

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

Pars II. de mortificatione exterioris hominis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

psal. 69.

fiet, sed non te aridum atque immundum, sed res-
 cillatum ac purificatum relinquet. Tantisper ad ve-
 sperum huius vite demorabitur fletus, sed sustine:
 quia ad maratinum letitia. Fletus satis modicus, &
 temperatus est, tu ipse expetris, & vix lacrymulas ali-
 quas mens tristis exprimit, neque enim iudicat suos
 labores magno fletu dignos, at letitia, quae te manet,
 non est parua, sed supra omnem nostram cogratio-
 nem eximia. Hanc nullus dolor, nulla tristitia interci-
 piet, illum verò fletum etiam in ipso ortu suo immi-
 sa menti letitia temperat: ita vt homo de nouitate
 operum diuinorum stupeat. Nam postquam ex ani-
 mo, abnegationi se tradit, sic opposita iuncta, & mi-
 sta considerat, vt & de gaudio mundi tristetur, & de

A tristitia sui corporis, aut sensuum vehementer exul-
 ter. Merito ergo, Domine, canit seruus tuus Dauid:
 Turbantur gentes, & timebunt, qui habitant ter-
 minos à signis tuis: Exitus matutini, & vespere dele-
 ctabis. Stupebunt, inquam iusti, & timebunt pra-
 admiratione mirabilium tuorum, quia non solum
 exitus matutini, id est, praemij, quod sperant, delecta-
 tione perfundes, sed etiam exitus vespere, & ipsa
 mortificationis initia, in quibus demoratur fletus,
 exultatione complebis. Vt sic tuam plusquam pa-
 ternam benignitatem admiremur, qui nostrae im-
 becillitatis miseratus, medicamentum abnegatio-
 nis insuaue, melle dulcedinis & consolationis il-
 linis.

psal. 64.

PARS SECVNDA

De Mortificatione exterioris hominis.

EXPOSITA utcumque mortificationis tum naturá, tum praesantiá, reliquum
 est, vt ex generali tractatione calamus ad particularia, & magis vtilia se conuertat.
 In his autem, quae mortificatione reformanda sunt, esse aliquam ordinis rationem,
 Ioannes Cassianus aperte docet: & à carnalibus seu exterioribus ad spiritualia, & interiora pro-
 cedendum esse definit. Quod & Pauli auctoritate confirmat. Ille enim primo castigat corpus, &
 in seruitutem redigit, postea verò aduersus principatus, & potestates colluctationem instruit. Et
 sic, vt ipse alio loco ait: Non prius, quod spiritale est, sed quod animale: deinde quod spiritale:
 perspicuum est à parte animali, oculisque subiecta in propria abnegatione inchoandum esse, vt
 noster labor prius fundamenta iaciat, & deinde adificationem erigat: Et à facilioribus, &
 crassioribus incipiens, ad difficiliora & subtiliora moderanda consurgat. Nunc ergo de morti-
 ficatione sensuum, & eorum, quae ad corpus pertinent, agemus, quibus cohibitis, melius de affe-
 ctuum interiorum ordinatione tractabimus.

Cassian.
 lib. 5. de
 spir.
 Gaftri.
 mar. c.
 18.
 1. Corin.
 9.
 Eshef. 6
 1. Corin.
 15. 45.

Mortificationem non coniunctim, sed quasi
 per partes esse accipiendam.

CAPVT I.

PERA Hominum ita ab auctore na-
 tura, Deo, instituta sunt, vt non secun-
 dum omnes suas partes simul fiant, sed
 paulatim ex initiis ad media, & ex me-
 diis ad summa, extremaque procedant.
 Idque ipsa humana natura requirit, vt quoniam vir-
 tute operandi finita est, non sine limite in opus exeat,
 nec tam citò, ac res mente concipit, actione faciat,
 nec duo extrema, scilicet principium, & finem, nimis
 distantia, quasi vno impetu sui conatus attingat. Vo-
 luit autem Deus hunc modum operandi honore ma-
 ximo augere, dum illum sibi, non ad suam necessita-
 tem, sed ad nostram eruditionem assumpit. Poterat
 enim ille orbem vniuersum momento condere, & in
 puncto durationis omnia inuisibilia, & visibilia crea-
 re, noluit tamen, neque in hoc opus suum aequare
 potentia, sed illud sex diebus perfecit, & per inter-
 ualla temporis aptè distinxit, vt non solum rebus
 creatis naturam, ac perfectionem donaret, sed etiam
 de modo, ac ratione agendi mortales instrueret. Hu-
 ius rei ipsos quoque caelos voluit esse doctores, qui

Gmes. 1.

B quotidie hunc inferiorem mundum paulatim illu-
 minant, & primum minima luce, deinde maiori, ac
 tandem maxima, scilicet meridiana, perfundunt: qui
 segetes quasi per partes adulescere faciunt: qui tan-
 dem circulum suum, quo hominum vitam metiun-
 tur, viginti quatuor horarum mensuram perficiunt.
 Iam homo tum à Deo auctore suo, tum à nobilissimis
 creaturis edoctus, eam in operibus suis rationem tenet,
 vt vnum post aliud faciat, & in singulis eorum,
 vnam, post aliam partem, elaboreret, & sic omne opus
 absoluat atque perficiat. Terram ligone domat, aratro
 subigit, spinas euellit, semina spargit, aquis irrigat, &
 fructus non celeres, sed tardos, & sensum nascentes,
 crescentes, & maturescentes expectat. Artes ad vitam
 mortalem conseruandam inuentas paulatim capit,
 & ex rudibus quibusdam initijs ad maiora se promo-
 uet, & ex mediocribus ad earum perfectionem assur-
 git. Scientias, veritatis doctores, mentis ornamenta,
 & virtutis subsidia, lento quodam processu conse-
 quitur, & primum vniuersaliora principia intelligi,
 & postea ex illis nunc vnam conclusionem, nunc
 aliam elicit, & post multum tempus insumptum, &
 magnum laborem adhibitum, perfectè scientiam
 addiscit. In his omnibus, & quibuscumque alijs ab
 homine praestitis curae partitio, laboris distributio, &
 eius quod fit, erga singulas partes exercitatio, opus
 mirabiliter promouet, ac perficit, conatus verò erga

omnia

Pran. 13.
11.

omnia simul exitum desideratum impedit, & desiderio laborantis obstitit. Cuius rei testis est Salomonis sententia, ita dicentis: Substantia festinata minuitur: quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur. Ipsa namque festinatio laborandi fructum minuit, & dum quis omnia accipit, omnia perdit: si verò lento gradu procedat, & nunc huic parti operis, quæ suas vires non excedit, & nunc illi manum admoueat, se peruenisse ad finem aduertit.

Eadem vitæ spiritualis, & aliorum operum, ratio est, quam nemo quantumuis feruidus debet simul aggredi, sed paulatim atque per gradus ad eius fastigium ascendere. Vt quemadmodum natura vitam corporis sensim perficit, & ex infantia ad pueritiam, ex pueritia ad adolefcentiam, & ex illa ad sequentes ætates promouet; ita gratia vitam spiritus ex ipso exordio ad profectum, & ex profectu ad perfectionem educat. Quod indicasse videtur Paulus: Qui vt sapiens architectus fundamentum posuit, vt alij superædificarent, nec putauit congruum esse, simul fundamenta facere, & parietes huius molitionis erigere. Alibi etiam quibusdam lac primum in potum offert, & postmodum escam fortiorum subministrat.

1. Corin. 3. 10.

1. Corin. 3. 2.

1. Corin. 2. 2.

Hebr. 5. 13.

Apud quosdam non iudicat se scire aliquid, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. Apud alios verò sapientiam loquitur, nimirum apud perfectos. Ac tandem omnis, qui lactis est particeps, expertus est sermonis iustitiæ: paruulus enim est. Perfectionem autem est solidus cibus. His omnibus indicatum est, spirituales vitam non esse simul secundum omnem partem accipiendam, sed quasi minutatim, & vnã partem post aliam esse sectandam. Quæ autem de vita spirituali generaliter dicta sunt, in hac eius parte, quam nunc scribimus, nempe in studio abnegationis, maximè locum habent, cuius nec perseverans erit exercitatio, neque magnus profectus, nisi in ea per omnes sensus & vires animæ, singularim procedatur. Qui enim omnes actiones simul in mortificatione aggreditur, & ex mero seculari & prophano homine repente perfectus, & ab omnibus suis vitiis alienus prodire contendit, is fortè tanto oneri minus sufficere, & tristitia obrutus, ab eo quod imprudenter cœperat, citò desistet. Non poterit etiam magnam abnegationis peritiam assequi, qui vno eodèque tempore curam suæ mentis in tam varia ac diuersa studia diffundit. Et sicut venator, qui multas feras è nemore egredientes insequitur, & huc illicque vagatur, sæpe nullam earum capit, & non solum fatigatus, sed & vacuus in domum redit: ita qui omnia coniunctim exteriora, & interiora moderari nititur, nihil perfecte moderatur. Quare in Psalmis scriptum est: Quoniam ordinatione Domini perseverat dies: nam si ordinatio ac debita dispositio, id est, discretio absit, vt interpretatur Bernardus, nec perseverantia in die virtutis erit, nec quod cœprum est, ad propositum finem perfectionis assequenda conducat. Hanc enim non abnegationis inceptio, sed consummatio, aut nonnulla affectionum nostrarum subiectio affert, quæ sine animo in abnegatione iugiter perdurante non subsistit.

Psal. 118. 92.
Bern. ser. 49. in Cant.

Abnegationi ergo ita insistentum est, vt prius faciliora, & postea difficiliora aggrediamur, ac tam in his quam in illis nõ simul vniuersos hostes, sed vnum post alium profligemus. Prius, exempli gratia, cura nostra oculos comprimat, deinde aures componat; ac ita suo ordine reliquos sensus cohibeat: quibus in seruitutem redactis, aduersus cogitationes & affectiones bellum gerat: his verò vtrumque repressis propriam morem, propriam voluntatem, proprium iudicium, & reliquos aduersarios ex proprio amore

manantes subiiciat. A facilioribus incipiendum esse Bonauentura docet his verbis: Non tamen in principio ardua, siue multa, præsumant. Nec sine licentia aliquid notabile attentet, sed à minoribus virtutibus paulatim ad maiores conscendant. Hæreditas, ad quam festinatur in principio, in nouissimo, benedictione carebit. In omnibus verò ordinem esse tenendum, & singula, quæ perfectioni obstitunt, sigillatim esse moderanda, sanctissimi Machatij Ægyptij confirmat auctoritas: qui interrogatus, an vitium paulatim sit extirpandum, in hunc modum respondit: Quemadmodum in vtero imperfectus infans, non quamprimum concreuit in hominem, sed paulatim formatur, & gignitur, neque mox perfectus homo euadit, sed longo annorum successu augetur, & vir efficitur: estque veluti semina tritici aut hordei, quæ terræ mandata non statim radicem producant; sed vbi transeunt hyemes & venti, tum opportuno tempore spicæ nascuntur: itidem qui pyrum plantat, non mox fructum percipit: eodem etiam modo in rebus spiritualibus, vbi tanta sapientia est & subtilitas, paulatim augetur homo, euaditque in virum perfectum, & plenitudinem ætatis, non, vt quidam aiunt, induere, & exuere. Qui discrete litteras optat, pergit primum ad edificanda signa, in quibus cum fuerit primus, migrat ad scholam Latinorum, in qua est omnium postremus: denuo cum ibi primus euaserit, proficiscitur ad scholam forensis, in qua rursus est omnium nouissimus & principarius: deinde scholasticus effectus, omnium Caufidicorum nouitius & extremus est, tum dux euadit: qui vbi magistratum fuerit assequutus, adiutorem sibi sumit asseforem. Si ergo in rebus externis tot habet homo promotionis gradus, quanto magis cœlestia mysteria multis gradibus atque promotionibus acquiruntur, & tum qui per multas exercitationes, & varia rerum pericula, progressus fuerit, perfectus euadit. His omnibus similibus beatus hic Abbas rationem perficiendi animum ac moderandi patefecit: quam, si vitas sanctorum meditatur, aperte videbimus fuisse ab ipsis obseruatam. Cum enim primum se ad opus perfectionis accingebat, mentem suam, vt agrum spinis, tribulis, & sentibus plenum, considerabant, quem non vno die totum excolere, (hoc enim non est possibile) sed multo tempore, & per partes purgare, emollire, & seminibus ditare curarunt, vt tandem fructum omnium virtutum afferret, & ab vniuersis suis imperfectionibus peccatisque discederet. Ita sanè virtutem acquirendam esse monuit Ecclesiasticus, dicens: Fili, à iuuentute tua excipe doctrinam, & vsque ad canos inuenies sapientiam. Quasi is, qui arat, & seminat, accede ad eam, & sustine bonos fructus illius. Dum enim sapientiæ ac virtutis amatorem agricolæ aranti, & semina iacenti, comparat, quid aliud significat, nisi quòd sicutis hoc anno vnã faciem sui agri arat & seminat, & sequenti anno alteram aratro scindit, & seminibus complet, vt cumulatam inde fructum percipiat: ita vir iustus non erga terram istam, sed erga cor suum spirituales agricolationem exercens, nunc hanc animæ potentiam, nunc illam à defectibus purgat, & virtutis seminibus ornat, vt nullã sui partem vluesscentem, & fructum non ferentem sustineat? In quo labore multo est aratore terræ facilior: nam hic ex agri facie, quam anno præterito arauit, & seminauit, & præsentis anno non colit, nullum fructum colligit, iustus verò ex parte animæ, quam elapsis diebus reformauit, quotidie, cum moderata attentione conferuandi, quod emendatum est, fructus etiam iustitiæ decerpit. Illa enim pars vomere abnegationis

Bohan. in speculo 2. p. principi. p. c. 2.

Machar. kom. 15. longè ante finem habet. 2. To. Bibli.

Exemplum ducit: qui vbi magistratum fuerit assequutus, adiutorem sibi sumit asseforem. Si ergo in rebus externis tot habet homo promotionis gradus, quanto magis cœlestia mysteria multis gradibus atque promotionibus acquiruntur, & tum qui per multas exercitationes, & varia rerum pericula, progressus fuerit, perfectus euadit. His omnibus similibus beatus hic Abbas rationem perficiendi animum ac moderandi patefecit: quam, si vitas sanctorum meditatur, aperte videbimus fuisse ab ipsis obseruatam. Cum enim primum se ad opus perfectionis accingebat, mentem suam, vt agrum spinis, tribulis, & sentibus plenum, considerabant, quem non vno die totum excolere, (hoc enim non est possibile) sed multo tempore, & per partes purgare, emollire, & seminibus ditare curarunt, vt tandem fructum omnium virtutum afferret, & ab vniuersis suis imperfectionibus peccatisque discederet. Ita sanè virtutem acquirendam esse monuit Ecclesiasticus, dicens: Fili, à iuuentute tua excipe doctrinam, & vsque ad canos inuenies sapientiam. Quasi is, qui arat, & seminat, accede ad eam, & sustine bonos fructus illius. Dum enim sapientiæ ac virtutis amatorem agricolæ aranti, & semina iacenti, comparat, quid aliud significat, nisi quòd sicutis hoc anno vnã faciem sui agri arat & seminat, & sequenti anno alteram aratro scindit, & seminibus complet, vt cumulatam inde fructum percipiat: ita vir iustus non erga terram istam, sed erga cor suum spirituales agricolationem exercens, nunc hanc animæ potentiam, nunc illam à defectibus purgat, & virtutis seminibus ornat, vt nullã sui partem vluesscentem, & fructum non ferentem sustineat? In quo labore multo est aratore terræ facilior: nam hic ex agri facie, quam anno præterito arauit, & seminauit, & præsentis anno non colit, nullum fructum colligit, iustus verò ex parte animæ, quam elapsis diebus reformauit, quotidie, cum moderata attentione conferuandi, quod emendatum est, fructus etiam iustitiæ decerpit. Illa enim pars vomere abnegationis

Exemplum ducit: qui vbi magistratum fuerit assequutus, adiutorem sibi sumit asseforem. Si ergo in rebus externis tot habet homo promotionis gradus, quanto magis cœlestia mysteria multis gradibus atque promotionibus acquiruntur, & tum qui per multas exercitationes, & varia rerum pericula, progressus fuerit, perfectus euadit. His omnibus similibus beatus hic Abbas rationem perficiendi animum ac moderandi patefecit: quam, si vitas sanctorum meditatur, aperte videbimus fuisse ab ipsis obseruatam. Cum enim primum se ad opus perfectionis accingebat, mentem suam, vt agrum spinis, tribulis, & sentibus plenum, considerabant, quem non vno die totum excolere, (hoc enim non est possibile) sed multo tempore, & per partes purgare, emollire, & seminibus ditare curarunt, vt tandem fructum omnium virtutum afferret, & ab vniuersis suis imperfectionibus peccatisque discederet. Ita sanè virtutem acquirendam esse monuit Ecclesiasticus, dicens: Fili, à iuuentute tua excipe doctrinam, & vsque ad canos inuenies sapientiam. Quasi is, qui arat, & seminat, accede ad eam, & sustine bonos fructus illius. Dum enim sapientiæ ac virtutis amatorem agricolæ aranti, & semina iacenti, comparat, quid aliud significat, nisi quòd sicutis hoc anno vnã faciem sui agri arat & seminat, & sequenti anno alteram aratro scindit, & seminibus complet, vt cumulatam inde fructum percipiat: ita vir iustus non erga terram istam, sed erga cor suum spirituales agricolationem exercens, nunc hanc animæ potentiam, nunc illam à defectibus purgat, & virtutis seminibus ornat, vt nullã sui partem vluesscentem, & fructum non ferentem sustineat? In quo labore multo est aratore terræ facilior: nam hic ex agri facie, quam anno præterito arauit, & seminauit, & præsentis anno non colit, nullum fructum colligit, iustus verò ex parte animæ, quam elapsis diebus reformauit, quotidie, cum moderata attentione conferuandi, quod emendatum est, fructus etiam iustitiæ decerpit. Illa enim pars vomere abnegationis

Exemplum ducit: qui vbi magistratum fuerit assequutus, adiutorem sibi sumit asseforem. Si ergo in rebus externis tot habet homo promotionis gradus, quanto magis cœlestia mysteria multis gradibus atque promotionibus acquiruntur, & tum qui per multas exercitationes, & varia rerum pericula, progressus fuerit, perfectus euadit. His omnibus similibus beatus hic Abbas rationem perficiendi animum ac moderandi patefecit: quam, si vitas sanctorum meditatur, aperte videbimus fuisse ab ipsis obseruatam. Cum enim primum se ad opus perfectionis accingebat, mentem suam, vt agrum spinis, tribulis, & sentibus plenum, considerabant, quem non vno die totum excolere, (hoc enim non est possibile) sed multo tempore, & per partes purgare, emollire, & seminibus ditare curarunt, vt tandem fructum omnium virtutum afferret, & ab vniuersis suis imperfectionibus peccatisque discederet. Ita sanè virtutem acquirendam esse monuit Ecclesiasticus, dicens: Fili, à iuuentute tua excipe doctrinam, & vsque ad canos inuenies sapientiam. Quasi is, qui arat, & seminat, accede ad eam, & sustine bonos fructus illius. Dum enim sapientiæ ac virtutis amatorem agricolæ aranti, & semina iacenti, comparat, quid aliud significat, nisi quòd sicutis hoc anno vnã faciem sui agri arat & seminat, & sequenti anno alteram aratro scindit, & seminibus complet, vt cumulatam inde fructum percipiat: ita vir iustus non erga terram istam, sed erga cor suum spirituales agricolationem exercens, nunc hanc animæ potentiam, nunc illam à defectibus purgat, & virtutis seminibus ornat, vt nullã sui partem vluesscentem, & fructum non ferentem sustineat? In quo labore multo est aratore terræ facilior: nam hic ex agri facie, quam anno præterito arauit, & seminauit, & præsentis anno non colit, nullum fructum colligit, iustus verò ex parte animæ, quam elapsis diebus reformauit, quotidie, cum moderata attentione conferuandi, quod emendatum est, fructus etiam iustitiæ decerpit. Illa enim pars vomere abnegationis

Ecclesi. 6. 18.

exculta habitum alicuius virtutis acquirit, quo suauiter & facilliter per semitas virtutis ducitur, & ad id quod secundum rationem est, gratia aspirante, permouetur.

Hanc rationem perficiendi seipsum, quam sancti exemplo docuerunt, & Ecclesiasticus monuit, quisquis tenere debet, si vult non mediocres in virtute progressus habere. Seipsum igitur pictorem existimet, qui non in tabula cedri aut cupressi, sed in proprio corde & corpore imaginem Christi Saluatoris effingit. Et sicut pictor singulas partes imaginis format, quam penicillo elaborat: ita modestus oculorum Christi in oculis suis, & circumspeditionem aurium eius in auribus, & virtutes alias in reliquis animae viribus ad viuum exprimere & delineare contendat. Discat ex sponsa terreni hominis, quomodo mentem suam expolire debeat. Illa enim non simul se totam ornat, sed quasi per partes pulchram & decoram efficit. Primum faciem lauat, inde oculos stybio pingit, capillaturam crispat, aures in auribus, collum torque, & manus annulis, & dextrocheris excolit, & se totam incredibili diligentia comit. Sic omnino mens, quae Christi connubium ambit, non fit in sui ornatu minus diligens, ut tanto sponso placeat, sed singula, quae ad se pertinent, sigillatim exornet. Nihil habeat, quod non seorsum inspiciat, quod non ex professo componat, quod non separatim censura mortificationis emendet. Animam ita mundatam & emendatam sponsum de pulchritudine laudat, eiusque oculos, caput, collum, pedes, & ceteras partes magnificis verbis in cantico Canticorum commendat. Ac tandem sic omnem laudationem concludit: Quam pulchra es, & quam decora charissimam deliciis! Qua sententia, quae admirationem continet, aperte ostendit animae pulchritudinem non esse admirabilem, nisi ex omnium sensuum ac virium decore confurgat. Omniaque esse mundanda & polienda, ut anima non iam amica, sed amicissima & charissima nominetur, cui caelestes deliciae proueniant. Ad tantam pulchritudinem paulatim & per gradus ascenditur, & dum nunc exteriora, nunc interiora mundantur, perfecta pulchritudo ac mundities acquiritur. Si enim magister tenellum puerum paulatim erudit, & vnam veritatem post aliam animo eius ingerit. Si aedificator nunc vnum lapidem, nunc alium in aedificio ponit, & hac minuta lapidum substructione magnos parietes erigit, & arcem regiam ad vmbilicum perducit: Si corporalis salutis cupidus cibos sibi oblatos non simul glutit & deuorat, sed vnam buccellam post aliam in stomachum ingerit; quid faciet puritatis sectator nisi istos imitari; & virtutis doctrinam, non generaliter tantum, sed specialiter, & per partes addiscere? Seipsum igitur veluti egregius doctor minutatim erudiat, & suae menti sapientiam cupienti, sapientiae doctrinam insillat. Putet se aedificatorem esse palatii Regis aeterni, cuius nunc in suo corde vnam partem, nunc aliam aedificet. Nec tot simul cibos spirituales deglutiat, id est, tot vno tempore, moderanda & disponenda apprehendat, ut calor mentis ea minimè coquere, & in propria substantiam commutare sufficiat.

Si itaque virtus sic à vitis spiritualibus discenda est, ita etiam est à doctore tradenda, ut tantundem hic offerat, quantum discipulus colligit, & in omnibus doctrina disciplinam consentiant. Quare nos, qui artem nunc abnegationis tradendam aggredimur, ex qua praecipue omnis virtutis actio dependet, eam per singulas partes animae discutendo tractamus. Immo & in qualibet abnegatione, ad finem illius, coronidis loco, speciales actus, quibus se iustus

abnegare debeat, attingimus, ne quis vnquam ignorationi tribuat, quod non seipsum abnegauit, & parum in hoc sanctissimo studio profecit. Tu, Domine, qui omnium bonorum es auctor, & non solum sapientium, sed & ignorantium eruditor, styli rempera, verba dispone, & mentem pro te laborantem gratia tua visitationis illustra, ut seipsum possit simul cum aliis piis mentibus, quae ista legerint, incitare, & ad sanctam abnegationem, ac tui imitationem, permouere.

De Mortificatione Oculorum.

CAPVT II.

Hec est hominis magna & luctuosa miseria, cui aditum per peccatum aperuit, quod dona preciosa de manu creatoris accepta in ipsius donantis offensam, ac in suam perniciem damnationemque conuertit. Id ita esse omnia creata, ab homine iniuria affecta, & vltionem de eo à communi creatore efflagitantia proclamant. Vniuersa namque quae Deus condidit, visibilia & inuisibilia, corporea & spiritualia dona homini concessa sunt, quae illi vel ad vitam spiritualem consequendam, vel promouendam, vel ad vitam naturalem seruandam seruiunt. Quid autem istorum est, quo homo aliquando non sit abusus? Quid est, quod non peccati instrumentum fecerit? Quid est, quod non tanquam telum in Dominum suum eiacularit? Terram facit domum iniquitatis; mare viam auaritia; aëra, & ventos vanitati seruire cogit; ignem, in ministerio crudelitatis & homicidiorum occupatum tenet: caelis & astris saepe ad superstitionem: Sole & Luna, & Angelis ad idololatriam est vsus: & nihil est tam sanctum, tam purum, tam reconditum, quod in malum vsum trahés, non interdum alicuius peccati malitia fedauerit. Ideo Iob, ut quasi summam omnium suarum virtutum faciat, & maximum suae innocentiae testimonium in medium proferat, ait: Si aduersum me terra mea clamat, & cum ipsa sulci eius deflent: si fructus eius comedi absque pecunia, & animam agriculturalum eius afflxi, pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo spina. Qua sententia indicat euidenter terram, & vniuersa alia hominum causa creata, aduersus peccatores clamare, & quasi praedeseiderio vltionis deslere, cum se vident ad ministeria iniquitatis adaeta, & in materiam offensionis diuinae conuersa. Ne verò longius euagemur, hanc calamitatem nostram, non iam in foro, sed in domibus nostris, & intra nos ipsos inspiciamus. Nam quid rogo est in homine, siue ad mentem eius, siue ad corpus pertineat, quod non proprio hominis damno, & diuinae indignationi prouocandae subseruiat? Omittamus nunc intellectus errores, & caecitates, voluntatis odium ac peruersitatem, sensuum interiorum signenta, concupiscibilis vilitatem, irascibilis furor, & solum corpus, ac sensus externos contemplerur, in quibus innumerabilia videbimus, quae & Dei iram accendant, & nostram perniciem machinentur. Corpus quidem donum Dei est, quod animae in domicilium, in vehiculum, in instrumentum salutis dedit. Oculi dona Dei sunt homini data, ut per illos veluti per fenestras splendidissimas, atque pulcherrimas, solem & lunam, & reliqua corporea conspiceret, & ex illis tanquam ex veltigis creatoris magnitudinem apprehederet. Aures, & olfaciendi, & gustandi vis, ac tactus per omnia membra diffusus, dona Dei sunt, quibus homo necessaria percipiat, & intelligibile ac caelestium notioni se

Iob 31.
38. 39.
40.

committat. At quanta sint corporis sensuumque peccata, quam foeda, quam nefanda, quam detestabilia, quibus aduersus Dominum rebellamus, quis explicare sufficiat? Haec silentio tegenda sunt, & lacrymis ac gemitibus relinquenda, ne aut ore prolata, aut stylo detecta, castas legentium aures obtundat. Solum dicamus per sensus quaeque; vilia & noxia in mentem irumpere, quae ipsam inquinant: & ipsam mentem quasi per portas exire, vt se omnium peccatorum, ac ipsius mortis infectione contaminet. Vtrumque expressit Gregorius, dicens: Visus, auditus, gustus, odoratus, & tactus quasi quaedam viae mentis sunt, quibus foras veniat, & ea, quae extra eius sunt substantiam, concupiscat. Per hos etenim corporis sensus, quasi per fenestras quasdam exteriora quaeque; anima respicit, respiciens concupiscit. Hinc etenim Ieremias ait: Ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras. Moys quippe per fenestras ascendit, & domum ingreditur, cum per sensus corporis concupiscentia veniens habitaculum intrat mentis. Haec ille. Vna ergo pars vitae spiritualis est, & illa quidem magni momenti, hoc malum corporis & sensuum mortificatione depellere, & tam illud quam istos ad creatoris obedientiam reuocare. Haec enim parte crassiori nostrae naturae composita, mirum in modum aperitur via ad partem aliam sublimiorem Deo subiiciendam, & a peccatorum ac vitiorum sordibus vindicandam.

Primum igitur bellum aduersus oculos petulantiam suscipiendum est, vt sensus manifestior, & ad casum procliuor in ipso exordio pugna vincatur. Cuius oblectationem audacter debemus contemnere: Quae, vt inquit Ricardus de sancto Victore, infirma, & infirma est: & quia angusta est, maxima non comprehendit: & quia hebes est, minima non discernit: & quia pigra est, non attingit remota: & quia perspicax non est, non penetrat occulta. Quae nihil denique mystica significationis continet, sed tantummodo corporei sensus motum & actionem habet. Quis pro re tam vili pericula salutis aeternae, aut profectus animae subeat, & momentaneam voluptatem non spernat? Si autem vilitas haec aspectus corporei ad eius curiositatem retundendam non sufficit, sufficiant tamen immedicabilia damna, quae ex incauto aspectu proueniunt, quorum non semel scripturae sanctae recordantur. Dina egreditur vt videat mulieres regionis illius: vidit, & oculos curiosè patuit, sed curiositate sua pudoris & famae amissione perfoluit. Fortissimus Samson vidit mulierem de filiabus Philistinum; vidit, & adamauit, & uxorem accepit; & in praemium visionis, aut in vltionem vanae curiositatis, vires & libertatem, & vitam amisit. Robustissimus Dauid [vidit mulierem se lauante,] quam fortassis nunquam viderat: vidit, sed qui Philistaeum vicit, ab impura fuit voluptate deuictus, & in maximas poenas, quae ex peccato ortum habuerunt, calamitatesque, coniectus. Quid plura? [Vidit mulier,] illa scilicet, quae nostrae fuit perditionis origo, [quod bonum esset lignum ad vescendum:] vidit, sed & ipsa deliquit, & virum decepit, & Deum ad iram & vindictam protocauit, cuius adhuc remanent tristitia vestigia, & omne genus humanum in euitabili morti subiecit. O igitur quanta mala ex curiosa & incircumspecta visione nascuntur! O quanti dolores ex breuissima voluptate oculorum oriuntur! O quantae calamitates ex luminum immortificatione generantur! Quam verè dixit Ieremias: Oculus meus deprædatus est animam meam, quia vna tantum minus prouida ac circumspecta visio solet bona animae deprædari, & lucem oculorum mentis diripere. Et vt ait ad eundem locum Beda, qui & ex Gregorio desumpsit, semel

Greg. 21. mor. c. 2.

Ierem. 9. 21.

Ricard. li. 1. in Apo cal. c. 1.

Gen. 34. 2.

Iudic. 14. 1.

2. Reg. 11. 2.

Genes. 3. 6.

Thren. 3. 51.

A species formae cordi per oculos alligata, vix magnitudinis manu soluitur. Et ne quadam lubrica in cogitatione versemus, prouidendum nobis est, quia intruere non debet, quod non licet concupisci. Vt enim munda mens in cogitatione seruetur a lasciuia voluptatis suae, depressendi sunt oculi, quasi quidam raptiores ad culpam. Expertus est id ipsum Salomon, qui de se fatetur: Omnia, quae desiderauerunt oculi mei, non negaui eis. Quid autem inde sit consequutum, attendenda est meditatione noscendum. Nam mulieres alienigenas vidit, visas concupiuit, concupitas possedit, possessas cordi suo dominari permisit. Satis magnus malum est hoc, vt mulier ad seruendum data homini, & regi, & sapientissimo dominetur. At miseria Salomonis longius se protraxit, quia causa mulierum, quas viderat, idolis phana construxit, deos falsos [qui non sunt dii] insipienter adorauit, & a Deo, id est, ab omni bono discessit. Quo intelligimus quam sit Domini Iesu salubre consilium: Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proice abs te. Melius etenim illi fuisset, oculos non tantum clausisse, sed & eruisse, quam in damnationem suam tanta facinora perpetrasse. Apparetque verissimum esse illud, etiam crassiori modo intellectum: Si oculus tuus simplex fuerit, etiam totum corpus tuum lucidum erit. Dum namque Salomon oculos suos in simplicitate custodiuit, vitam innocentem tenuit, ex quo verò oculorum aciem in alienas formas effudit, ab innocentia ad turpissima flagitia declinauit.

In quibus ergo oculi moderandi, & comprimendi sunt, ne per illos animus ad culpam exeat, & culpa ad animi mortem ingreditur? Primum quidem in hoc, quod iam explicare cepimus, vt omnem feminaram aspectum fugiamus, & ita eas pro bono charitatis ad colloquium necesse saluti admittamus, vt tamen nostra saluti & tranquillitati consulentes, earum visionem declinemus. Facilis enim est transitus ab aspectu ad concupiscentiam: aut saltè in corde iustimago mulieris ingesta, si non consensum extorqueat, at tentationes, & ineptas recordationes exulcerat. Quod innocens Iob probè cognoscens, ait: Pependi sœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine. Rem pernecessariam non leuiter attingendam, sed pacto cum oculis inito, id est, firmissimo quodam proposito assumentem existimat, vt scilicet oculos ad aspectum virginis claudat, ne intus in animu semen alicuius minus honeste cogitationis iniiciat. Aspectus quippe mulieris quasi manus est, femina malaru cogitationu in corde ferens, vel potius ipse aspectus est semè, quod in oculis satum, ipicam multaru cogitationu malarum, veluti ex multis granis cõpacta, in corde progignit. Granu enim tritici intra terram absconditur, sed extra terram, & in aere supra stante fructum emittit. Ita incautus aspectus in oculo quidem efficitur, sed in superiori animae vi, nempe in cogitatione, phantasmata castitati aduersantia fructificat. Si autem nemo scire potest, quid ex visione pulchrae mulieris in animo suo euenturum sit (nam & incautus aspectus vt vidimus) sapientibus etiã & sanctis solet illudere, illisq; ad consensum iniquitatis pertrahere) qua fronte audet quis, si Dei timorem habeat, oculos in mulierem conicere, & non casu tantum, sed ex professo formam ad malum allicientem spectare? Certè Dominus optimus imbecillitatis humanae cogitor, ab aspectu quoque voluit retrahere, cum dixit: Omnis qui videt mulierem ad concupiscendū eam, iam mæchatus est eam in corde suo. Licet enim his verbis internam concupiscentiam veterit, tamè & incautum oculorum aspectum compescit, qui parès est lasciuiae concupiscentiae.

Beda 2. in Thren. habet inter opera Hieronymi. Greg. 21. mor. c. 2. Eccl. 2. 10.

Matth. 18. 9.

Matth. 6. 22.

Iob 31. 1.

Matth. 5. 28.

centia. Idque sapienter calluit Saluianus Massiliensis Episcopus, & hac elegantissima oratione perfecit. Hinc intelligere plane possumus, quam castos nos esse Saluator iusserit, qui etiam licentia vitiois abscedit. Sciens enim fenestras quodammodo esse nostrarum mentium, lumen oculorum: & omnes improbas cupiditates, in cor, per oculos, quasi per naturales cuniculos, introire, extinguere eas penitus foris voluit, ne intus oriretur, & lethaliter crescentibus sibi, cõualesceret fortasse in animo, si germinassent in visu. Idcirco itaq; ait Dominus, petulosos impudicorum hominum intuitus noxa adulterij nõ carere, scilicet, vt qui bona fide fugeret adulterij, custodiret aspectum.] Hæc ille. Et ad idem Hugo Victorinus ait: Quia per illicitũ visum cõcupiscentia oritur, per quã integritas mētis violatur: necesse est vt semper seruus Dei visum suũ reprimat, ne per cõcupiscentiã, & per immunditiã cordis, Deũ offendat.] Ista sunt Hugonis verba. Et itaq; fœminarũ aspectus veluti ægro rationis initiũ, qua mens impudicitia titillatione cõfiscitur: est status, quo ignis turpis cogitationis, & cõsensus accenditur: est primus ictus hostis, quo animũ ferire conatur. Atque adeo solerter fugiendus est ab eo, qui vult nõ perire, & castitatem, quam in sponsam accepit, purã inuolatãq; seruare.

Nemo de senectute, de canis, ac de frigido sanguine confidat, nemo se de adepta sanctitate securũ reddat; nemo de seruata per multos annos castitate sibi metipsum blãdiatur, quia vniuersã hæc vnus incircumspectus mulieris aspectus solet continere, & senes, & sanctos, & castos debellare. Iudices illi Israëlis senes erãt, atq; grandaui, de quibus tamen in Daniele scriptum est: Videbãt eam (nempe Susanã) senes quotidie ingredientem, & deambulantẽ, & exarserunt in concupiscentia eius.] Dauid sanctus erat, & Iob castissimus per totam vitã extiterat, quorũ ille, quia fœminã aspexit, sanctitatem perdidit, & hic ne perderet, aspectum incautum formidauit. Et Ecclesiasticus non ad iuuenes tantũ, non ad peccatores tantũ, non ad lasciuos tantũ, sed ad omnes in vniuersũ loquitur, cum ait: Ne respicias mulierẽ multiuolã, id est, ad multorum concupiscentia euolantẽ, ne fortẽ incidas in laqueos illius. Virginẽ ne conspicias, ne fortẽ scandalizeris in decore illius. Auerte facie tuã a muliere compta, & ne circumspectas specie alienam: propter speciem mulieris multi perierunt: & ex hoc concupiscentia, quasi ignis exarsit.] Hæc, in quã, omnia senibus etiam, & sanctis, & castis dicta sunt, quoniam magna esse solet oculorum, & aliorũ sensuum coniunctio, & nec audire, nec odorari, nec gustare, nec contrectare pigebit, quod voluptati erit cõspicere. Immo & his præcipue dicuntur, quos visio fœminarum incauta solet magis afficere. Nam experientia esse compertũ audiuius, quod prophani homines lasciuos aspectibus assueti, ferẽ nullã ex illis in quietudinem patiuntur; ad Deum verò cõuersi, & a fœminis sequestrati, ex leuissimo aspectu prauis cogitationibus molestatur. Quod & naturale est; nam si ab assuetis (vt dicitur) non sit passio, certẽ ab insuetis procedit. Vnde Basilus virginem castissimã instituens, hæc ait: Nam cum haustẽ luminibus formã obrutus passiuẽ defixerit, atque in anima voluptate mollita cœca instat, cõspecta speciei imagines presserit, quamuis ille abeat, seorsumq; sit, qui huiusmodi formas impresserit insignita animo cõspecti species, quod suum est, semper operatur: animãque imaginibus ludit. Idcirco virgini principio quidem summo opere cauendũ est, ne cuiquã infigat obrutus: vel certẽ si defixisse cõgerit, figuras animo altius infigi molientes a se contraria virtute reiciat, ac penitus arceat: vt nullã corporis specie diuturnis consuetudinis obiectaculis formet. Quod si fortẽ cnotingar clam

Saluia. lib. 3. de prouident. post modum.

Hugo in regulam c. 6

Daniel. 13. 8.

Ecclesi. 9. 3. 5. 8.

Basilus.

A anime corporeas inprimi formas, eas perpetua rerum honestarũ memoria omni studio in seipsa delere contendat: corporeas quidem illas veluti cœca inscriptas animi, ad meliora ac diuina conuersione abolendo, sanctarũque rerum imagines elaboratis meditationibus ac speculationibus illarum vice inscribendo.] Huc vsque Basilus. Quæ virgini, & cuiuscumque vitam spiritualem sectanti dicta sunt. Non enim poterit internam pacem, mentisque puritatem retinere, nisi oculos carnis formis illicentibus claudat, & ab his, quæ turbare possunt, se subducatur.

Vt autem hæc verissima esse clariũs appareat, cuiusdam senis, & sancti, & casti subiiciamus exemplum, in quo omnes cuiuscumque sint status aut conditionis, addiscant, qualem habere debeant oculorum custodiã. Is est sanctus Hugo Gratia nopolitanus Episcopus; cuius historiam texens Guigo vir venerabilis, & quintus magnæ Carthusiæ prior, quadã dicit de eius circumspectione valde admiranda, idẽq; ad verbum referenda, quoniam vtilissimã animabus doctrinam continent. Porro, inquit, mulierũ confessiones non minũs cautẽ quã benignẽ suscipiebat. Non enim in angulis, aut obscuris, aut secretis locis, eas audire solitus erat, sed potiũs vbi à pluribus conspici posset. Et aurem quidẽ satis familiariter applicabat: oculorum autem in alteram partem vertebat aspectũ, auditum solum, propter insidias diaboli, huiusmodi negotiis asserens applicandum. Quam videlicet oculorum custodiã incredibilem semper, & vbique circumspectionẽ seruabat, ita vt cum potentes ac nobiles mulieres, iuxta illud Apostoli, Cui honorẽ honorẽ,] ad colloquium honorificẽ hilaritẽq; frequenter susciperet, multa corã se, diũq; tractantium facies penitus non videret. Dicebat enim cogitationes illicitas difficillimẽ posse vitari, nisi quis corporis sensus vigilantia multa cõpresterit: intrare autẽ, secundũ Prophetam, mortẽ per has quasi fenestras, & ingredi domos nostras.] Hæc sanẽ oculorum custodia mirabilis est, sed etiam imitabilis, quam duos ex nostris viros puritate conspicuos per totã vitam, cum tamen frequentissimẽ primarias fœminas adirent, seruasse cognouimus. Sed consulto in his lucubrationibus ab exemplis nostrorum temperamus, (quæ alius fortasse ad modum dialogorum Gregorij in vnum volumen congeret) quia ad omnia scribenda non sufficimus.

D At Beatus Hugo adhuc inuẽtus est in hac re cautiõr: Qui constanter affirmabat, non à mulierum tantũ, sed à virorum quoq; vultibus religiose mentis auertendum intuitũ, asserens quod experientia sua potest quisq; conuicere, per communionẽ humanã mutabilitatis, atq; compassionẽ fieri, vt affectiones conspecti frequenter ad conspicientem inestimabili velocitate pertranseant, &, verbi gratia, de irato iratis, & de tristi tristis, & de lasciuente fiat lasciuies; quas passiones, satis esse, habere quemquam proprias, non in se transcribere taliter alienas. Nullius de totius Episcopatus sui mulieris, præter vnus, ita faciem aspexisse, vt ex consideratione vultus, si occurreret, quanam esset, posset cognoscere.] Hactenus Guigo. Nos verò huius sanctissimi viri tum sensum, tum actum suscipiamus, & memores illius dicti Domini per Ezechielem: Vnusquisque offensiones suorum oculorum abiiciat:] fœminarum formas, quæ nos offendere ac polluere queunt, demissis modestẽ oculis refutemus. Qui enim, vt inquit Isaias, claudit oculos suos, ne videat malum: Ille in excelsis habitabit: munita saxorum, sublimitas eius.] Forma mulieris de se mala non est, at homini ob suam imbecillitatem, mala, id est, noxia, & periculosa est. Quare claudendi sunt oculi, aut certẽ dissimulanter demittendi,

Surius in April. Tv. 2.

Rom. 13.

Ierem. 9.

Ezech. 10. 7.

Isaia 33. 15.

ne sibi noxia videant, & à celsitudine vitæ, & à loco tuto, in quo morabatur, miserabiliter decidat.

Nec solus fœminarum aspectus fugiendus est, ad oculorum nostrorum effractionem reprimeendam, sed multa alia vitanda sunt, quæ possunt mentem distrahere, & à tranquillitate aut puritate dimouere. Spirituales ergo viri, spectaculis rerum prophanarum, aut in quibus homines prophani, & impuri se histriones exhibent, & comœdias tragœdiâsq; repræsentant, nequaquã intendat. Non dico, ne lubens & volûtarius loca istorum spectaculorũ adeat, quis enim id de spectatore perfectionis credat, quod nec Christianũ decet, & in homine seculari damnatur: sed ne, si necesse sit aliqua comœdiis vel tragœdiis adfuerit, eorum delicia & vanitates aduertat. Neq; enim difficile est, corpus in loco, vbi hæc geruntur, habere, & oculis sine

Aug. in Psal. 119. in illud: Sagitta potentis eye.

Cypria. lib. de spectac.

Psal. 118. 37.

Cypria. lib. de spectac.

1. Reg.

Marci. 6. Eccl. 9. 4.

Profectò Augustinus secularẽ eouersum ad Dominũ in hunc modũ dicit ab aspicientibus collaudari: Ego, dicit vnus eorũ, illũ noui, quãmbetiosus fuit, quãmbetiosus sceleratus, qualis amator circi, aut amphitheatri, qualis fraudator: quomodo Deo seruit, quãmbetiosus factus est. Quãmbetiosus & miserandũ esset, perfectionis amatorem & vitæ religiosæ cultorẽ, de eo, quod assistat histrionibus aspiciẽdis, à secularibus vituperari? Fugieda sunt ista Christianis fidelibus, inquit Cyprianus, tam vana, tam pernicioza, tam sacrilega spectacula, & oculi nostri sunt & aures custodiendæ: citò in hoc assuecimus, quod audimus, scelere. Nam cum mens hominis ad vitia ipsa ducatur, sibi quid faciet, si habuerit exẽpla naturæ corporis lubricæ? Quæ sponte cornuet, quid faciet, si fuerit impulsã? Auocandus est animus ab istis. Si hæc dicit sanctus doctor Christianis, cui alij sancti Patres consentiunt, quid diceret religioso, aut spiritualis vitæ cultori, nisi quod ignominiosissimum esset illi, tale genus oblectationis cogitare? Atque aded, si aliquando, cogente necessitate (quod vix eueniet,) spectaculo assistendũ est, puritatis cupidus lumina corporis sui, infestissima vanitate non pascat, ne mentis oculos perdat. Immo cantantibus & conclamãtibz histrionibus, ipse Domino in corde suo cantet, & dicat: Auerte oculos meos, ne videam vanitatem; in via tua viuifica me.]

Idem omnino esto iudicium multorum aliorum, quibus seculares homines oblectantur. Cuiusmodi sunt choreæ, saltationes, equorum cursus, taurorum agitationes, torneamenta, & alia similia, quæ ad ludos theatrales pertinent. A loco, vbi ista fiunt, spiritualis vir se constantissimẽ separet; si non possit omnino, oculos suos prudenter, & sine alicuius offensione aliò diuertat. Cypriani tempore aliqui fideles non verebantur his ludis assistere, qui & sacris litteris se protegebant, in quibus choreæ, & ludi narrãtur, nec prohibentur. In hos meritò sanctissimus Doctor inuehitur: Melius, inquit, fuisset istis nullas litteras nosse, quãmbetios sic litteras legere. Verba enim & exempla, quæ ad exhortationem Euangelicæ virtutis posita sunt, ad vitiorum patrocinia transferuntur: quoniam non vt spectarentur, ista scripta sunt, sed vt animis nostris instantia maior excitaretur in rebus profuturis, dum tanta est apud Ethnicos in rebus non profuturis. Argumentum est ergo excitandæ virtutis, non permissio, siue libertas spectandi gentilis erroris. Sic ille. Fugiat itaq; iustus tripudiorũ & saltationum aspectum, in quibus Saul inuidia & odio succenditur, in quorum præmium Baprista Præcursor occiditur, quibus etiam idololatriæ crimẽ admiscetur. Audiat Ecclesiasticum dicentem: Cum saltatrice ne assiduas sis: nec audias illam, ne fortẽ pereas in efficacia illius.] Nec minoris putet detrimenti, saltatorem quãmbetios saltatricem aspi-

cere: quoniam viri etiam subsillientis motus ad impudicitiam mouent, & (esto quoddã tantũ malum non excitarent aliquem) saltem cor ab eo, quod feruum est rectũque, diuellunt. Quam autem mentis grauitatem, quam compunctionem habebit, qui leuissimis stultorum motibus delectatur, & in risum, in cachinnos, & in Dei obliuionem abire compellitur?

Ad hanc etiam oculorum abnegationem spectat, lectionem librorum curiosorum & prophanorum omnino reicere, quam viro religioso & spirituali indignissimam esse iam diximus. Ad ipsa enim vitæ spiritualis exordia pertinere certum est, horũ librorum vsum omittere. Vnde in Actis Apostolorum legitur: Multi ex his, qui fuerant curiosi sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus. Quos nam libros? Eos sanẽ, qui curiosa, & magica, & noxia tractabant. Nec in animum induxerunt, eos vendere, sed comburere maluerunt, ne doctrina pestilens emptoribus obesset, sed potius flammis dignissima omnino periret. Sed quãmbetiosum est neglectis sanctarum scripturarum, & Patrum factorum voluminibus animum ad nescio quæ curiosa, & faceta, & compra legenda oculos applicare? Et verè dum hæc leguntur, sacra scripta negliguntur, non solum quia his debetum tempus lectione occupandum surripitur, verum etiam quia illa impura & vana, his purissimis & solidissimis admiscere, non sine horum iniuria præstatur. Ad hoc facit memorabile exemplum Hermanni Steiueldensis Canonici, ex ordine Præmonstratensis, quem eximia sanctitas, & singularis erga Beatam Virginem deuotio mirabiliter sublimauit.

Lib. s. c. tom. 1.

Astrum 10. 19.

De illo ergo hæc ad verbum narrat eius historia: Quoties more puerorum fabulas poetarum vel discere iubebatur, vel legere, non tulit patienter immò & ipsos se docentes, super quos iam intus spirituali vnctione docente profecerat, reprehendit, asserens, quod Deo vero contumeliam irrogarent, falsorum deorũ nomina, in poetarũ libris etiã recitando. Solebatq; nobis postmodũ de quibusdam magistris suis, qui ceteros religione antea videbãtur, narrare, se nõ sufficere admirari, q; viri religiosi in scriptis possent poetis delectari, cum tanta sint scripta veritate subnixa, per quæ ad Dei possit notitiam perueniri. Quis enim, nisi stultus, quærat liliũ inter spinas, vnde sine punctationibus non possit abstrahi, quod facilius & vtilius sine lesione possit acquiri? Hæc ibi. Et meritò sanẽ vir hic sanctus mirabatur, & harũ rerum lectionem aut auditionem, Dei reputabat iniuriã. Nam si vir nobilis iniuriæ ascribit, quod sutorẽ, aut fabrũ simul cum illo ad mensam inuites; cur spiritus Dei, auctor sacrarum litterarũ, & patres Ecclesiæ eodem spiritu pleni iniuriæ nõ tribuent, quod in eodẽ armario memorię suas sententias grauissimas, & ocioforũ librorum dicta recondas? Basilus quendã Episcopum reprehendit, quod sepositis ad tempus sacris libris, poetas legerit, monetq; eum, vt resipiscat, & ad se ipsum redeat: nam re vera, qui in manibus libris euoluẽdis intendit, à se ipso, & à viri spiritualis dignitate discedit. Hanc verò lectionẽ prætextu vtilitatis excusare, quæ ad sacras cõciones ex illa decerpitur, ridicula & stultares est. Ex his enim libris vanis, quæ possunt, nisi vana aut curiosa desumi, quæ sanctæ prædicationis acrimoniam & grauitatem subuertant? Corporis incolumitatẽ medicaminibus quærere licitũ est; at ex maleficiis & incantationibus petere, iniquum est. Itaq; quũ est ex Sacris libris & sanctis Patribz eloquentissimis, & ex modernis auctoribus, qui dignè & religiosè sacra tractant, ad cõciones sales accipere: at malum est, & stultum, & hominum spiritum Christi nescientium proprium, in libris vanis & impuris sa-

Basil. epist. 97.

les & acuta dicta quaritare. Abnegationis ergo studi-
ofus feria & vitia legat, libros vero Latinos, &
multo magis vulgates, vana & amatoria tractantes,
vt omnis virtutis pestes, explodat.

Deniq; (vt omnia, quæ huius abnegationis sunt,
vno verbo comprehendam) oculis quæcumq; inania,
quæcumque in utilia neganda sunt, ne mentis tran-
quillitatem & orationis puritatem impediunt. Ad
quid enim imagines prophanorum hominum con-
siderabis, gemmas, & lapillos pretiosos, ac vasa argē-
tea siue aurea diuitum aspicias; ædificia magna, & su-
perba videbis: ad quid, quicquid occurrerit, lustrare
cupies, nisi vt animum distractum & immundū sem-
per habeas, & nunquam putas manus ad Deum le-
nare consuefcas? Expēde qualibus verbis Dorotheus
hanc oculorum custodiam commendat. Confue-
fce, inquit, non circumferre oculos ad aliena & vana,
hæc enim deperire faciunt labores omnes mona-
sticos.] O rem tremendam, cunctos virtutis labores
dilapidare, ac destruere. Sed hanc ex fœderentia huius
patris per incautum aspectum interdū incurrimus.
Ideo perfectionis auidi semper fuerunt diligentif-
simi oculorum custodes, & minimos quoq; in hac
parte defectus non parua censura castigant. In quo
Magnus Eusebius apud Theodoretum mirabile reli-
quit virtutis documentum: Is enim, cū semel ab
auditione lectionis Euangelicæ, aspectu quorūdam
agricolarum distraheretur, qui in subiecto cæpo ter-
ram excolebant, ita se ipsum puniuit, vt per quadra-
ginta annos, & eo amplius, quibus postea vixit, nec
agrum illum aspiceret, nec in cælum & ætra oculos
attolleret, sed semper, iniecto in collū collati ferreo,
inclinatus incederet. Interrogatus autem quam ob
causam se tam seueriter ob modicum defectulū cas-
tigaret, respondit dignam sanctissimo viro sententiam:
Ne, dixit, aduersarius de rebus magnis bellum
gerat, conor illum ad hæc parua traducere. Nā si me
aliquando ab hoc proposito dimouerit, & agrum
aut cælum conspiciat fecerit, in te tantum parui mo-
menti me vincet. Nec minus mirandum est, quod
narrat Marculus de quadam sanctissima Abbatisa,
nomine Sara, quæ cū in monasterio prope ripam
fluminis posito per sexaginta annos habitasset, haud
sustinuit per fenestram vel leuiter labētes aquas, aut
prati adiacētis amœnitatem aspiceret, ne ex eo aspe-
ctū aliquid caperet voluptatis. Sic viri perfecti solent
oculos corporis custodire, & feris abnegationis oc-
cludere, ne dum per exteriora vltra necessitatem di-
uagantur, contemplationi rerum cælestium obstitāt.
Sic & tu, o lector, qui fastigium virtutis cupis, ocu-
los debes à rebus inutilibus ac vanis abducere. Co-
gita tuos oculos esse non tuos, quos hostis tuus sæpe
victoriarum suarum instrumenta fecit, quos mens
tua aduersus se rebellare cognouit, quos mors ali-
quando videndi facultate priuabit. Habe eos, vt non
tuos, & in omnibus, quæ potueris, tanquam oculos
ad te non pertinentes abnega, vt ipsos abnegatione
recuperes, & in æternum ad gaudia possideas. Si ita
feceris, oculis tuis considerabis, & tributionem
peccatorum videbis. Erit enim tempus, cum oculi
quibus te quo ad superfluum vltim propter deside-
rium perfectionis obtasti, iurauerunt, & tibi restituen-
tur; ipsiq; aduersariorum tuorum ad malum te
oculis prouocantium vltionem aspicias. Quin &
oculis tuis videbis iucunditatem & exultationem,
quæ venient tibi à Deo tuo, iam non dices: Credo
videre bona Domini in terra viuendum; quia fides
abibit, & visio clara illorum ineffabilem bono-
rum adueniet. Immo dices: Sicut audiuimus, sic
vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei

A nostri.] Quia in ea Sanctorum pulchritudinem affa-
tim videndam in mercedem abnegationis accipies.
Iam audi summam eorum, in quibus debes oculos
reformare.

Vsus Mortificationis oculorum.

- I. **F**œminas iuuenes, præcipuè formosas & cō-
ptas, absque manifesta necessitate ne videas.
 - II. Comœdias, tragœdias, & alia similia specta-
cula à prophanis hominibus data, ne aspicias.
 - III. Choreis, tripodis, equorum curribus, tauro-
rum agitationibus, hastiludiis, torneamentis, & aliis
ludis theatralibus ne te spectatorem præbeas.
 - IV. Libros impuros, aut vanos, vel ad solam cu-
riositatem editos, præsertim vulgares, ne legas.
 - V. Diuitum gazas, vasa aurea & argentea, gemas,
& lapides pretiosos, sæcularium ornamentis & vti-
bus applicatos, ne oculis contempleris.
 - VI. Hominum nulla præcipua virtute insignium
imagines, ad vanitatem ac superbiam effictas, ne
consideres.
 - VII. Palatia, ædificia superba, quæ Christus videri
contempserit, amœnos hortos, & pulchra virida-
ria, & alia huiusmodi ad fastum & oblectationem
potentum elaborata, ne tuis luminibus offeras.
 - VIII. Cellam fratris aut conclauæ alicuius alteri-
us ingressus, quæ sunt in mensa, aut in alio loco, ne
curiosè scruteris.
 - IX. Cū aliquò pergis, siue domi, siue foris, post
te venientes, & hæc seu illac transeuntes, leuiter, &
sine aliqua necessitate ne aspicias.
 - X. Oculos tibi solū ad necessaria & vitia vi-
denda concessos, solū in res necessarias vel vtilis
videndas intende.
- Ea igitur videas, quæ necessaria sunt, quæ vitia,
quæ mentem ad contemptum visibilium excitabūt,
& ad desideria cælestium attollent. Sic facies oculos
tuos, instrumenta virtutum, & habebis fenestras lu-
ci diuinæ seruentes, non ad distractionem & vani-
tatem iuuantes. Miraberis fortasse, optime lector,
quòd aliqua ex his legenda spiritualibus viris pro-
ponam, & quasi illis necessaria ingeram, à quibus sæ-
culares homines aliquantulum timorati solent ab-
stinere. Tibi congratulor, quòd talis sis, vt his non
egeas. Nos verò, qui multorum mores vidimus, &
maria tranauimus, certissimè nouimus nonnullos
spirituales viros his omnibus documentis indigere.

De Mortificatione Aurium.

CAPVT III.

S ECVNDVS. Sensus ordine dignita-
tis à Philosophis numeratur. Auditus,
qui etiam magna abnegatione opus ha-
bet, ne mens pro viliibus noxia & per-
niciem afferentia percipiat. Audium
enim sapientes vocarunt sensum discipline, quòd
per eum, veluti per ianuam, notio veritatis &
omnis sapientia in mentem introeat. Hæc autem
inua abnegationis & circumspectionis cura soli-
cite custodienda est, ne pro veritate mendacium
pro sapientia stultitia, & pro his quæ profunt, ea quæ
officiant, in penetralia cordis irumpant. Nam & de
porta, per quam ingressum est verbum veritatis, di-
citur in Ezechiele: Porta hæc clausa est: non
aperietur, & vir non transibit per eam: quo-
nam Dominus Deus Israël ingressus est per eam.]
Simile quiddam & nos de porta nostra, vel de au-
ribus nostris, per quas ingreditur huius verbi do-

Dorotheus doctr. 2. i. interrog. 3.

Theodoretus in historia satorum in Eusebio. 4.

Marculus lib. 3. c. 10. ad finem.

Psal. 90. 8.

Psal. 26. 13.

1. 47.

Marth. 24.

Ezech. 44.

ctrina, dicamus. Vt scilicet, quoniam auribus verba nostri Saluatoris excipimus, & Evangelij doctrinam audimus, eas clausas, & bene obsecratas doctrinis vanis, & verbis ociosis ac inutilibus, teneamus. Neque enim decet, portam, per quam rex ingreditur, hosti patere, & aditum veritatis vanitatibus & scurrilitatibus aperiri. Habemus verò huius abnegationis ipsas aures magistras, quæ ita factæ sūt, vt sui ipsarum fabrica nos circumspectionis & abnegationis admoneant. Hanc Ambrosius pulchrè depingit: In auribus, inquit, ita laborauit opus suum natura, vt ipsi anfractus cauernarum mira prudentia sinuati, plurimum utilitatis afferant, ne repentè feriat secreta capitis sonus. Denique sæpe multos improuiso clangore consternari videmus, & attonitos, aut vocis alicuius aut tumultus sono expandere. Sordes ipsæ, quæ inter eisdem gignuntur anfractus, velut quodam glutino auditum ligant. Simul si vehementior pulvis fuerit alicuius, sonus infringitur, ac retardatur, vt prænunciatus potius mulceat, quàm improuisus interna concutiat. Vermiculi quoque (si aurem penetrare tentauerint) quodam sordium visco tenentur. Hæc ille. Aures itaque nostræ, anfractus & sinus abnegationis habeant, in quibus verba inutilia & perniciosa, quasi in ingressu arcis teneantur, & veluti nunciij mortis ad mentem penetrare nullomodo sinantur, sed cum indignatione refutentur. Habeant etiam & circumspectionis viscum, in quo bestiolæ, id est, fallitates & scurrilitates, quas nobis ociosus quisque & tepidus dicere volet, inhærescant. Nam certè non minùs contra bonos mores, quàm contra naturam est, aures vniuersis vanitatibus peruisas & explicatas habere. Qui autem eas ab his custodire contemnunt, solent, cum audiunt verba diuina, rædio affici, nec ipsorum efficaciam permoueri. In eosque clamare possumus illud Ieremiæ: Ecce incircumcisæ aures eorum, & audire non possunt: Ecce verbum Domini factum est eis in opprobrium, & non suscipient illud. Item & illud Stephani ad persecutores suos: Incircumcisus cordibus, & auribus vos semper spiritui sancto resististis. Nam si aures incircumcisæ sunt, vt putat Theodoretus, quæ sine discrimine excipiunt omnia, tales profecto gestant, qui nouitates, detractiones, mendacia, nugas, & alia huius farinae libenter auscultant.

Ambr. li. de Noë. c. 7.

Ierem. 6. 10.

Actor. 7. 51.

Theodor. in illud Ierem.

Genes. 3. 17.

Petr. Chrysol. ser. 79.

2. Reg. 11. 4.

Scriptura sacra pericula aurium incircumcisarum non tacuit, immò satis tempestiuè manifestèque detexit. Nam si Eua peccatum ab intemperantia oculorum inchoauit (vt vidimus) crimen Adæ maius, & noxius ab incircumcisione aurium, seu à negligentia custodiendi auditum, incepit. Indicauit hoc Domini inceptatio dicentis: Quia audisti vocem vxoris tuæ, & comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo. Si ille non audisset verba mulieris, si suasionibus eius aures occlusisset, nunquam peccasset, nec nos in voraginem tantorum malorum coniecisset. Sed citò cecidit, inquit Petrus Chrysologus, dum citò credidit, & dum faciliè dat aures ad mulieris auditum, se subòque pessimo addixit inimico. Ira multi hodie, in eo, quod non oportet, pessimum sequentes genitoris exemplum, verba vana & perniciosa audiunt, quæ si non semper innocentiam perdunt, at mentis quietem ac puritatem surripiunt. Quos nec naturalis prudentia, aut scientia, ac virtus acquisita protegit, quoniam affectus ad malum pronus faciliè post verba seductoria currit, & ab æquo & bono discedit. Lego de Salomone, quod sanè magnum timorem incutit: Cùmque iam

A esset senex, inquit Scriptura, deprauatum est cor eius per mulieres, vt sequeretur deos alienos: nec erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo. Quoniam modo cor eius per mulieres ad idololatram deuolutum est? Annon poterat frui impuris amplexibus, nisi ante idòla procumberet, & factos deos adoraret? Poterat quidem. Sed amore feminarum alienigenarum exarsit, amor verò aures eius ad suasionem & importunitates earum patefecit, & per aures consensus in delictum horrendum intrauit. Vnde Augustinus: Nec Salomonem credibile est errore putasse idòlis esse seruendum, sed blanditijs fœmineis ad illa sacilegia fuisse compulsurum. Quis igitur hæc legens, & tales strages ab incircumcisione aurium prouidentes aspiciens, aures suas non custodiat, & feris circumspectionis non occludat? Certè Ecclesiasticus non iam aures portis & feris oberandas, sed spinis sepiendas existimat. Sepi, ait, aures tuas spinis, linguam nequam noli audire. Quo loco aures nostras vineæ selectissimæ, & verba inania bellius videtur comparare. Et merito: quoniam ex auribus in torcular cordis nostri, quasi mustum sanctorum eloquiorum exprimimus, quod meditatione coctum atque digestum, animam roborat, atque lætificat. Inanes verò sermones in hac vinea aurium nostrarum sancta eloquia depascunt, nõsque vino sapientiæ vacuos relinquunt. Circumsepianitur igitur aures spinis sollicitæ circumspectionis & grauis seueritatis, quæ bestias ineptorum verborum intrare non sinant. Ita quidem verba, quæ haud dubiè aduersarijs puritatis perora tepidorum loquuntur, à sancto Iob flammæ ignis similia esse dicuntur: Halitus, inquit, eius, id est, dæmonis, prunas ardere facit, & flamma de ore eius egreditur. Halitus eius est praua suggestio, sed flamma de ore eius egrediens, est verbum ineptum; quia (vt ait optimè Gregorius) quicquid per se, quicquid per prædicatores suos loquitur, ignis est, quo infructuosa ligna concremantur. Si autem tanta sollicitudine flammam accedentem fugimus, æquum est, vt eadem immò & maiori, audire verba inepta, caueamus. Malus enim, vt ait Sapiens, obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat labijs mendacibus: quare iustus, vt iustitiam seruet, & iniquus non fiat, aures custodiat, ne iniquos & mendaces sermones audiat, quorum auditione ad obedientiam iniquitatis se præparat. Merito igitur Bernardus, vt ad atrium custodiam nos incitet, ait: Faciliè lingua labitur, nec minùs faciliè illabitur cordi, ita vt multis inter loquendum minùs profuerit, quòd propriam cohiberint, dum non cauerint alienam. Vtilis est frater, qui tibi loquitur, sapiens est religiosus, ac timens Deum, plus dico, Angelus est & Angelus lucis: etiam sic caue tibi, ne audias vnde lædatis. Nec personam tibi velim suspectam esse, sed linguam, præsertim in sermocinatione communi. Hæc ille.

Multi autem sunt verborum genera, quibus mortificationis sepimento obtandum est. Nos autem, qui virorum spiritualium aures mundare nitimur, ne eas verborum obscænorum commemoratione inquinemus. Certum est enim, quæ seculares honesti audire horrent, à virtutis sectatoribus nullo modo admitti, immò, si quid casu incidit, quod vel à longè tantillum impuritatis oleat, eos, ad instar castissimæ cuiusdam virginis, erubescere. Et merito quidem: quoniam talibus verbis non minima iniuria virtus castitatis afficitur. Optimeque Gregorius Neocæsariensis Episcopus, cognomento Thaumaturgus, verba minùs honesta somniorum

Aug. 14. de ciuit. c. 11.

Eccle. 18. 28.

Iob. 41. 12.

Greg. 33. mor. c. 28.

Prover. 17. 4.

Bern. ser. de triplic. custodia, manus, lingua, & cordis.

Greg. 1. ha. in Ecclesiast. c. 5. Ha. ber. To. 1. in lict. Sancti. n.

ludificationibus comparat: vt sicut ista interdum mentem & corpus faciunt; ita illa mentes & corpora caliditate amatorum inquietent. Et vitam tantum inquietarent, sed solent etiam caliditate naufragium afferre. Nam sicut per modicum foramen magna copia aquae in nauim ingreditur, quae eam vnicuique nauigantes mergat: ita prorsus per verbum minus pudicum, quali per paruum foramen magna vis tentationis irruit, quae nauem cordis in periculum submersionis adducat. Non oblitiscuntur proinde spirituales viri illius sententiae Ecclesiastici: Verbum nequam immutabit cor, ex quo partes quatuor oriuntur: bonum & malum, vita & mors. Quae comminatione percussit, ab auditione verbi minus casti, non minus quam a serpente cauent, ne huiusmodi verbum cor eorum a bono in malum immutet, & pro virtute iniquitatem, ac pro vita, virtutis praemio, mortem, iniquitatis poenam, infundat.

Hunc ergo defectum aurium omitamus; a quo certissimum est, viros spirituales quam longissimè abesse, & alios leuitores, aut honestiorem colorem habentes numeremus. Ac illud statim se offert admonendum, vt hi, qui virtutem & puritatem amant, carmina amatoria aut prophana, & saeculares cantilenas, quae aures mulcent, cor verò emolliunt, & ab amore seueritatis auerunt, audire detrectent. Licet enim consilium sit Ecclesiastici: Non impedias musicam, quo dicto cantus & musicam commendatam tamen laudari compertum est, quae laudes Dei continens, mentem ad caelestia contemplanda & desideranda sustollit, non quae prophana ac ridicula emulgans, aut minus graues, & puras, aut saltem vanas cogitationes ingerit. Nam istam in Amos improbatam reperimus, cuius ore dixit Dominus: Aufer a me tumultum carminum tuorum; & cantica lyrae tuae non audiam. Ac si diceret: Non possum huiusmodi cantica probare, quae, quod ego in corde facio, destruunt, quod ego purifico, ipsa irreuerenter inficiunt. Grauius sane Chrysostomus, & verè ista cantica animae sordes existimat. Vt igitur, inquit, pauperibus domus nostrae, & Apostolis aures pateant, omnem sordicem ab auribus animi expurgemus. Nam quemadmodum sordes & limus aures corporis obstruere solent sic meretricij cantus, huius saeculi fabulae, debitorum onus, creditorumque ac faenorum ratio, aures mentis solent obstruere, atque immundas facere: quasi enim sterces auribus vestris immittunt huiusmodi colloquia: & quod Barbarus ille minabatur, dicens: Comeditis sterces vestrum, id nunc multi non verbo, sed re in vobis faciunt, immò verò etiam multo peius ac foedius. Nam fornicarij cantus multo magis quam stercorea sunt abominabiles. Hæc ille. Meretricij verò cantus non solum dicuntur, qui a meretricibus leonibusque cantantur, sed illi quoque qui lasciuia sunt & prophani, licet ab honestis hominibus modulerentur. Idem namque laet in vtroque cantico lasciuia venenum, nisi quòd illud ex vase spurcissimo, istud ex mundiari vase profertur. Iusti igitur similes cantiones nulla ratione audiant, nec animi laxandi gratia, quibus & se ipsos turbent, & auditione diuinæ inspirationis indignos faciant, vocemque Domini, aures mundas cupientem abiciant.

In eodem gradu vitanda sunt nugæ, scurrilitates, omnèque narrationes risum excitantes, quae si inter iuvenes saeculares locum habent, nullo tamen modo viros spirituales, & perfectionis amatores decent. Sicut enim hæc dicere, leuis est animi,

A ita eadem audire libenter, distracta & leuis est mentis, quæ verba Dei aure interna non excipit, & a debita virtutis seueritate deflexit. Nugæ, si incedant, dicebat Bernardus, interdum ferenda fortassis, referenda nunquam. Prorumpendum sanè in serium quid, quod non modò vtiliter, sed & libenter audiat, vt superfedant otiosis. Et alio loco: Verbum scurrile ab ore procul sit, & procul ab aure relegandum est. Foedè enim ad cachinnos moueris, sed foediùs alios moues. Non verò propterea quòd minus in auditione scurrillum, quam in loquela foeditatis insit, audendum est auribus excipere, quod non audimus, ore proferte: quoniam non solum maiora mala, sed etià minora fugienda sunt, si volumus ad mètis puritatem festinare. Et licet minus malu sit, ridicula & vana audire, quam loqui, non verò minoris detrimeti solet esse causa; quoniam si loquutio ridicula ab omni compunctione, & spirituali dulcedine mentis euacuat, auditio nugarum risum mouentium, vanam latitiam & amaram distractionem infundit. Diligenter ergo seruandum est præceptum Pauli, vt scilicet non nomine turpitudinis, aut stultiloquij, aut scurrilitatis, quæ ad rem non pertinet. Si enim illud verbum: Nec nomine turpitudinis, in vobis, significat, auctore Chrysostomo, vt hæc omnino inter nos non appareant, non tantum ex parte loquentis interdiciuntur, sed ex parte quoque audientis prohibentur, vt quisque nimirum erubescat audire, quod erubesceret sermonibus explicare.

C Custodienda sunt etià aures a rumoribus saecularibus, qui certè ad viros spirituales non pertinent, cum ipsi vitam virtutis ingressi, saeculo & eius negotijs renuntiauerint. Successus saeculae Ecclesiae siue prosperos, siue aduersos audire, vile reputamus, & nullo modo perfectioni contrarium: qualia sunt creatio noui Pontificis, Christi in terris Vicarij, victoria de Hæreticis aut aliis fidei hostibus parata: recens infidelium conuersio, & alia prospera huius generis, aut aduersa, quæ, exigentibus peccatis nostris, solent Ecclesiam impetere. Nos enim, qui sumus eiusdem Ecclesiae filij, debemus hæc nosse, vt de bonis sanctæ matris nostræ gaudeamus, & de malis atque aduersis tristemur; vt etiam oratio nostra pro donis gratias agat, & flagella ac aduersitates auertat. At prophana interrogare & audire, magna demerita est, qui scilicet apud potentes huius saeculi valeant, qui per ambitionem primas sedes obtineant, qui nobiles matrimonio iungantur, quibus luscibus iuuenes illustres curiam regis exhilarent, & alia huius generis, quæ nullam in se ædificationem continent. Qui hæc narrat, qui his epistolas ad alios missas implent, qui talia libenter audiunt, nunquam spiritum orationis accipient, nec viri perfecti & spirituales euadent. Atheniensibus vitio datu est, quòd essent rumorum audiendorum amatores, de quibus in Actis Apostolorum scribitur: Athenienses autem omnes, & aduenæ hospites ad nihil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire aliquid noui. Si id in saecularibus & infidelibus vitium erat, qui nec veram virtutem nouerant, nec fidem a limine salutauerant, quam vitiosum erit in his, qui saeculo, & popis suis nuntij remiserunt, & se Deo ac virtuti consecrarunt. His euenit quod filiis Dan, terram habitationis quaerentibus, qui venientes in domum Michæ, inuenerunt ibi [Ephod, & Sculpitile, atque confasile.] Sic & isti inuenerunt vstem Deo sacratam, id est, habitum religiosum, quo se tegetet, & cum eo, sua culpa, inuenerunt sculpitile peruersi operis, & confasile vanæ confabulationis. Confasile enim hoc modo fit: Metallum in ignem mittitur, & follibus aërem

D

E

S 4 attrahen

Ecl. 37. 21.

Ecl. 32. 5.

Amos 5. 23.

Chrysost. hom. 38. in Matth.

Loquitur de Rab. 1. 36.

Bern. lib. 3. vita. c. 3.

Chrysost. hom. in epist. ad Ephesios. 4.

Act. 17. 21.

Judic. 18. 14.

atrahentibus ac emittentibus flamma succenditur; sic dura mater liquefit, & formam ab artifice intentam suscipit. Ita profus inter imperfectos euenit: Ponit in medio metallum, id est, seculares nouitates prophanosque rumores, aer attrahitur & emittitur, cum res ridicula, aut vana dicitur, & auditur. Quid ex hac fornace exiet, nisi conflagrante distracta mentis, quae se ad vana & inutilia componat? Et vitium solam vanitatis formam indueret, forte non tam acriter loqueremur, sed saepe ex vanitate se ad procacitatem & lasciuam extendit. Nam & Aaron petiuit à filiis Israël in aures aureas filiorum & filiarum suarum, & ex illis vitulum conflabilem, quem sequerentur, effecit. In aures sunt rumores, quia sicut in auris imponitur auris, sic rumor auditui. Ex rumoribus autem conflatur vitulus petulantiae, qui puritatem mentis aufert, & quietem orationis turbat. Sic profecto Hugo Victorinus haec, quae diximus, ad auditores rumorum accommodat, qui & alio loco ait, hoc vitium esse proprium ociosorum: qui post delicatiorum ciborum diuersa ferula, cum in clauistro sedent, non lectioni & silentio, sed rumoribus & curiositati vacant; qui locum, & tempus loquendi & tacendi nunquam & nunquam seruant, sed instabiles & ociosi, nunc hos nunc illos ad colloquium vocant. Erubescant iustus, talibus, nempe ociosis ac imperfectis, annumerari, & seculares rumores audire non querat. Non tantum non querat, sed & à personis & à locis, in quibus ociosae nouitates narrantur, fugiat, vt se à distractionibus, & inanibus cogitationibus, & ab impuris desiderijs, quae ex his cogitationibus generantur, mundum custodiat. Si non potuerit fugere, at quantum valuerit, sine alicuius nota, ad ea, quae dicuntur, non attendat. Turpia enim verba, inquit Prosper, (& eadem de verbis ociosis & vanis est ratio) per aures ingressa, quid praevalet, (id est, nihil praevalet), si non fuerint arbitrio mentis admissa? Faciat quod Bernardus, qui ad homines pro negotijs Ecclesiae exiens, & ea solertissime tractans, si interim aliquid minus pertinens diceretur, colligebat se ipsum, & illa, quae iactabantur inutilia, contemnens, ad aliquid caeleste considerandum, animum applicabat. Faciat saltem, aut praestare nitatur, quod Machus Abbas, de quo narrat Cassianus, quod si quis detractionis verbum vel ociosum tentasset inferre, in somnum protinus concidebat, nec vsque ad aurium quidem eius pollutione virus obloquij poterat pervenire. Nec praetermittimus de eodem senescrptam historiam, quae satis quidem potens est, vt quemque ab audicione rumorum secularium abducat. Hic idem senex, inquit Cassianus, ociosarum fabularum diabolus esse fauctorem, ac spiritualium collationum impugnatorem semper existere, his declarauit indicijs. Nam cum fratribus quibusdam de rebus necessarijs ac spiritualibus cum disputaret, eosque videret letho quodam sopore demergi, nec posse ab oculis suis pondus somni depellere, ociosam repente fabulam introduxit. Ad cuius oblectationem cum eos euigilasse confestim, atque erectas aures suas habere vidisset, ingemiscens ait: Nunc vsque de spiritualibus loquebamur, & omnium vestrum oculi lethali dormitatione deprimebantur: at cum ociosa fabula intromissa est, omnes expergefati torporem somni dominantis excussimus. Vel ex hoc ergo perpendite, quisnam collationis illius spiritualis fuerit impugnator, aut quis huius infructuose atque carnalis insinuator existat. Ille etenim esse manifestissime deprehenditur, qui malis adgaudens, vel istam fouere, vel illam impugnare non desinit. Haec Abbas ille dixit. Et satis patet factum est ociosorum ru-

morum detrimentum, qui, diabolo suadente & instigante, inter viros perfectionis studiosos admittuntur, vt ipsi verba Dei ablegent, & aridi semper ac distracti perstant.

Licet autem isti, qui audiendis vanis rumoribus vacant, satis sint sui profectus incuriosi, longè tamen damnabiliores sunt, qui defectus, licet modicos, fratrum audiunt, & detractionibus aures aperiant. Nunc nihil de illis dicimus, qui sine vlla necessitate, (qualis intercedit, cum fratris remedium exquiritur,) occulta crimina aliorum auscultant, quos scimus saepissime grauer peccare; sed illos solum taxamus, qui leues defectus fratrum audire non timent. Hi non modicum praeferrunt suae imperfectiois indicium. Nam sicut murmurator culpatum leuium, facile, si culpas graues nosset, canino dente corroderet; ita auscultator defectuum leuiorum, graues etiam, si sibi narrantur, audiret. Sed non audit, quia non adest, qui grauia crimina fratrum enaret. Aures ergo detractionibus sunt obtundendae, quarum venenum mentem turbat, charitatem exterminat, & fratris, quem in magno pretio habere debuimus, contemptum importat. Noli esse in conuiujs potatorum, inquit Salomon, nec in comestationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt: quia vacantes potibus & dantes symbola consumuntur. Quinam sunt, secundum interpretationem Bedae, qui carnes ad vescendum conferunt, nisi qui in colloquutione derogationis proximorum vitia dicunt? Et qui sunt, qui potibus vacant, nisi qui de opprobrio alienae vitae se inebriant? Illis ergo & istis consumptio praedicatur, vt intelligamus, quod quos eadem poena punit, similis etiam culpa constringit. Si autem formidamus aliorum defectus ore proferre, aequum est, vt & aures excipere timeamus, vt detractorum supplicium euitemus. Si quis enim, inquit Beatus Ephraem, vel iure in regem peccantem inuehatur, qui praesentes sunt, ea quae aduersus regem dicuntur, audire renuant: Si quis autem adesse pergat, & audire, iam idem in vtriusque supplicium constituitur: vnusque propter vitium linguae, alter propter auditum damnatur. Narrat aliquid oblectator, & tu illi praebes aurem, & quam ille suo ore inferre studet necem, tu eam aurium tuarum sinu excipis, acerbissimumque mendacij fermentum in animo tuo committes. Vnde mors principium habuit? Nonne per aures Euae, dum eam serpens alloqueretur, aditum sibi patefecit? Potest enim improbus demon per os loquentis tacentem occidere: & quem proprio laedere nequit ore, per auditum interficit. His ille probat eandem esse detrahentis ac detractionem audientis poenam. Infra verò optime exponit, quam sit vitium audiendi detractores abominandum. Nam cum dixisset Saluatorem nostrum ore acetum cum felle gustasse, aures verò demonis verba excipere recusalisse, haec subiicit: Melius autem fuit, si odorem pariter & gustum veneni euitaueris. Cur fumum celerrime fugis, mendacem autem cum voluptate ac sedulitate auscultas? A foetore abhorres, & apud maledicum sedes? Si vnus è membris tuis valeat, & aliud langueat, totus laboras vno membro laborante. Exemplum à militibus cape: Nonne totum corpus militis ferro, thorace munitur? Accidit autem & illud ob laxiorem constitutionem laedi: nam si per tenuem aliquam simulam telo aditus patefiat, strenuo militi mortem affert; Quanto magis per apertas aurium

Exod. 32.
4.

Hugo 3.
de clau-
stro ani-
mae c. 9.
cap. lib. 2.
c. 20.

Prosper lib.
3. de vi-
ta con-
tem. c. 6.

Cassian.
lib. 5. c.
20.

Cap. 31.

Prover.
23. 20.

Bedae lib.
2. in Pro-
uer. ad c.
23.

Ex bram
de morbo
linguae.

Gmef. 3.

fores

fores morti ingressus dabitur; Magna liquidè est auris fenestra, quippe per quam mors in mundum ingressa, cunctas deuorauit gentes ac nationes. & infatiabilis adhuc remanet. Setis igitur ac vectibus obstruendæ sunt tibi aurium fores, ne maledicentia, & obrectatio subintrare possit. Hactenus Ephram. Ex cuius sententia satis claret, nec minimus defectus aliorum esse libenter audiendos, sed potius aut aperta contradictione, si id obloquentis qualitas ferat, vel saltem tristitia vultus repellendos, ne parua detractio audita mentem audientis polluat, & ad magnam detractio- nem audiendam, atque adeò ad mortem animæ incurrendam disponat.

Non solum autem aliorum defectus procul ab auribus abiiciendi sunt, verum & laudationes nostræ verissima humilitate repudiandæ. Valde namque mirum est, quòd viri sapientia ac virtute præstantes ab hominibus laudari velint, & suas conciones, sua scripta, sua dicta, vel facta coram se extolli & commen- dari sustineant. Immo fœdius est & stultius, quòd præsentem, quid de suis dictis aut gestis sentiant, in- terrogent, eo solum fine, vt ab illis oblata aut ingesta occasione laudentur. Qui hoc vitio fati pernicioso sordent, se ad contemnendas adulatorum laudes ex- citabunt, si considerent se ab adulatoribus decipi, & ad superbiam impelli. Verissimum enim est illud Isaia: Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant.] Hoc enim est, vias nostras dissipari, in superbiam, ob quam deiciamur, & à Domino relinquamur, extolli. Per- pendant etiam hanc propriarum laudum admissio- nem à Salomone fuisse prohibitam. Cum te, inquit, lactauerint peccatores, ne acquiescas eis.] Verè enim peccatores sunt, qui ineptè laudando delinquant, & audientem ad superbiam, & inanis gloriæ peccatum inclinant. Hi propriæ excellentiæ audios lactant, dum verbis laudationis melle illinitis, quibus super- bo animo nihil dulcius, inescant. Monet verò Sa- piens, ne acquiescamus eis, id est, ne eorum verba au- dire patiamur, quorum veneno immoderati nostra- rum rerum amatores & æstimatores efficiunt. Ad- uertant deinde, quid sanctus Dauid de vanis laudi- bus, Spiritus sancti scientia illuminatus edicat.

Oleum, inquit, peccatoris non impinguet caput meum.] Et rursum: Molliti sunt sermones eius, sci- licet adulatoris, super oleum, & ipsi sunt iacula.] Peccatoris ergo oleum, est vana laus, quæ non ad charitatem, sed ad vanitatem impinguat. Est etiam instar iaculi, quod cor audientis vulnere vanæ gloriæ transfigit. Tandem seipos proprio motu sui cordis edoceant. Si enim, vt ait Sapiens: Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odien- tis: dum vulnera, id est, increpationes, diligentium respuunt, quia palato cordis superbia infecto insulse videntur: quare non discunt oscula odientium, id est, adulationes reicere, quæ puritati virtutis officiant. Nec modica umbra, cum sol est in meridie, nos de- primit, nec magna, cum sol oritur, vel occidit, ex cor- pore nostro retulans extollit: Sic nec detractio- nibus maleuolorum viliores, nec laudibus adulatorum me- liores euadimus. Quid igitur ea audimus, quæ ma- gnitudini nostræ non seruiunt, quin & dum magnifi- cant, meritum bonæ actionis tollunt? Dicamus pro- inde cum Iob: Ecce in cælo testis meus, & conscius meus in excelis. Verbofi amici mei; ad Deum stillat oculus meus.] Dominum testem, ac laudatorem no- strorum operum requiramus: homines verò, nec vitu- peratores timeamus, nec laudatores aufcultemus. Si quis laudem ingesserit, aut ex manifesta increpa- tione, aut vultus teueritate cognoscat, nos vento

A non pasci, nec ad instar puerorum, ineptis laudibus delectari.

Alij non iam inuidia aut inani gloria, sicut audito- res detractio- num & laudum, ferent, sed vana qua- dam curiositate ducuntur, dum arcana aliorum au- dire concupiscunt. Non vocati ad concilium acce- dunt; quid verbis tractetur, interrogant: immò & in tantum se ab hoc vitio pessundati sustinent, vt vnde non videantur, quæ in occulto ab aliquibus confe- runtur, aufcultent. Istos sic monet Basilus: Aures tuas ab audiendis mundanis narrationibus absti- cito, quatum potes, ne cæni respectione animam obli- nas tuam. Ne labores, vt audias, quæ ab aliis dicun- tur: nec immiseris caput tuum in mediū colloquen- tium: ne & tu sublaneris, & illos detractores effi- cias.] Hæc ille. Vana itaque curiositas cohibenda est, quia dum aliorum facta audimus, euenit vt nos ipsos ignoremus. Sæpe quoque aut excipimus quod mentem perturbet, & mille suspicionibus ac timori- bus impleat. Negotia, quæ tractabantur, non bene cognita, aliter quam sint, non semel concipimus, lo- quentes vel illos, de quibus loquebantur, temerariè iudicamus: Si audita aliis narremus, multorum men- daciorem auctores sumus, & non leuibus scrupulis conscientiam nostram vrgemus. Quæ omnia vnica aurium custodia prædicuntur, quæ, ad nos non perti- nentia, audire contemnimus.

His tandem aurium defectibus cohibendis alius postremus adiungendus est, qui opposito modo pro- cedit. Nam qui noxia & vana libenter audiunt, tepe ad doctrinam cælestem audiendam obsurdescunt. Sacras cõciones tanquam ad solos seculares habitas, fugiunt, spirituales exhortationes auertantur, colla- tionibus de rebus diuinis, altare contemnunt. Fictas etiam aut veras occupationes inueniunt, quibus se à rerum diuinarum auditione sequestrent. Alij assiltu, quidem, sed ac si non assisterent: distracti pigri, osci- tantes, aut saltem curiosi, & eorum, quæ dicuntur, facti censores, qui aridi veniunt, & aridi, ac minimè cõ- puncti discedunt. Sed hi, sicut aures debent à vanis & curiosis abducere, ita debent ad spiritualia ac diuina arrigere, & seipos ad fructum aliquem colligendum permouere. Si Dei sunt, verba Dei audiant, & sciant improbis Phariseis dictum esse: Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.] Nec solum audiant, verum & sinu mentis excipiant. Nam Isaias ait: Audite cæli, & auribus percipe terra; vt indicet spi- rituales esse & cælestes, qui vt homines audiunt, ter- renos verò & carnales, qui aures rebus diuina perci- piunt. Nihil dicitur etiam secularibus, quod spiri- tualis vit non possit in suum vsum attrahere, & suo statui aut necessitati accommodare. Scriptura enim facta, & omnis doctrina ex illa collecta, est velut gle- ba auræ, ex qua & vas in vsum diuitis ignobilis, & in vsum principis vel regis efficitur. Et sicut Cassia- nus ait: Pro qualitate legentis vel audientis, quo- dammodo in eadem littera sentus scripturæ succe- scit. Omnes igitur possunt ex concionibus ad sacu- lares, vel ex exhortationibus ad minus prouectos ha- bitis, aliquid ad suam vtilitatem conuertere, modò humiliter ac deuotè audiant, & in eo, qui loquitur, (quicumque ille sit, modò catholicè loquatur,) Chri- stum loquentem agnoscat, & modeiti discipuli, non superbi censores assistant. Legimus quidem de san- ctis præteritis, & in viris perfectis præsentibus non se- mel notauimus, vtrosque magno audiendi verbi Dei desiderio teneri, & nunquam ob imperitiam loquen- tis de rebus spiritualibus, à consortio communis po- puli audientis auerti.

B C

D E

V. J. S.

Basil. ser. de abdi- catione rerum.

Ioan. 8. 47.

Isa. 1. 1.

Cassian. col. 14. c. 11.

Isa. 3. 12.

Prov. 3. 10.

Psal. 140. 5. Psal. 54. 21.

Prov. 27. 6.

Iob 16. 20.

Vsus mortificationis aurium.

His ergo, virtutis amator, (vt omnia breuiter colligam) aures tuas ab omni labe mundabis.

I. Si coram te aliquid obscenum, aut impudicum, aut minus honestum, vel certè quod quàm longissimè aliquam impuritatem oleat, proferre aliquis attenter, tu maximam tui status, ac personæ Deo consecrata: iniuriam reputa.

II. Qui talia loqui audent, non tantùm fuge, & detestare, sed eos etiam viles, fatuos, & infames existima.

III. Amatoria carmina, versus aliquid impuritatis habentes, licet scitè compositos, & cantilenas sæculares à quocumque occinantur, penitus reice.

IV. Nugas, scurrilitates, verba ioculatoria, & narrationes ridiculas, & alia risum & cachinnos prouocantia non audias, nec vbi hæc dicuntur, assistas.

V. Rumoribus sæcularium rerum, & inutilibus nouitatibus, quæ ad tuum statum non pertinent, nequaquam intendas.

VI. Detractionibus & obmurmurationibus fratrum, etiam si leuissimè tantùm eorum defectus dicantur, nullo modo aures tuas præbeas.

VII. Laudationes tuas, & omne genus adulationis, quod te, & tua efferat, audire contemne.

VIII. Quæ occulta sunt, & ab alijs, te non ad consiliū vocato, tractantur, non auscultes, nec te confortio secretè loquentium ingeras.

IX. Nihil audire aueas, si non necessitati, aut vtilitati, aut charitati aliquomodo seruiat.

X. Verba Dei, à quocumque dicantur, frequenter & humiliter audi, deuotè mentis sinu reconde, & in animæ tuæ profectum conuerte.

Ac tandem aures tuas, pretiosas fistulas esse considera, per quas in piscinam cordis tui purissima aqua doctrinæ celestis ingreditur, & ne eas sædi liquoris, id est, verborum inutilium admisione contamines, Sicut enim cor ad capiendam, ac opere compleendam doctrinam celestem, purum illibarumque seruatur; ita æquum est, vt auris pro reuerentia eiusdem doctrinæ ab omni (quantum fieri possit) impuritate mundetur.

De mortificatione odoratus.

CAPVT IV.

LEFACTVS, inter sensus carnis, tertium obtinet locum, qui & post visum, & auditum cohibendus est, ne bonus corporis odor, sit mali odoris interioris indicium. Compertum est enim, suauium odoramentorum curam propriam esse mulierularum, quæ simul cum carnis integritate timorem quoque & verecundiam perdidit. Vnde Salomon viuis coloribus meretricem depingens, inter alia eius verba, quæ refert, hæc etiam scribit: Asperfi cubile meum myrrha, & aloë, & cinnamomo: Quæ cum postremò proponat stulto adolescenti, antequam illis verbis, Veni, inebriemur vberibus, ad flagitium inuitet, satis ostendit esse ad excitandam libidinem efficacissima. Has autem imitantur homines effœminati, qui eodem morbo ægri, similia circumferunt signa luxuriæ. Fortassis id faciunt, vt grauem odorem vitiorum suorum bonis odoribus contegant, cum tamen eo ipso, quod amomo & musco condiuntur, plus forteant. Nam & regem Asa, vita fun-

Prou 7.
16.

2. Paral.
16. 14.

A. tum posuerunt super lectum suum plenum aromatibus, & vnguentis meretriciis] pigmentorum arte confectis, quæ cum non vita donabant, sed magis vbiaceret defunctus, ostendebant. Ita prorsus odorum suauitas non animum effœminatam operit, sed quas habeat cogitationes, & affectiones ostendit. Egregiè profectò id faretur Chrysolomus, ita scribens: Miles es spiritualis. Talis autem miles non dormit in lecto eburneo, sed humi. Non oblitur vnguentis. Nam ista cura est meretriciis amotibus implicatorum, ac perditorum, scenicorum mētisque deploratæ hominum. Te verò non oportet olere vnguentum, sed spirare virtutem. Nihil immundius anima, quoties corpus talem habet fragrantiam. Corporis enim, ac vestium fragrantia arguit intus latere animum graueolentem, & immundum. Quum enim diabolus aggressus delicijs euitauerit animam, omnique vitiorum genere compleuerit, tum & in corpore suæ corruptionis lectum oblitur vnguentis. Nec secus atque hi, qui pituita nasi, catarihoque perpetuo laborat, & vestes, & manus, & faciem contaminant, eo quod subinde narium profluuium absterunt, anima quoque istius prauis profluuij malitiam in corpus abstergit. Quis enim præclarum aliquid aut bonæ frugis opinabitur de eo qui spirat vnguentum? Hæc omnia ille. Quæ cum ita sint, suaves corporis ac vestimentorum odores respiciendi sunt, ne, dum bene olemus, (vt nescio quis dixit) grauius oleamus. Hos enim odores abiicere mentis est verè pœnitentis, & ad nouam ac spiritualem vitam à pristina vanitate conuersæ. Quare] peccatrix illa mulier,] quæ tam citò è tam obscuris tenebris in tantam claritatem emerit, statim atque voluntatem melioris vitæ concepit, [attulit] ad Dominum [alabastrum vnguenti,] quo suauia odoramenta recondebat. Et illa non iam corpori suo adiungenda, sed pedibus Saluatoris conculcanda proiecit. Idem omnino spiritualibus viris faciendum est, qui vt se veros sæculi defertores exhibeant, debent ista carnis oblectamenta, & vitiorum iritamenta, respicere. Nec se Augustini defendant exemplo, asserentis: De illecebra odorum non satago nimis. Cum absunt, non requiro, cum adsunt, non respuo, paratus etiam eis semper carere. Cum enim doctor sanctissimus, & vir moderatissimus ait: Cum adsint, non respuo, de ea odorum suauitate loquebatur, non quam ipse sponte accersebat, sed quam ex rebus oblati, aut coram positis, quas non poterat euitare, captabat.

D. Defectus sensus olfactus in viris spiritualibus pauci sunt, sed tamen aliquos animaduerti, quos necesse est breuiter aperire. Quidam enim ex his, qui perfectionem cupiunt, quodam spiritu (vt ita dicam) condescendentis ducti, solent à pijs personis linteola ad emungendas nares, immò & interulas aquis odoriferis illitas acceptare, & sine villo scrupulo ad proprium vsum deferre. Quod (vt ego credo) aut ex nonnulla pusillanimitate, qua timent offerentes contristare, vel (quod verius est) ex quadam inaduerentia procedit. Sed rogo illos, ne in re ad mentis suæ candorem, & ad aliorum edificationem pertinet & aliquam inaduerentiam admittant. Nam quo pacto Dominus per cellas feruorum suorum inuicibiliter transiens, eum sua consolatione, & interna suauitate dignabitur, quem videt squiritari, & oblectationi suorum sensuum addictum? Aut quomodo Angelus custodiæ hominis deputatus eum non horrebit, quem inuenit sub habitu religiosi, & spiritualis viri olere, non militem Christi strenuum, sed adolescentulum delicatum, ne dicam impudicum? Aut qua ratione sæcularis, pro remedio suorum scelerum ad spiritua-

Chrysol.
4. de La-
2. 40. 10.
2.

Enc. 7. 17

Aug. 10.
consp. 4.
32.

lem virum accedēs, cum venerabitur, quem ex odore, non corporis domitorum, nec vitiorum hostem, sed moribus alicum, sed sui blandum palpatorem, sed deliciarum huius sæculi sectatorem sentit? Aut quod erit discrimen inter lincolum religiosi, & adolescentuli sæcularis, & compiti, si vtrumque ex bysso, aut ex alio lino delicatissimo eodem profus odore perfuso conficitur? Hæc nos sæcularibus contempribiles faciunt; hæc firmitudinem nostri status eneruant, hæc sine dubio multis miserationibus Domini ianuam intercludunt; nam dum sæculares delicatos olemus, à Domino secularium more tractamur. Fugiat ergo Dei seruis hæc oblectamenta damnanda, & nec importunè oblata apud se habere sustineat. Et qui, iuxta dictam Pauli, Christi bonus odor est Deo, ad oblectationem diaboli se huius sæculi odorem esse vereatur. Res enim, vt inquit Ambrosius, cum non videantur, per odorem tamen cognoscuntur: quòd si tu sæculares non serios & graues, sed delicatos & dissolutos oles, quid mirum si quamuis sub habitu virtutis lateas, sæculi amator videaris, & minus cautus iudicaris?

Alij honestiori prætexitu reuerentiæ permoti, quas secum in thecis affabre elaboratis, decenter reconditas sanctorum reliquias gestant, musco & aliis odoribus circumdant, vt se sanctorum illorum veneratores esse restentur. Sanctorum quidem pignora, quemque secum deferre pium est & salutare, quod perpetua Ecclesiæ traditio approbat, quod viri non solum virtute, sed & sapientia præstantes fecerunt, & faciunt; quod multis vtilitatibus plenum esse cognoscitur: Dominator enim Christus, vt inquit Damascenus, fontes nobis salutare præbuit sanctorum reliquias, quæ multis modis beneficia scaruunt. Per ipsos sanctos, demones abiguntur, morbi effugantur, infirmi curantur, cæci vident, leprosi mundantur, tentationes mærorumque soluuntur, omne donum bonum à patre laminum per eos his, qui indubitata fide petunt, descendit. Hæc ille. Longum autem esset, & satis extra nostrum propositum, omnia ista exemplis illustrare. Sed licet hoc ita sit, nolunt tamen sancti, quorum pignora non in Ecclesia recondimus, sed nobiscum circumferimus, odorum istorum suauitate venerari. Neque enim illos delectat nostra mollities, qua prætexitu reuerentiæ ipsorum, non Christi pugiles, sed sponso de thalamo progredientes redolemus. Nec placet indiscreta curiositas, qua sæculares ad nos ventitantes scandali mucrone percellimus. Illi quippe nos sentiunt mulierularum odore perfusos, nesciunt autem an ille odor homini mortificato, & mundi contemptori non congruens, à nostris vestibus manet, an à sanctorum reliquiis procedat. Et esto, quòd scitent, non id religioni sanctorumque venerationi, sed vanæ curiositati tribuerent. Christus Saluator noster, cum dignatus est conuersari nobiscum, in stabulo non bene olente natus, & in monte ossibus facinorosorum olido mortuus est. Ita sancti, cum nos comitantur, libentissimè ferunt, sine his odoribus apud nos manere, & quasi duces in prælio, & ductores in deserto, & magistri in schola penitentiae sine suauitatibus, quibus non indigent, honorari. Sanctorum igitur sacra pignora decenter custodita gestemus, precibus oris, & affectibus cordis veneremur, & conuersatione imitemur, non tamen velamen nostræ immortificationis faciamus.

Nonnulli necessitatis colore bonos secum odores, & vana pigmenta gestare non metuunt. Pariuntur namque quasdam angustias, & pressuras cordis ex atra bili profectas, quibus ex consilio medico-

rum, odorum fragrantia medendum existimant. Iam hic mitius loquendum est, ne molesti reprehenses videamur. Inquirant ergo hi, & secum meditentur, an ista sit vera, & magna necessitas, & an alio remedio religiosiori cordis aut cerebri incommodo possit occurrere. Primum, inquam, expendant, an necessitas sit vera. Nam si ficta est, & non carnis infirmitati, sed imaginationi subnixæ, seipsos certè fallent, non verò Deum istarum in suis seruis deliciarum osorem, nec homines prudentes decipient. Deinde videant, an necessitas magna sit, quia videlicet ægritudo corporis maius periculum imminatur, vel magni obsequij diuini occupationes impedit. Si namque incommoditas parua est, non decet eam tanto nostræ grauitatis ac seueritatis impendio remouere. Et multo melius, Deoque acceptius erit modicam inuacuitudinem patienter sustinere, quam remedio minus religioso, & mulierularum curiositatem redolente, propullare. Quid? quòd vir Deo consecratus, secundum exteriorem speciem bene valens, & quotidie Sacrum faciens, & conuenientibus temporibus ad populum conciones habens, confessiones excipiens, & in similia opera pietatis incumbens, ab omnibus minus cautus, minusq; mundi contemptor iudicabitur, si cum odoramenta prophanorum hominum deferre percipiant? Quo certè obstaculum doctrinæ à se prædicatæ ponet, putabuntque auditores, eum non operari, sed loqui, & ministeria Euangelica exterius quidem tractare, minime tamen, quæ dicit, actione complere. Hæc parua corporis molestia, & cordis imbecillitates ad omnium notitiam non veniunt: eorum verò, qui eas audiunt, multi non credunt, immò velamen esse vanæ curiositatis, & delicatæ prophanitatis sibi persuadent. Quare consultius est, parui momenti incommoda dissimulare, quæ solent feruore curari, quam pigmentis & odoribus delinire. At ex conscientie propria testimonio, & ex medicorum sententia grauis virget infirmitas, quam dissimulare non licet, cui ab ipsa natura data sunt bonorum odorum remedia? Tun c medicum ab eo, qui sui victoriam cupit, hortandi sunt, vt alia medicamenta (si fieri possit) adhibeant. Nescio enim an sit aliqua corporis ægritudo, cuius extinctio ita ab odoramentorum suauitate dependeat, vt nequeat alia ratione curari. Et si talis inuenitur, illa erit satis singularis, quam homines non passim incurrent. Existentibus verò aliis medicaminibus, quæ valeant morbum depellere, muscus, & zibethus, & ambra, & alia similia respnenda sunt, ne corpora nostra in fetorem delitura, delicatioribus, quam noster status fert, medicaminibus foueantur. Sed si omnino hæc remedia sunt necessaria, tunc cum debita modestia admitrenda sunt, seruato interim in mente eorum carendi desiderio, & amata præ omnibus disciplinæ censura. Sciant tamen omnes, qui nos inuisunt, nos non pro voluptate, sed pro necessitate pigmentis, & odoramentorum vti suauitate, quam, cum primum potuerimus, pro reuerentia Domini, qui nos vitam asperam docuit, & ab omni carnis voluptate alienam, abiciamus. Hæc autem de odoribus illis dicta sunt, quæ communiter mulierularum, & adolescentes compiti in deliciis habent. Nam rosas, & floribus, & amomo, & croco, & balsamo, & aliis huiusmodi, quæ apud pharmacopolas veniunt, vt licet, dum quis ægritudine alicuius momenti pressus, lecto decumbit. Hæc enim non la sciuiam redolent, vt muscus & alia, sed necessitate prætendunt, cui viri spirituales, & Deo dicati non minus quam reliqui subiacer, possuntq; illi sine vilo virtutis detrimento per remedia naturalia subuenire.

Illi tandem per hunc sensum grauius peccant, qui non ob aliquam necessitatem, sed ob solam curiositatem, & corporis oblectationem, odorum suauitatem se mulcent. Qui secum suauia odoramenta deferunt, & per vicos & compita sua non iam immortificationis tantum, sed & impudicitiae indicia diffundunt. Quia in cellis seu cubiculis desident, aromaticis suffimentis fragrantibus, vt se corporis proprii cultores, non virtutis amatores ostendant. Res quidem sacras, & Dei, ac sanctorum Basilicas variis suauissimorum odorum replere generibus, optimum est, quae nostram internam reuerentiam, & animum verè pium deuotumque designent. Et cum eas adimus, puros illos odores percipere, salubre est, vt mentem ad caelestia contemplanda efferant, & nostrum torporem exfufcent. Sed sine hoc fine odoribus cingi, & cellas suffimentis opplere, & oblectationes impudicorum assumere, valde est reprehensibile, quod vir Deo dicatur fugere debet omnino, vt huius sensus abnegationem arripiat. Vestes Esau, quas Iacob ad surripiendam eius benedictionem accepit, odoribus erat aspersa. Vnde dicitur de Isaac, quod vt sensu vestimentorum illius fragrantiam, ipsi benedictionem impertit. At vestes illae sacerdotes erant, vt inquit Hieronymus, quas diuini honoris ergo primogeniti odoribus perfundere consueuerant. Vestes verò communes prophani hominis non credimus, his deliciis fuisse perfusas. Ne ergo, qui de virtute gloriantur, indulgentia erga seiplos hominem prophanum excedant, quin & odorifera indumenta Esau in causa fuerint, vt ipse benedictione careret. Ita sanè, o frater, haec lasciuia tuorum vestimentorum, aliarumve rerum mollietis, te interna benedictione priuabit. Et merito interna benedictione orbatum dico, quem vilissimis hisce consolationibus carnis illigatum spiritus consolatio deseruit. Merito benedictione vacuum dico, quem Lactantius censet esse omnino virtutis expertem. Dicamus, inquit, turpe esse sapienti ac bono, si ventri & gula seruiat, si vnguentis oblitus, ac floribus coronatus incedat: quod qui facit, vtique insipiens, ineptus, & nihil est, & quem ne odor quidem virtutis attigerit.] At de indumentis sponsae caelestis dictum est: Et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.] Volo igitur sponsam imitari, quia ad hoc eius virtus exprimitur, vt eam conuersatione sequamur, & vestibus redolere. Bene res habet; indumenta tua sponsae odoribus fragrent, & similem vestibus animae perfectae suauitatem effundant. Sed scito vestimentorum sponsae nomine bona opera designari, odorum verò typo vel bonam eius famam, vt Anselmus putat, vel iuge studium orationis, vt vult Gregorius, vel vt alij interpretantur, vniuersarum virtutum perfectiones exprimi. Opera ergo tua virtutes oleant, oratione in caelum ascendant, & bonam ex se famam effundant, & sic corpus tuum durrer tractabis, & odorum suauitates spernes.

Haec in fugillationem eorum dicta sunt, qui in vestibus, aut in aliquo, quod secum gestant, suaves odores admittunt. Sed non sunt minus reprehensione digni, qui cellas, & cubicula sua suffibus curiosè perfundant. Cella namque locus est orationis, locus gemituum & fletuum, locus lectionis ac meditationis, in qua non sunt admittenda quae distrahant, aut mulceant, sed quae compunctionem accendant. Cella carcer est corporis, in quo corpus detinemus, vt mente & spiritu in caelestia surgamus: vt quid in carcere hostem nostrum, vt mentem ascendentem impediatur, odorum suauitate mulcemus: Cella iter est caeli, sed hoc iter nunquam legimus,

floribus, & rosas, & odoribus esse conspersum, sed tribulis & spinis, id est, laboribus, & tribulationibus satis oppletum. Non enim lata, hoc est, suavis, sed arcta, id est, dura, & difficilis vocatur via, quae ducit ad vitam, adeò vt pauci sint, qui intrant per eam. De loco, in quo manebat Magnus Arsenius, haec legimus: Aqua, qua palmarum ramos madefaciebat, vt fierent molliores, quae nunquam ab illo mutabatur, sed sic diu manebat, corrumpebatur, malèque olebat, & tetra erat aspectu: adeò vt quidam ex patribus senè rogaret, cur hoc faceret, & ei exprobrarent fœcordiam. Is verò, cum, inquit, suauolentia, & aromatis prius sim vsus, odoratus damnum modo corrogo contrariis. Idem de Beato Patre nostro Francisco Borgia memini me legisse, qui aromatum suauitatem, qua, cum esset clarissimus Gandia Dux, fuerat vsus, grauius aliquando odorum tolerantia repensabat. Haec & similia de viris perfectis memoria proditum est, de quibus tamen nunquam narratur, quod cellas odoribus suffuerint, aut se hoc genere suauitatis oblectauerint.

Non sufficit autem ad abnegationem odoratus, si quis odorum suauitates cõtemnat, nisi etiam, cum opus est, graeolentiam libenter, aut saltem patienter toleret. Nam multa sunt pietatis opera, quae sine hac mortificatione explere non possumus. Longa ac molesta nauigatione ad infideles transmigrandum est: Sed nauis oneraria nauigantibus & mercibus plena, non solet esse minus referta malis odoribus. Triremes adeunda sunt, vt remigum confessiones audiamus, illisque spirituale opem feramus: Sed in triremibus non parum est mali odoris tolerandum. Carceres, & xenodochia inuisenda sunt, vt compediti & infirmi nostro ministerio non careant: Sed ibi teret odor, qui ingredientibus ex cruciat, sine vlla intermissione desedit. In tuguriis miserorum Indorum & in domunculis Aethiopum, aut aliorum pauperulorum, vt eis agritudine detentis subueniamus, ingrediendum est: Sed ibi olida, & molestiam huic sensui afferentia non desunt. Ita ergo Dei, & fratrum amator, ac virtutis cultor, odoratus dominetur, vt propter hanc graeolentiam ista opera charitatis magna non deserat, & ingressum horum locorum immundorum, vt immundos mundet, mûdus ipse non fugiat. Haud dubiè inter istos terros odores Christus animae ipsum scienti optime oler: ibi seipsum detegit, ibi mentes suorum ministrorum illustrans, quantum sibi placeat opus charitatis pauperulis impensum, indicis non obscuris ostendit. Denique in vilissima casa pauperuli, quam propter Dei amorem, & animae salutem, intramus, non semel fetor in odorem, & obscuritas in splendorem, ac in saporem amaritudo conuertitur.

Vsus mortificationis odoratus.

Vt igitur omnia, quae dicta sunt, summatim perstringam, haec tibi obseruanda sunt, vt sensum odoratus componas.

I. Linteola, interulas, & alia similia à secularibus oblata, si minus religiosa sint, odoribusque perfusa, aut non admittas, aut saltem in tuum vsum non assumes.

II. Reliquaria, quae tecum gestas, ob praetextum venerationis sanctorum, odorum suauitate non repleas, sed odoramentis pro sanctorum reliquiis, quae in Ecclesia, vel Sacello asseruantur, omittis, quas ad tutamen è collo appendis, decenter collocatas, sine vllis tamen odoribus, tecum deferas.

III. Modicas cordis aut cerebri imbecillitates assidua bonorum odorum gestatione non cures, sed

Matth. 7.
14.

Scriptis in
Intro. die.
19.

Gen. 27.
27.

Hierony.
trad. Hebraicis in
Genesim.

Lactant.
6. inst. c.
22.

Cant. 4.
11.

Anselm.
& Greg.
ibid.

alios remedijs, que minimè lasciviam redolent, & faculares non offendant, tuæ necessitati provideas.

IV. Multo minùs curiositatis aut oblectationis gratia vestes tuæ, aut locus in quo habitas, aliquid suave redolent, ne te minùs pudicum, aut saltem minùs cautum esse prodant.

V. Cùm necesse fuerit ad animarum salutem, aut ad aliquod pium opus gerendum graueolentiam suscinere, eam fortiter perferas, nec propter hanc molestiam ministeria charitatis omittas.

Sic hanc corpoream odoramentorum suavitate abiiciens, spiritualem ac cœlestem Christi odorem mentis tuæ sensu percipies: cuius indicibili suavitate delectatus, dices cum sponsa: In odorem vnguentorum tuorum eurremus: & post illum per vniuersas virtutis vias mirabili seruis celeritate discurre. Hæ te certissimè in æternam patriam ducent, in qua, vt optimè dixit Marulus, Non est Engadi vicus balsami ferax, non Sabæa regio thuris abundans, non pretiosum vnguentorum mater Arabia, sed quod his longè redolentius ac suauius habetur, diuinæ præsentæ indicibile odoramentum, & cunctis animæ sensibus nunquam defutura dulcedo.

De Mortificatione Gustus.

CAPVT V.

AM ad quartum sensum, nempe ad Gustum, transeamus, cuius abnegatio apprimè necessaria est, quoniam solet potentissimè hominum mentibus dominari. Hic est veluti interuentus famiporum, & ventris, ac gula & ebrietatis incensor, qui inter carnem nostram cibòsque discurret, vt sine debita moderatione iuncti, in obscena etiam flagitia profiliant. Necesse est autem hunc sensum à spiritali viro acriter cohiberi, tum vt ipse, qui statum & conuersatione purus est, purum & moderatum gustum habeat, tum, vt qui bellator est, aduersus vitia bellum istud gloriosum incipiat. Non enim decet viri iusti gustum iniustum esse, qui seipsum contra præscriptum mentis dominatricis immoderatè suauitatibus tradat, eiusque libertatem præcipiat. Virginem namque esse, & gustum virginis conuenit, inquit Basilius, nullique gula suauiter oblectanti illecebre peruium. Integram se, & in hac parte, atque inuolabilem sancta virgo cautè seruabit: copulque, vt seruire queat animæ in his, quæ sunt necessaria victui, moderabitur prudenter, ac reget. Quomodo verò ab huius sensus victoria, cui gula cognata est, bella sint spiritalia inchoanda, tradit Hugo Victorinus in hunc modum. Neque ad conflictum spiritualis certaminis allurgitur, si non prius intra nosmetipsos hostis positus gula, videlicet appetitus, edomatur: quia si non prius ea, quæ nobis viciniora sunt, prosternimus, inaniter ad ea quæ longè sunt impugnanda transimus. Sic ille, & verè. Nam sicut gustum vincere, nos ad alia bella vincenda coapat, ita ab illo vinci, atque prosterni, in innumerable peccata sæpe disturbat. Gustus vini Noe generis nostri in stauratorem subiciens, eius pudenda detexit. Gustus Lot duarum filiarum stauratorem effecit. Gustus ab Esauius primogenituræ præcipuit. Gustus Israelitas in Deserto magna ex parte repentina morte sustulit. Gustus filios Heli sacerdotis Ophi, & Phinees gladio Philistinorum confodit. Gustus Ela gladio Zambri interficiendum obiecit. Gustus per magnum mulieris caput Holofernis abscidit. Gustus Simonem Machabæum in conuiuio, & fi-

lios eius & seruos occidit. Hic tandem innumeros alios animo & corpore exterminauit. Nam ex desidio saporis in saturitatem, & saturitate in obscenitates se distulit, & ex his in maximas calamitates deiecit, & indignationi Domini tradidit dissipandos. Atque ideo ipse Dominus ait: Saturauit eos, & meretrici u sunt, & in domo meretricis luxurabantur. Nunc quid super his non visitabo, & in genere tali non uiscetur anima mea: Hæc autem omnia illis etiam metum incutiant, & ad gustus abnegatione accendant, qui in rebus, non adeo magis, cum sibi dominati dissimulant. Certum est enim, quod ex paruis uenit ad magna; & si Dominus tantis eladibus notabiles huius sensus excessus punit, minores quoque, licet non tam graui pœna, mulctabit, neque eos sine condigna castigatione relinquet. Nec minùs certum est, gustum carnis, gustum mentis excludere: & eos, qui dulcedine saporum explentur, nequaquam à Domino interna suauitate satiari. Quamobrem sensus iste, ceu puer, compescendus est, & abnegatione, quasi virga, plectendus, ne eius voluptas fratris maioris, spiritus scilicet, delicias tollat, & per eum caro aduersus mentem insoleat.

Ad plenam gustus abnegationem exponendam, omnia illa accersenda essent, quæ supra ad extinctionem uicij gulae conscripimus, nisi cuperemus nihil reperere, & noua semper uitæ spiritualis documenta, prout Dominus donare dignatur, explicare. Illa ergo legenda sunt, aut in memoriam reuocanda, unde discemus, quid, quantum, quale, quomodo, & ubi cibum sumere debeamus. Hoc verò loco solum adducemus ea, quæ illis documentis iam expositis, & huius sensus mortificationi subseruiant. Ac primò summptionem cibi oratio intenta, ac feruens, & intentionis directio præcedat, qua à Domino postulemus, & apud nos ipsos statuamus, cibos non ad voluptatem, sed ad necessitatem, accipere; & solum ad explendam Domini uoluntatem, qui nos huic curæ subiecit, & ad sustentandam naturam, manducare. Quæ intentio in ipso refectionis decursu repetenda est, ita vt voluptatem faciat fugere, & tantum necessitati seruire. In Euangelio enim legimus, Christum Dominum sæpe ab oratione refectionem corporis inchoasse, vt nos ad fundendam orationem ante cibi summptionem instrueret. Quid autem oratione in hoc tempore sua petendum est, nisi quod communiter petimus, vt scilicet Dominus tum nos, tum sumenda benedicat. His autem bene imprecamur, vt accepta illa, corpora reficiant, & roborent, nobis autem postulamus, vt secundum Domini benedictum, non pro uili uoluptate, sed pro sustentatione nature alimentis sustentemur. Hac præuia oratione usus est Augustinus, vt ipse de se fatetur in confessionibus suis. Enumeratis enim variis tentationum laqueis, qui in summptione ciborum animæ insidiantur, ait: His tentationibus quotidie conor resistere, & inuoco Domine, dexteram tuam ad salutem meam, & ad te refero ætus meos, quia consilium mihi de hac re nondum stat. Hæc ille.

Deinde corporis ualitudine fruente nihil speciale ad manducandum petamus, sed quæ benigna prudentia Prælati omnibus in commune ministrauerit, cum gratiarum actione gustemus. Horum uerò, quæ magis uilia, quæ minùs suauia, minùsque appetitum illicitentia, liberiori sumenda sunt, ut ipsa alimenterum discretio minime necessaria gustus oblectatione reiciat. O quantū inter sapientiam spiritus, sapientiamque carnis inueniat, quarum hæc stultitiam putaret, inuicibus insuauia fecula, & pretiosis uilia præferret. Illa uerò insipientiam putat, insuauibus suauia

leu. 5. 7.

Lib. 6. p. 2. c. 3. 4.

Aug. 10. con. i. c. 31.

Can. 7.

Marul. in Eman. gelisario li. 4. c. 22.

Basil. lib. de uirginitate.

Hugo in regula c. 5.

Gen. 9. 21. Gen. 19. 12. Gen. 25. 21. Num. 11. 33. 1. Reg. 4. 11. 3. Reg. 16. 10. Iudith 13. 10. Machab. 16. 16.

& vilius meliora proponere. Huius autem huius nec
 cato, nec spiritus, quia litigant, iudicis partes agant,
 sed media ratio sit iudex, quae arbitra sedens, horum
 litigantium rationes audiat, & equam sententiam fe-
 rat. Sapientia carnis dicit: Meliora & suaviora su-
 menda sunt, quia melius corpus impinguant, quia
 gustum magis delectant, quia licet homines nobiles, &
 plebeij, sapientes & insipientes faciant, & oppositum
 iudicium iudicarent. Sapientia spiritus dicit: Tua exi-
 stimatio vera non est, immo viliora & insuaviora ac-
 cipienda sunt, quia corpus solidius & fortius ad la-
 bores reddunt; quia gustum ad comedendum ultra
 necessitatem non incant: quia effraenes motus car-
 nis comprimunt; quia praeterita peccata castigant;
 quia ad obtinendam spiritualem suavitatem dispo-
 nunt; quia sic tandem viri sancti fecerunt, & faciunt,
 & oppositum puerile & noxium existimant, quo-
 rum auctoritas sensui omnium mundanorum praepo-
 nenda est: sicut in omni bene gubernata republi-
 ca, paucorum nobilium sapientiumque sententia,
 viliis plebeculae, & vulgarij multitudinis sententiae
 praeponeitur. Ratio auditis partibus ius dicit, &
 constanter affirmat carnis sapientiam despere, sa-
 pientiam vero spiritus non errare. Caro appellat Do-
 minum, & rationis iudicium iniquum clamat; spiritus
 in prouocatione consentit. Dominus, qui errare non
 potest, rationis confirmat sententiam. Nam & ego,
 inquit, Rex regum vitam mortalem agens. cum pos-
 sem, non suavia, & magnis apparata sumptibus, sed
 vilia & communia manducaui; hominibus in pri-
 ma illa aetate ante diluuium, non nisi poma, & ole-
 ra, & fruges apposui: dilectum populum meum
 Manna cibo simplici in deserto pavi. Semel per ser-
 uum meum Eliseum, & iterum per me ipsum ma-
 gnam turbam hominum hordeaceis panibus inui-
 tauj. Danieli, & socijs eius mensam regiam con-
 temnere, & leguminibus vesci praecipit: Et Apo-
 stolos, & Apostolicos viros, insuavia & vilia esculenta
 manducare voluit, & nunquam illis gulae delicias
 ministrari, quos ad sempiternas delicias elegi. Quid
 miris sapientia carnis? Quid murmuras? Annon
 ram euidenter conuicta erubescas? Audi igitur ser-
 uos post Dominum, non omnes, qui hac de re locu-
 ti sunt, sed vnum, aut alterum, vt amplius confun-
 daris. Vincentius Ferracienfis ait: Si panem di-
 uersum, durum, mollem, album, aut aliter factum
 ante te habeas, illum comedas, qui est vicinior, & li-
 bentius comedas illum, ad quem minus sensualitas
 inclinatur. Et Bernardus: Est autem vniuersum
 praesentis poenitentiae tempus, vigilia quaedam so-
 lemnitatis magni & aeterni sabbathi, quod praetola-
 mur. Nec cautaberis vigiliam longiorem, si aeternita-
 tem festiuitatis attendas. Si vero tempus hoc vigiliae
 est, ei delicata, & suauia non congruunt, quae nisi ve-
 limus nos ipsos cludere, ab abstinentiae ac ieiunio-
 rum temporibus reiciuntur. Et Hugo Victorinus:
 Observatio, inquit, in eo, quid sumat, id est, vt nec ni-
 mis pretiosa & delicata exoptat, nec nimis rara & in-
 solita requirat, nec nimis lauta, & accuratè praeparata
 concupiscat. His manifestum sit, alimenta suauia,
 quoad fieri possit, esse vitanda, illaque gustui con-
 cedenda, quae ille quidem non horreat, & humanam
 fragilitatem sustentent, non onerent, & ad spiritualia
 munera agiliores efficiant. Nec durum est hominem
 sanum, ac roburatum nihil omnino petere, & solis sibi
 oblati alimentis esse contentum, cum nouerimus
 aliquos aegrotantes praeter mortificationis desiderio
 oblata solum accipere, licet minus sibi grata, & nihil
 omnino postulare.
 Ad hoc pertinet, vt ab aliquibus cibis delicatissi-

mis quos saeculares homines in delicijs habent, peni-
 tus pro amore Domini toto vitae tempore abstinen-
 dum sit, si absque singularitatis nota possumus, vt ali-
 menta nostra ab statu poenitentiae, quem profitemur,
 non dissonent. Certum est enim, plurimos pauperes
 nunquam suauissima aliqua esculenta gustasse, & nos
 pauperiores sumus, immo, veram, & Euangelicam
 paupertatem spontam accepimus: quid magnum si
 quod illi inuiti faciunt, nos ad carnem domandam
 libenter faciamus? Cibi isti boni sunt, non imus in-
 ficias. Quia omnis creatura Dei bona est, & nihil re-
 iiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur.]
 At saepe bona meliorum causa deseruimus, & multo
 melius est, ab his, propter mortificationem abstinere,
 quam ea sine necessitate gustare. Paulus quidem re-
 prehendit eos, qui iubent abstinere à cibis, quos Deus
 creauit ad percipiendum cum gratiarum actione: sed
 illos tantum, vt docet Irenaeus, & Epiphanius, &
 alij patres, qui hanc abstinentiam propter ciborum
 immundiciam suadebant, non vero illos, qui ad mo-
 deratam corporis contritionem aliquos cibos repu-
 diabant. Si autem multi ex sanctis viris, qui praeces-
 serunt nos, vino & carnibus perpetuo abstinerunt,
 quid magnum erit, si nos non iam à carnibus, & à
 viro, sed à quibusdam delicatissimis abstineamus,
 quae non necessitas exigit, sed sola ingluuijs, & de-
 standi mollicies inuenit? Haec quantorum solent esse
 causa malorum, in his praesertim, qui ea intemperan-
 tius, & cum aliorum scandalo sumunt, Laurentius Iu-
 stinianus sic exponit: Non parum corporum & ani-
 marum aduersatur saluti effraenata exquisitorum
 ciborum voluptas, quotidianisque eorundem vsus,
 quem comitantur frequenter languores crebri, con-
 temptus abstinentiae, immoderata delectatio gulae,
 ventris repletio, iugis crapula, carnales motus, cogi-
 tiones impudicae, morosa delectationes, libidinosi
 consensus, pollutiones nocturnae, colloquia inhone-
 sta, & alia quamplurima vitia, quae à religiosis viris, ac
 morum grauitate decoratis, omnino debent esse alie-
 na. Hae illae. Seruus itaque Dei, cuius saporis sint
 ista delicatissima fercula, quae mundanis apponun-
 tur, penitus nesciat, non quia per se mala, sed quia fa-
 no homini superflua, quia viro religioso minime
 conuenientia, quia studij orationis & abnegationis
 non congrua, quibus volumus corpus eiusque appeti-
 tiones comprimere, & mentem virtutibus, & calo-
 stibus donis signare.
 Alimenta communia non vsque ad satietatem acci-
 pienda sunt, sed ita moderanda, vt è mensa surgen-
 tes aliquantulum esuriamus. Quod & corpori &
 animae saluberrimum inuenitur. Corpori quidem (in
 quo vniuersa medicinae ars consentit) quoniam sto-
 machus aut ventriculus melius ingesta complecti-
 tur, facilius digerit, & malis humoribus & crudita-
 tibus non repletur. Animae vero, quia minus gra-
 uata cibis, citius se à colloquijs, & occupationibus
 minus seruis expedit, vt meditatione se pascat, & af-
 fectibus deuotis pinguescat. Tanta sit, inquit Hiero-
 nymsus, in sumendo sobrietas, tanta tali que par-
 citas, vt venter potius conqueratur, quam gaudeat.
 Non egeat in digerendo stomachus medicinis, ru-
 ctum potius vacuatio, quam nimia repletio inducat.
 Idem monet Ecclesiastes, frugalitatis bona, & saturi-
 tatis mala vno verbo comprehendens. Dalcis, in-
 quit, est somnus operanti, siue parum, siue multum
 comedat, saturitas autem diuitis non finit eum dor-
 mire. Ille enim, qui ad depellendam paupertatem la-
 borat, siue multum, id est, necessarium, siue parum, id est,
 minus quam necessarium est, comedat, quiete dormit,
 iste vero cibis distentus, & bellum tor ferculorum inter

Hier. lib. 1. contra Iouinian. Amb. e. pist. 82. Num. 11. 4. Reg. 4. Ioan. 6. Daniel.

Vincent. tract. de vita spir. c. 35. de modo standi in mensa. Bern. ser. in vigil. S. Andreae.

Hugo lib. de inst. no. 11. c. 19.

1. Tim. 4. 4.

ibid. n. 3.

Irena. li. 1. c. 3. Epiph. ha. res. 43.

Iust. h. de perfectio- nis gradi bus c. 4.

Hiero ad virginis c. 35.

Ecl. 5. 11.

se pugnantium intra stomachum sentiens, nunquam sine tormēto & molestia quiescit. Vnde Augustinus ait: Hoc me docuisti, Domine, vt quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam: quo dīcimus, in alimentis tenendam mensuram. Nam quemadmodum medicamenta non accipiuntur ad satietatem, sed ad salutem corporis, ita alimenta non ad satietatem, sed ad eiusdem corporis sustentationem fumantur. Idque seruabat Edmundus, sanctissimus Cantuariensis Archiepiscopus, cui (vt in eius vita legitur) nunquam cura fuit, vt pasceret corpus, sed vt sustentaret. Qui autem propter Dominum carni suae dabit panem arctum, & aquam breuem, meruit pane vitae & intellectu refici, cum fuerit sapientia clarus, & sui temporis doctor eximius.

Portio cibi, quae nobis apponitur, non omnis sumenda est, sed aliquandō modicum relinquendum, vt abnegationis amatores existamus. Huius documentum habemus assertorem Bernardum: Sed Christianus, inquit, homo comedit vt viuat, non viuat vt comedat, sicut quidam ait, idque & illud bene de inuitibus & voracibus ait,

Nos numerus sumus, & fruges consumere nati.

Christianus autem non sic, sed semper ita surgat de mensa, vt adhuc habeat appetitum plura sumendi: & cum, qui adhuc esset implendus cibariis, Domino Iesu pro grato munere conferat appetitum, qui pro salute nostra sapius esurire voluit & sitire. Hae ille. Ad hoc abnegationis genus, & modicum Domino obsequium offerendum, incitare nos debet, quod optimos imitamur. Sicut enim reges & diuites saeculi, nunquam omnia sibi apposita deuorant, sed multa feruis accipienda relinquunt; sic & nos, qui in curia Domini dominorum principatum ambimus, in hoc debemus more magnatorum comedere, quod ex rebus nobis oblati parum aliquid relinquamus. Est etiam id gratiae mentis indicium, quae opere ipso dicit, setanta ad corporis sustentationem accipere, & tam abundanter sibi pro hac mortalitate prouideri, vt possit alios inuitare. Si autem aliquando cogitatio importunius suaserit, omnia quae apponuntur, esse sumenda, nihilque vel modicum omittendum, dicat quisque sibi quod sanctus David: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hoc. Immo de eo quod mente proposui, implere fideliter, vt in his modicis discam appetitum cohibere.

Ita etiam accipitur cibus, vt mens non ad alimentorum suauitatem, quam non quaerit, sed ad aliquid audiendum aut considerandum attendat. Sic corpus reficitur, & gustus delectatio reprimitur, & metū propriis quoque cibus ingeritur. Audi hoc ex Bernardo, qui sic ait: Cum manducas, nequaquam totus manduces, sed corpore tuo suam refecionem procurante, mens suam non negligat, sed de memoria suauitatis Domini, vel scripturarū aliquid, quod eam pascat, meditando, vel saltem memorando secum ruminet, & digerat. Et Basilus: Inter epulandum hoc cauere conuenit, ne helluantium speciem praebeamus, sed & constantiam & mansuetudinem ubique retineamus, atque in percipiendis voluptatibus aequabilem continentiam; ne tum quidem porro ita animis esse feriatas nos oportet, vt commentatione rerum diuinarum vacemus. Quippe qui alimentorum naturam, corporisque aliti opificium, argumentum habeamus diuinas laudes exordiendi, vtique cum in mentem nobis venit, quomodo varia cibi genera corporum qualitati accommodata, ab eo sunt inuenta, qui omnia moderauerat, & regit. Hae ille. Quibus verbis non tantum docemur, tempore refecionis corporalis quid facto opus sit, sed etiam abundans materia meditando ac

A laudandi Dominum nobis ministratur.

Manducantibus nobis, quoniam & iam consuetam refecionem sumentibus, videtur noua fames ac noua comedendi auaritas excitari, & importuna quadam voluntas exdiri, quae nobis iam refecionem corporis perficientibus suggerit, vt quasi de nouo incipiamus, & vitra quam necessarium sit, & animo statueramus, gustemus. Sed cum istam auaritatem ac voluptatem, non fames nec cibi necessitas, sed tentatio ingerat; alimenta penitus relinquenda sunt, a mensaque surgendum, ne in gula scopulū illidamur. Huius tentationis meminit Gregorius his verbis:

Saepe autem in ipsa edendi via furtiuē adiuuata voluptas subsequitur: nonnunquam verò impudenter libera etiam praere conatur. Facile autem est deprehendere, cum voluptas eius necessitatem praenit: sed valde est difficile discernere, cum in ipso esu necessario se occulta subiungit. Nam quia praenitente natura appetitum sequitur: quasi à tergo veniens tardius videtur. Eo enim tempore, quo necessitati debitum soluitur, quia per esum voluptas necessitati miscetur, quid necessitas petat, & quid, sicut dictum est, voluptas suppetat, ignoratur. Saepe verò discernimus: & quia vitraque per experientiam sibi conuinctam nouimus, in hoc quod extra metas rapimur, liberè reficiendo fallimur; & dum sibi mens ex necessitate blanditur, & voluntate decipitur. Meminit & Augustinus; sic enim ait: Et cum salus sit causa edendi & bibendi, adiungit se tanquam pedissequa periculosa incunditas, & plerumque praere conatur, vt eius causa fiat, quod salutis causa me facere vel dico, vel volo, nec idem modus vtriusque est. Nam quod salutis est, delectationi parum est. Et saepe incertū sit, vtū adhuc necessaria corporis cura subsidium petat, an voluptaria cupiditatis fallacia ministerium suppetat. Bernardus verò non tantum hanc fallam concupiscentiam detegit, sed & remedium subiungit, quod supra à nobis tactum est. Frequenter, inquit, solet accidere, quod sumptis cibariis, quae secundum consuetudinem necessitati sumentis possent & deberent sufficere, quaedam surgat noua delectatio, quae facit hominem improuidum, & insidias diaboli non cauentem, illi cibo cum tato studio inharetere, tanquam nihil antè comederit, vel intra multos dies, post hoc nil sit sumpturus ciborum. Et quia gula speciem in se deprehendunt, auxiliante Deo, huic faciliè possunt resistere, quia impetus eius non longius durat, quam dum à mensa surgatur, & illius, quod tanto studio desideratur, memoria subducatur. Sic loquitur sunt hi patres sanctissimi pariter ac sapientissimi, quos consulto latè retulimus, vt lectores videant, quae modica sancti in semetipsis considerabant & corripiebant, nec ea suis lucubrationibus indigna censuerunt, sed potius litteris consignauerunt. Huius ergo belli victoria, in quo gustus aduersus rationem insurgit, subita alimentorum relictione conquiritur, quibus dimissis è vestigio ea anescit illa falsa fames, quae nos ad exceedendum incitabat.

C

D Postrema gustus effrenatio circa potum solet accidere, in cuius quantitate, aut qualitate, aut frequentia non parum à quibusdam peccatur. Aliqui enim in ipso seuore adolescentiae, vino vtuntur, & igni concupiscentiae ignem adiungunt, cum tamen huic aetati, tum ob corporis salutem, tum ob castitatis amorem, magis potus frigida aqua conueniat. Salomon ait: Cogitavi in corde meo abstrahere à vino carnem meam, vt animum meum transferrem ad sapientiam, deuitaremque stultitiam. Et in Numeris praecipit erat: Vir, siue mulier, cum fecerint votum, vt sanctificentur, & se voluerint Domino consecrare:

E à vino,

Aug. 10. confes. c. 31.

Serius To. 6.

Bern. ser. de passione Domini c. 42.

2. Reg. 23. 17.

Bern. ad fratres de monte Dei.

Basil. epist. 1.

Greg. 30. 14.

Aug. 10. confes. c. 31.

Bern. ser. de passi. Domini c. 42.

Ecl. 2. 3.

Num. 6. 2.

Daniel.
10.3.

Basil. lib.
de virg.
Hieron.
epist. ad
Euseb.

à vino, & omni, quod inebriare potest, abstinebunt. Et Daniel à vino abstinentis mysteriorum celestium reuelationem assequitur. Ioannisque Baptista sanctitas, ex vini ac sicera abstinentia monstratur. Hæc autem omnia in iuuenibus copulantur, qui debent sanctitatis desiderio præluere; primitias vitæ Domino consecrare, & sapientiam, rerumque celestium cognitionem inquirere. His ergo Basilii, & Hieronymus optimo iure vino interdicitur: cuius usum sanè deberent relinquere, & saltem vsque ad maturiorem ætatem differre. Alij verò ætate iam, & necessitate poscente, vino vtuntur, quod illis nullo modo prohibemus, si teneant sobrietatis mensuram. Hæc autem est, si vinum bene lymphatum bibant, nec nimis pretiosum exquisitumue requirant. Si insuper, nihil penitus de eo, quod sibi propinatur, vel in bonum vel in malum loquantur. Nam apposita vina laudare, aut vnum alteri gustu, aut sermone præferre, & è quibus regionibus vina pretiosiora aduehantur disputare, sermones sunt eorum, qui ventri deseruiunt, non illorum, qui solius necessitatis gratia cibum & potum accipiunt. Vidimus etiam in ipso aquæ potu apud aliquos, quod non est inuoluendum silentio. Nam aquam delicatissimam & optimam querunt, & inueniunt, & cum aliam propè habeant, ex loco satis distito sibi afferri curant: eam non nisi lapidibus ad hoc arte elaboratis distillatam refutant, & adiuncta niue, aut gelu, vt suauius bibatur, instringunt. Vniuersa hæc aulicorum sunt, & eorum, qui curam carnis faciunt in desideriis. At amatoribus perfectionis, qui gustatui suo non seruiunt, sed imperare volunt, satis est, (si non vrgens aliqua, & manifesta necessitas subfit) communis aqua, quam reliqui bibunt, à fratre, è puteo vel fonte haurita, nec maiori labore, ac diligentia potum sibi ministrari curabunt. Denique in frequenti vsu bibendi solet esse nonnullus excessus corpori etiam satis nocuus: cum tamen, nisi in vehementi æstu, sufficiat horis consuetis prandij & cœnæ potum sufficientem accipere. Qui autem hoc sibi difficile putant, quod multi experti sunt esse facillimum, frequentius bibant, ita tamen vt sobrietatis memores, suæ necessitatis metas non excedant.

Vsus Mortificationis Gustus.

TV ergo virtutis amator, qui cupis gustui, sicut & careris sensibus, modum imponere, ita illum moderaberis.

I. Sumptionem cibi præcedat oratio, & directio cordis, quibus petas, & velis alimenta necessaria, non pro voluptate, sed pro explenda Domini voluntate, & pro naturæ necessitate percipere, & vt corpus consuetæ refectioe roboratum possit menti seruire, & diuinis obsequiis attendere.

II. Saltem dum bene vales, nihil speciale ad manducandum petas, sed his ferculis, quæ omnibus apponuntur, esto contentus.

III. Ex his, quæ tibi ministrata sunt, ad maiorem gustus abnegationem viliora, & infuauiora, quæ magis pauperem decent, eligit.

IV. Delicatissimos sæcularium diuitum cibos, si absque singularitatis nota possis, (& certè sapissime poteris) penitus abiice, & hæc, quæ soli delectationi profunt, manducate erubescere.

V. Communes cibos nunquam ad satietatem capias, sed ita è mensa surge, vt tantillum esurias.

VI. Ex quocumque esculento, quod tibi ministratum est, in signum gratitudinis aliquid parum relinquito, quod Domino in acceptissimum sacrificium delibes.

VII. Ita comedas, vt non totus comedas, sed mente alicui præcommentationi, vel his quæ leguntur, intendas.

VIII. Si pœne finita refectioe, quasi nihil comedisses, noua fames, & amplius sumendi ardor infurgat, aduersarij dolum agnosce, & subita relictione mensæ, aut cessatione comedendi, illum illude.

IX. Adolefens, aut iuuenis, vinum sine evidenti necessitate non bibas.

X. Pretiosa vina, & suauia, & delicata penitus non requiras, nec de cibis aut potibus quicquam loquaris.

XI. Communem aquam, qua omnes vtuntur, in usum accipe, sciens quia nunquam intestina perforabit.

XII. Horis prandij & cœnæ tantum bibe, si verò interdium bibendum sit, potum solum ad necessitatem vtaris.

Et pro certo habe, hanc gustus abnegationem Deo esse gratissimam, quam qui seruarunt, celestibus donis eminerunt. Ita tamen gustum cohibeas, vt naturam non lædas, nec enim Domino placent indiscreti famulatus, sed discretionem moderati. Scriptum est autè in Deuteronomio: Non abominaberis Ægyptium, quia fusti incola in terra eius. Quod Cassianus figuratiter de corpore nostro intelligendum existimat: nam illud non debemus imprudenter opprimere, sed prudenter regere, & ab illicitis solum aut superfluis auocare.

De Mortificatione Tactus,

CAPVT VI.

ACTVS visus est omnibus vniuersorum sensuum periculosissimus, quoniam per omnia membra diffusus, mentem quasi per omnem partem oppugnat. Alij sensus portæ sunt animæ, per quas mors, nisi circumspicione claudantur, ingreditur: At tactus est quasi dissipatio muros, quibus solo equatis nihil in vrbe tutum esse cognoscitur. Illi sunt velut parua foramina, vel angustæ quædam particule, quas vnus miles, id est, vnus circumspicionis genus custodit: Tactus verò est veluti magna porta, aut ampla parietis ruptio, quam magna militum turba, id est, multiplex cautio, vix ab hoste defendit. Illi sunt velut canes venatici, qui prædam odorantur, & miseram insequuntur animam: at tactus est quasi venator ipse, qui prædam ad se adductam sæpe lethalis criminis gladio confodit. Sapienter Basiliius ab hoc sensu, tanquam ab omnium infestissimo, maximè cauere virginem docet. Tactum, inquit, vt sensuum omnium perniciosissimum, & sæuissimè blandientem, sensuque reliquos in sua ad voluptatis illecebras pellicientem, immaculatum, & perturbationibus minimè peruium, semper quam maxima poterit cura, seruabit. Hic enim toto cum sit diffusus corpore, per omnem illius superficie, non eam solum, quæ apparet extrinsecus, verum & quæ alijs recondita est, ad vitiosos contactus aduersus animam sæuè dominatur. Porro manibus ad vsus noxios præcipue nitens, his veluti quibusdam circumseptis armis, feruentius per horum in strumentorum consensum omnes, qui inciderint, capit. Hæc Basiliius. Qui & postea ait, non aliter nobis hunc sensum minimè cohibentibus euenire, quam si caudam serpentis tangeremus. Sicut enim dum quis caudam serpentis attingit, citissimè caput ipse conuertit, & tangentem mor-

Dent. 23.
7.

Basil. lib.
de virg.

dens in corpus eius venena diffundit: ita tactus minus circumspēctus totum tangens corpus in se conuertit, & ad prauum consensum trahit. Hic sensus infimus omnium cum sit, ita tamen inolefcit, vt reliquorum Dominus videatur. Oculi enim vident, & aures audiunt, & nares odorantur, immo & cogitatio fingit, & cor concupiscit, & pedes sequuntur, quod tactus ad suam voluptatem percipiat. Ac proinde merito ab Augustino hic sensus inter elementa comparatus est terrae. Tactus, inquit, qui est quintus in sensibus, terreno elemento magis congruit, & per totum corpus animantis, quod ex terra est, quaeque tacta sentiuntur. Merito, inquam, terrae comparatur, quoniam sicut reliqua elementa, licet perfectiora, terrae famulantur, eamque salubrem, habitabilem, & fecundam efficiunt: ita alij sensus, licet sublimioris conditionis, tactus voluptati deseruiunt. Sed iniquus est herus, & crudelis animae deaustator, quo auctore mors ab aliis sensibus cepta perficitur. Misit Dominus in terram Iuda latrunculos Chaldaeorum, & latrunculos Syriae, & latrunculos Moab, & latrunculos filioem Ammon: ad extremum autem misit Nabuchodonozor regem Babyloniae, qui depradatus est terram illam, qui & Ioachim captiuum in Babylonem transtulit, & omnes principes Iuda captiuitati subiecit. Si prorsus quatuor sensus supra dicti, sicut quidam latrunculi animam vexant, & aliqua eius bona diripiunt; at tactus vt immanis tyrannus a sua libertate dimouet, & misera seruitute captiuat. Merito igitur clamat Isaias: Recedite, recedite, exite inde. Polulum nolite tangere, exite de medio eius. Mundamini; qui fertis vasa Domini. Quinam ferunt vasa Domini, nisi iusti, qui armaturam spiritualem, nomine vasorum intellectam, vt explicat Hieronymus, id est, virtutum multitudinem, portant? Sed his dicitur, vt exeant de medio concupiscentiarum suarum, quas scilicet caro nostra progenerat. Quod vt assequantur, debent polluta non tangere, id est, ea, quae suo contractu possunt mentem inficere, & ab omni occasione mali recedere.

Huius ergo sensus abnegatio summe necessaria est ad animae consequendam puritatem. Ad eam vero tractandam non est opus, turpia & obsecra commemorare, quibus homines ad tactus oblectationem suam corpus, mentemque contaminant: quae manifestum est, quam longissime abesse a vita & conuersatione iustorum. Quis enim ignoret, corpus humanum, & praesertim alterius sexus, quasi ignem esse, quem, vt grauisimis verbis aiunt Anselmus & Basilius, qui tetigerit, statim apertam concupiscentiae flammam, scelestisque visionem experietur? His ergo ommissis, quorum etiam cogitationem iustus quisque formidat, alia minora, sed non parum periculosa scribenda sunt, in quibus oportet tactum cohibere.

Primo, vnusquisque manus a sui ipsius tactu continere, vt supra diximus, & carnem suam nudam conrectare erubescat. Ab hoc enim contractu, licet sine animo alicuius impudicitiae fiat, non potest abesse nonnulla carnis uillatio, aut saltem aliquis circumspēctionis defectus. Et quemadmodum si quis prunam accensam manu tangat, adurit: si vero carbonem extinctum, sedatur: ita si tangat carnem propriam adhuc tentationibus luxuriae accensam, malis cogitationibus, & impuris desideriis inflammatur: si vero caro quasi extinctus carbo his tentationibus careat, adhuc homo imptoidus per eius tactum non necessariam inficitur. Ad carnem adhuc calore con-

A cupiscentiae vitam pertinet illud Salomonis: Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, & vestimenta illius non ardeant? Nam qui eam manu quasi vestimento tegit, impuris desideriis ardebit. Ad carnem vero iam mortificatam, & aliquam umbram pacis in materia castitatis habentem, pertinet illud Ecclesiastici: Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Quia corpus nostrum sibi mundum, animae nostrae pix est, eam caligine obtolens, quod sine necessitate attritare non possumus, quin defectu circumspēctionis inquinemur. Ne igitur inflammemur aut inquinemur, ab his etiam non necessariis contactibus cauendum est, & in his modicis sensus pestilens abnegandus. Sic implebitur illud Iob: Deficiet omnis caro simul, & homo in cinerem reuertetur.

B Tunc enim caro deficit, inquit Gregorius, quando iam nullis suis motibus seruit: quia praedens spiritus, cuncta eius fluxa restringit, & tunc in cinerem vertitur, cum suae vilitatis recordatur. Atque adeo signum deficientis carnis est, & mentis humilis, atque submissa, si homo seipsum infirmum aspiciens, minimas occasione cadendi timeat, & ab his motibus non necessariis propter desiderium puritatis absteat.

Deinde in eodem gradu cauendum est, ne corpus alterius, nec in parte honesta, & oculis exposita, contingamus. Nam fratris manum manu apprehendere, brachium licet veste reatum tangere, & manibus ludere, magna inmodestia, & irreligiosa audacia non caret. Quamobrem merito apud patres magna verborum grauitate prohibetur. Bonaventura ait:

C Numquam iunior frater ad senioris fratris caput, aures, vel faciem quasi applaudendo; vel ob aliam quamlibet causam, nisi necessariam, manum apponet, vel aliter eum eo facto, vel verbo minus reuenter iocetur. Et alio loco: Alium quempiam, praeter necessitatem, ad cingulum vel manum accipere flores; fructus, vel baculum in manu ociose gestare; cingulum inter digitos voluendo rotare; honestati non consonat, immo lasciuiae signum quodammodo praetendit. Acerbius multo Cassianus, qui instituta illorum antiquorum monachorum narrans, haec ait: Summa obseruantia custoditur, ne quisquam cum alio, ac praecipue iunior, vel ad punctum temporis pariter substulisse, aut vspiam fecerisse, vel manus suas inuicem tenuisse deprehendatur. Si qui vero contra huius regulae disciplinam reperti fuerint aliquid admisisse, vt contumaces, ac prauaricatores mandatorum, non leuis culpa: rei pronunciat; suspicione etiam conuersionis prauique consilij carere non poterunt. Denique Pachomius ille mirabilis in regula ab Angelo accepta, sic scribit: Manum alterius nemo teneat. Siue ambulauerit, siue sederit, aut steterit, vno cubito distet ab altero. Haec tam exquisita inuent patres, & exactissime apud viros disciplinae amatores seruantur; quoniam in his incautis tactibus, non solum inmodestia periculum, sed & alia maiora solent reperiri, quae mens circumspēcta & pura diligenter euitat. Nunquam itaque sine aperta necessitate, manus alterius tangenda est; aut aures, aut caput, aut vestis; sed ita in conuersatione procedendum, vt vox modesta, & summissa, nostrum sensum exprimat; manus vero diligenti cautione ligata, se ab omni tactu continere.

D Praeterea in signis fraternae charitatis ea mensura seruetur, vt amorem mundanum aut prophanum non oleant. Est enim apud aliquos spirituales viros consuetudo laudabilis, vt cum peregre abeunt, aut redeunt, mutuo se in signum charitatis amplectentur; quae consuetudo, satis antiqua

Aug. lib. 3. de gener. ad lit. ca. 4. To. 3.

4. Reg. 24. 2. et 14.

Isaia 52. 11.

Hier. ib.

Ansel. 1. cor. 7. in illud. Bonum est homini, etc. Basil. lib. de virg.

Lib. 6. p. 2. c. 5.

Prou. 6. 27.

Ecc. 13. 1.

Iob 34. 15. Greg. 24. mor. ca. 12.

Bonav. in speculo discip. p. 2. c. 6. ff. ne. P. 3. c. 7.

Cassia. 2. de mist. reu. c. 15.

Pachom. in regul. 53.

Genes.
33. 4.

Genes.
45. 14.

Luce 15.
21.

Roma.
16. 16.
1. Thess.
5. 26.
1. Petri
5. 14.

Genes. 3.
7.

Irena. lib.
3. c. haref.
c. 37.

cit, & ex factis scripturis colligitur. De Elau quippe in Genei legitur, quod currens obviam fratri suo, amplexatus est eum: stringensque collum eius, & osculans fleuit.] Et de Ioseph: Cumque amplexatus recidisset in collu Benjamin fratris sui, fleuit, illo quoque similiter flente super collum eius.] Et de illo misericordiae patre, qui filium perditum reuerentem excepit, dicitur: Quia misericordia motus accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum.] Hic mos adhuc inter vniuersos mortales viget, qui signum amoris à natura datum, quo amantes mutuo iunguntur, in discessione vel reditu, ad ostendam professores ita tenendus est, vt charitati & benevolentiae proficit, modestiae verò & puritati non obsit. Quod fiet, si cum se inuicem ad amoris significationem amplexantur, id obseruent, vt amplexus nec nimis morosus sit, nec nimis strictus, nec, ultra quam consuetum est, repetitus. Insuper si illa tantum personae ad amplexum admittantur, quas consuetudo vigens admittit. Nam si illis solis ex consuetudine hoc amoris signum offertur, qui mecum statu communicant, non est ad alios, licet amicissimos, extendendum. Est autem insignis immodestia & immortificationis indicium, cum aliquem amplexamur, genam genae fratris adiungere, cum hoc inter viros circumspectos non fiat, & nullo modo amoris ostensioni deferuiat. Verum quidem est, olim in Ecclesia oscula pura & sancta fratribus dari solita. Vnde Paulus: Salutate inuicem in osculo sancto.] Et alio loco: Salutate fratres omnes in osculo sancto.] Eisdemque verbis Petrus osculum in sua prima canonica dari concedit. At abscedente columbina simplicitate, quae in fidelium conuersatione fulgebatur, osculum ab vsu fidelium relegatum est, quod non oportet hac genarum coniunctione suscitare, & quodammodo in nouum vsu adducere. Manifestum est enim, quaedam aliquo tempore honestè fieri, quae mutatis personis aut temporibus turpiter praesumuntur: & in his, quae ad laxitatem vergunt, melius est ab illis penitus abstinere.

Alio genere immortificationis, tactu delinquimus, cum scilicet vestem & lectum molliora quarimus, quam status aut necessitas nostra requirat. Aliquando enim in indumentis singulares sumus, & ea quae extra fratrum consuetudinem sunt, delicatiora praeparamus: interdum etiam quae nos in lecto vsque ad delicias foueant, non sine scandalo aliorum praesumimus. Sed quia de abnegatione in vestibus seruanda, statim ex professo dicendum est: hoc loco solum aduertamus, vt vestes & lectum nostrum, si vitae spiritalis professores sumus, nec in pretio, nec in mollicie communem vsu nostri status excedant. Qui nullum lini genus, nec circa carnem admittunt, lana vsuali contenti, ei libenter assuescant. Qui lino in interulis ac linteolis vtuntur, tale pro more quarant, quod duriusculum sit, quod pauperes deceat, quod corpus ad necessitatem foueat, non mulceat. Adam enim pater generis nostri, postquam peccauit, non mollia vestimenta requisit, sed foliis ficus asperis, & nullam ingerentibus molliciem se contexit. Etenim, vt inquit pulchre Irenaeus, per succinctorium in facto ostendit suam poenitentiam: foliis ficulneis femetipsum contegens, existentibus & aliis foliis multis, quae minus corpus eius vexare potuissent. Condignum tamen inobedientiae amictum fecit, contentus timore Dei, & retandens petulantem carnis impetum: quoniam indolem, & puerilem amiserat sensum, & in cogitatione peiorem venerat, frangum continentiae sibi & uxori suae circum-

A dedit, timens Deum, & aduentum eius expectans, & velut tale quid significans: quoniam, inquit, eam quam habui à spiritu Sanctitatis, stolam amisi per inobedientiam, & nunc cognosco, quoniam sim dignus tali tegumento, quod delectationem quidem nullam praestat, mordet autem & pungit corpus.] Haec ille. At nos, qui parentem nostrum in peccatis imitari sumus, qui & nunc meliora sapientes, in poenitentia imitari volumus, aequum est, vt in abiectione mollium vestium imitemur. Et indumentum tale sit, quod corpus quidem contegat, non tamen delicatior ad opera virtutis faciat, nec prauam concupiscentiam accendat. Sed lectum alterius poenitentis audiamus. Hic sit sanctus Dauid, qui ait: Lauabo per singulas noctes lectum meum; lacrymis meis stratum meum rigabo.] Quid de hoc lecto sentiendum est, nisi quod licet regem exciperet, nulla tamen mollicie parabatur, quem quiescendi necessitas sola, non tam ad paulandum, quam ad plorandum & gemendum elegerat? Talis sit seruatorum Dei lectus, qui sua austeritate & paupertate, non ad lasciuendum, sed ad moderatissime quiescendum praeparatur. Omnèsque, qui illum viderint, signa venerandae paupertatis & honestatis videant, non mentis foemineae & mollis indicia praetendant.

Alius tandem defectus huius sensus ad curiositatem pertinens est, quo cuncta, quae propè sunt, libros, codices, atramentaria, imagines, & quicquid in mensa aut cella fratris est, statim volumus contrahere. Abiiciam ista leuitas, & nobis noxia, & saepe fratri molesta: sed manus fune mortificationis ligatae sola necessaria contingant. Haec habuimus, quae de mortificatione quinq; sensuum diceremus. Ad quam nos exhortatur Bernardus his verbis, quae manifestissime illorum ignorantiam & vilitatem exponunt, qui sensuum suorum concupiscentiam sectantur. Age, inquit, relinquere vniuersa disponis? Te quoque inter relinquenda numerare memento. Immo verò maxime & principaliter abnega temetipsum, si deliberas sequi eum, qui exinanitus propter te semetipsum: pone grauissimam sarcinam, pone asinariam molam, terrenam molem pone illa quinq; non hominum planè iuga sed bouum, quae tibi insipienter emisti. Alioqui sequi sponsum, & venire ad nuptias spirituales, quoniam haec pressus & oppressus corporis sensualitate non poteris: sed & si nouissime veneris, & pulsaueris, minime profecto aperietur tibi, sed respondebitur de intus, quod non sit de bobus,] & asinis, ceterisque iumentis insipientibus [cura Deo.] An verò comparatum iumentis esse quis dubitet hominem, qui sibi iuga emerit iumentorum, nisi quod eo sanè ipsis quoque iumentis conuincitur stolidior, & bestialior bestiis comprobatur, quod iuga necessitatis earum propria ipse subeat voluntate? Quod enim illis natura est, huic culpandum tanquam vnum ex his, quae ratione carent, sine ratione degens & ipse sub corporeis similiter sensibus incuruatur. Sed quid eum iuga subisse causamus? Arguamus magis emisse. Illud enim stoliditatis miseranda, istud extremae dementiae. Dignus est operarius mercede sua.] Nam vt mercedem pro opere tribuat, inauditum.] Haec omnia & plura alia Bernardus, Haec igitur sensuum onera deponenda sunt, vt iter in caelum satis per se difficile peragamus. Tunc autem deponimus, cum sensibus ad necessitatem vitamur, ad voluptatem cohibemus. Tunc deponimus, cum ipsi necessitati, non tam propter indigentiam nostram, quam ob implendam diuinam voluntatem,

Psal. 67.

Bern. in illud: Ecce nos reliquimus omnia.

1. Cor. 9.

1. Tim. 5. 18.

subiit

subiicimur, & sensuum vsum, quasi instrumentum ad animæ perfectionem elaborandam, assumimus. Qui ita sensus externos representent, & ab illicitis & superfluis abduxerit, aptus sanè efficitur, cui Dominus mentis purissimam voluptatem tribuat, & interiores sensus, sublimia percipientes, aperiat.

Vsus mortificationis tactus.

His paucis omnem tactus mortificationem comprehendimus.

I. Quæ minus honesta sunt, ita quo ad vsum huius sensus cogita, ac si tibi essent impossibilia: aut potius ea omnino non cogites, sed à momentanea etiam, si potueris, apprehensione repellas.

II. Te ipsum adhuc in honestis partibus corporis, sine manifesta necessitate non tangas.

III. Alterius manum, aurem, caput, vel brachium, nisi evidens necessitas adit, nullo modo contingas.

IV. Si fratrem, benevolentia gratia, peregre euntem aut redeuntem amplexaris, genam tuam illius genæ non adiungas, & modestia ac circumspectionis memineris.

V. In vestibus & lecto molliciem, aut delicias non quæras, sed soli necessitati providere concupiscas.

VI. Ea, quæ coram te sunt, ad curiositatem non tangas, sed nisi necessitas aliud postulaerit, manus quætas contineas.

Ac tandem, vt videas quanta circumspectione sint alterius fratris tactus, etiam in manu vitandi, audi memorandum exemplum Beati Nicetij, Lugdunensis Episcopi, quod Gregorius Turonensis narrat his verbis: *Recolo, inquit, in adolescentia mea, cum primum literarum elementa cepissem agnoscere, & essem quasi octavi anni ævo, illæque indignum me lectulo locari inberet, ac paterna dilectionis dulcedine vna susciperet, oram indumenti sui articulis arripens, ita se colobio concludebat, vt nunquam artus meos beata eius membra contingerint.* O magnam viri sanctissimi circumspectionem, quam certè actione sequi debet, qui ad similem calitatem nititur propinquare. Tactus enim, qui vehementius calitatem impugnat, ita à non necessariis actionibus temperandus est, vt ille, qui illicitam voluptatem sentire potest, nunquam se polluat, nec mentem Deo consecratam, inficiat.

De mortificatione corporis quoad motum eius.

CAPVT VII.

AERIT VDO corporis nostri ad mores pertinens, quæ virtuti contradicit, non tantum in sensibus residet, sed vt generalis quædam infirmitas in totum corpus se diffundit. In eo namque ferè nihil inuenimus, si absit virtutis disciplina, quod non censura mortificationis indigeat. Et sicut Æthiops è regionibus longinquis aduectas, quem vir nobilis in seruum mercatur, non in hoc tantum, aut illo, sed in omnibus docendus est, vt sciat tandem non ineptè seruire; ita corpus, quod menti in seruum datum est, ferè in omnibus disciplina eget, quæ ad seruendum virtuti quam aptissimum efficiatur. Illi enim pueri Hebræorum genere nobiles, forma decori, scientia ac virute perornati, vt ministrarent in pa-

Alatio regis alienigenæ, docendi fuerunt litteras, & mores Chaldæorum: quia licet ad famulandum regi suo, qui Hebræis imperitabat, erant satis apti, ad seruiendum alieno regi minus putabantur industrij. Multo ergo magis corpus nostrum, quod solum didicit vanitati & ambitioni seruire, necesse habet alios mores addiscere, vt in posterum scias virtuti & sanctitati ministrare. Omnes autem defectus corporis, qui sunt mortificatione cohibendi, tribus vitiorum generibus continentur; quorum primum, in ipso corporis motu immoderato positum est, secundum, in exquisito ornatu, & tertium, in illicitæ voluptatis appetitione collocatum. Illi primo medetur omnium exteriorum actionum moderatio; secundo indumentorum iuxta status qualitatem admissio; tertio conuersationis austeritas, quæ illicitas concupiscentias frenat. Atque hæc tria debet corpus nostrum per disciplinam mortificationis addiscere, vt virtuti seruiat, & mentis nostræ virtutem quærentis, famulus quam aptissimus fiat.

Primo ergo illud mortificationum suarum moderatorem doceamus, vt in nulla earum aduersus virtutis regulas vel deficiat, vel excedat. Id autem corpus assequetur, si singula membra eius, proprium munus suum exequantur, neque alienum usurpare præsumant. Cum loqueris, loquatur os, non manus, neque illam loquendo moueas; aut digitos eius extendas, quia non ad loquendum, sed ad operandum facta est. Cum audis, audiat auris, non os, neque illo aperto, quasi per ipsum verba loquentis influere debeant, fratrem auscultes: quia non ad audiendum, sed ad loquendum datum est. Cum ambulas, ambulent pedes, non brachia, neque eadum ambulas; antè & retro moueas; quia non ad ambulandum, sed ad alia ministeria fuerunt tibi à creatore concessa. Sic per alia corporis membra discurrendum est: & attentè considerandum, quod sit singulorum officium, vt illud tantum præstet, & à reliquis, tanquam à muneribus sibi non congruis, abtineat. Est enim, inquit Hugo Victorinus, quasi quædam respublica corpus humanum, in quo singulis membris sua officia distributa sunt. Dumque vnum membrum, alterius membri officium inordinatè sibi vendicat, quid aliud quam concordiam vniuersitatis perturbat? Dumque aliud suo motu, alterius motum impedit, certè illi, quam natura moderatur, dispositioni contradicit. Cogita igitur te iudicem in corpore tuo quasi in quadam ciuitate fuisse à Domino constitutum, & cuique cuiuslibet cuique membro, suum opus assigna, & opus alterius alterum occupare non sinas, ne sint vniuersa confusa.

Altera lex motionum corporis est, vt quodlibet membrum decenter ac moderatè suum impleat officium; ita vt nec propriam mentem turbet, accellerat, nec oculos insipientium offendant. Pauca huius legis exempla subiiciamus. Si alium aspicias, non tristibus oculis, sed hilariter & modestè aspicias; nec oculos in illum figas; nam perfecta frontis est, oculos in alterius faciem defigere, & illum quasi superbe iudicando, & contemnendo lustrare.

Et inter alia quæ detestatur Dominus, sunt oculi sublimis; qui elatè & arroganter alios intuentur. Si loqueris, nec nimis altè, nec nimis submisè, sed pro qualitate, aut distantia loci, ita vt ab altantibus audiaris: Nec nimis tardè, quod indicium est negligentie; nec nimis velociter, & sine debita prolotione verborum, quod signum est aut pusillanimitatis, aut iracundia. Quare Ecclesiasticus ait: *Noli citatus esse in lingua tua.* Et Basilus in sermone de virtutibus documenta, quæ discipulis magni

Dau. 1. 4.

Hugo in sit. no. 12.

Pro. 6.

In Basilij vita apud Amphiloch.

Philosophi Libanij proposuit, vñ dedit, vt distinctè & articulatum pronunciant. Si sedes, non in sedili, quasi in lecto, iaceas, sed scapulis rectus existas: non crura diuaries, sed iuncta & bene composita teneas: non vnum pedem alteri superiicias, sed æquè vtroque pede, aut terram aut suppedaneum attingas. Si ambulas, non impetuose, sed leniter: non erecta ceruice, sed aliquantulum submissè: non pompaticè, sed modeste: non arroganter & prominenti pectore, sed blandè perambules. Nihil sit in incessu, quod leuitatem, vel superbiam, vel remissionem, vel hypocritism sapiat. Quidam enim apud Isaiam reprehenduntur, quod non sit iudicium in gressibus eorum. Illi autem in gressibus non seruant iudicium, qui in gradiendo modum & ordinem nesciunt. Et Bernardus ait: Sit in gressu tuo simplicitas; sit in incessu honestas. Nihil de decoris, nihil lasciuia, nihil petulantia, nihil insolentia, nihil lenitatis in incessu tuo appareat: Animus enim in corporis gestu apparet: Gestus corporis signum est mentis: Corporis gestu animus proditur. Ergo incessus tuus non habeat imaginem leuitatis, incessus tuus non offendat oculos alterius. Non præbeas de te spectaculum; non des aliis locum de te obtrectandi. Ex his poteris intelligere, quomodo in aliis actibus te debeas gerere. Nihil enim inconsiderate agendum est, ad nullum opus sine præuia attentione procedendum, vt omnia Deo placeant, & homines ædificent, dum debita ratione præstantur. Concludit Hugo, quæ ad hæc legem pertinent, his verbis: Gestus hominis in omni actu debet esse gratus sine mollicie, quietus sine dissolutione, grauis sine tarditate, alacer sine inquietudine, matutus sine proteruita, & sine turbulentia seuerus. Hæc ille.

Non sufficit autem, quæque in seipsis decenter & moderatè agere, nisi etiam conuenienti loco & tempore fiant. Nam multa sunt, quæ in vno loco decet, in alio verò non decet, & quæ vno tempore honestè assumuntur, & in alio reprehensibilia censentur. In atrio aliquos aspiciere, sæpe bonum est, at in altari, cum Sacrum facis, & versus ad populum, illum ex more salutas, astantes spectare, immodestissimum est. In quo loco oculus immoderatè eleuatus non potest videre, nisi quæ animum distrahant, & ab obliuione creatoris illum auertant. Similiter tempore animi recreationi deputato loqui, & de rebus nostro statui conuenientibus verba facere licet: at silentij tempore sine manifesta necessitate non licet. Illud quippe tempus, quod locutioni non necessariè datum est, lectioni, aut orationi, aut debite occupationi surripitur. Atque eodem modo pro iniqua ac necessaria causa, intra vel extra domum incedere, bonum est, sed malum, & reprehensione dignum, ac manifestæ instabilitatis indicium, si nulla urgente causa, extra cœnobium egredi velis: si intra domum de loco ad locum transeas, de cella vnus fratris ad cellam alterius discurras, si communes officinas frequentes: si in audiendis rumoribus, & miscendis vanis sermonibus occuperis. Loca ergo & tempora inspicienda sunt, & ita illis opera coaptanda, vt inter se secundum præscriptum disciplinæ consentiant. Neque putandum est, opus bonum ex eo solum malum reddi, quod indecenter fiat, sed ex eo quoque, quod minus conueniente loco, aut tempore, aut sine debitis circumsstantiis fiat. Vnde & in hoc abnegatio suam vim habeat, vt vniuersa opera non tantum conuenienter, sed etiam decenti loco & tempore fieri permittat.

Interdum conuersationis seueritas deponenda

A est, & pro humana imbecillitate fouenda, aut pro fraternâ charitate seruanda: vultus hilarior affluendus, & aliquid indulgentia: & mentis laxationi concedendum; at nunquam est cura abnegationis penitus ableganda. Sed ipsa, quæ sanè prudentissima est, & optimè nouit suos sectatores non opprimere, etiam recreationi iudex assistat. Hæc faciet, vt nihil indecens in opere admittatur, ipsa (de quo postea) vt nihil scurule, & nostra professione indignum dicatur, ipsa, vt vsque ad moderatam lætitiâ, non verò vsque ad effusionem animi, nec vsque ad risum puerilem, neque vsque ad insipientes cachinnos nostra exultatio procedat. De hoc notanda sunt verba Basilij, qui ab huiusmodi effusione non tantum scripturæ testimoniis, sed & exemplo Saluatoris abducit. Verumenim, inquit, modicè rictum diducere, eoque modo animi sui diffusionem leniter significare, non est contra decorum, quatenus illud tantum indicetur, quod scriptum est: Cor gaudens exhilarat faciem. Illud autem, in immanes cachinnos prorumpere, & corpore, contra animi voluntatem, suffultare, nequaquam est eius, qui animo composito sit, aut planè probo, & compote sui ipsius. Porro hoc ita esse, vir sapientissimus Salomon confirmat his verbis: Fatuus in risu exaltat vocem suam; vir autem sapiens vix tacitè ridebit. Huiusmodi genus risus etiam Ecclesiastes damnans, tanquam rem animi constantia: & grauitati maximè contrariam, sic dicit: Risum reputaui errorem. Et item: Sicut sonitus spinarum audentium sub olla, sic risus stulti. Atque hoc ipsum etiam ita esse, Dominus ostendit, qui susceptis cæteris, quæ necessariè corpus sequuntur, affectionibus, vsque omnibus quæcumque virtutis testificationem habent, veluti lassitudine, & misericordia aduersus calamitosos, risu, quantum Euangeliorum historia cognosci potest, vsus nunquam sit, contraque, omnes quotquot ab eo tenerentur, miseros appellauerit. Hæc Basilus. Multum quidem apud nos valere debet Domini exemplum, vt ab immoderato risu temperemus, & profulam ac incantam fugiamus lætitiâ. Ad idque etiam iuuat quod tangit Basilus, nempe temerandum vè uidentibus esse paratum, dicente Domino: Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis, & flebitis. Contra verò luctum assumentibus æterna consolatio promissa est. Nam beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Moderatus autem risus non omnino decet, si aliquando ridendum est. Tum quia habitum hominum sapientum gestamus, & sapientiam profitemur, qua in rebus nostris gubernamur, & non sensu, sed ratione ducimur: & Ecclesiasticus, vt iam vidimus, ait: Fatui esse, in risu exaltare vocem suam; viri autem sapientis, risum immoderatum cohibere. Tum etiam, quia quæ propria sunt muneris nostri, abundanter exercemus; alieni verò muneris aut nunquam, aut summis, vt aiunt, digitis tractamus. At status noster est status lugentium, quibus conuenit, peccata, tum à nobis commissa, tum à populo patrata deslere: quare luctum abundanter, risum verò, qui ad amatores sæculi pertinet, presè, & quasi aliud agentes, nobis admittendum est. Merito proinde monuit Dorothæus: Si coactus fueris ridere, risus tuus careat dentibus. Id est, non ita rideas, vt dentes ostendas, & nimia lætitia dissolutus, mentis tranquillitatem, & salutarem compunctionem amittas. Nec ideo putemus risum habenas esse soluendas, quia Scriptura sancta, aliquando risum in hominam partem assumit. Sara enim, accepto repromissionis filio, dixit: Risum fecit mihi Dominus: quicumque audivit, corripuit mihi. Et apud Iob: Donec impleatur

Isa. 59. 8.

Bern. ser. 9. ad seruitorem.

Hugo 5.

B

C

D

E

Basil. reg. 17. sup. dist.

Prov. 15. 13.

Ecl. 21. 23.

Ecl. 2. 2. Ecl. 7. 7.

Luca 6. 25.

Matth. 5.

Doroth. d. 3. 4.

Gen. 21. 7.

Iob 3. 21.

risu

rifi os tuū, & labia tua iubilo.] Hæc, inquit, non de soluto rifu, & de immoderata oris apertione, sed de intima mentis lætitia dicta sunt. Hanc Dominus nobis sæpe abundantia suorum beneficiorum immitit, & vt exterius eam ostendamus, concedit; quod autē inestimabilibus risis dissoluamur, semper illi displicuit.

Omnia hæc & alia similia, quæ ad moderatam corporis motionem spectant, non solum, cum apud alios manemus, seruanda sunt, sed etiam cum in cella soli, absconditi, & sine arbitris commoramur. Est enim modestia per se amabilis, quam non propter homines, sed propter seipsam, & propter reuerentiam Domini cuncta cernentis amplectimur. Et, si soli, & sine sociis, viri religiosi aut spirituales sumus, æquum est vt soli decorum seruemus, & omni actione minus decenti vacui maneamus. Optimè Beatus Bonauentura hoc documentum scripsit, & simul rationes eius exposuit. Nunquam ita securus sis, inquit, & abscondus, quin ita disciplinæ & castæ te habeas in visu, gestu, tactu, & in omnibus aliis, ac si ab aliquo videreris. Quia sancti Angeli, qui nobiscum sunt, semper vident omnia opera, quæ facimus, quorum aspectus debemus vbique venerari, & præsentiam reuereri. Videt nos, etiam ipse Deus, & iudex noster. Videt etiam nos ipsa conscientia nostra, testis eorum quæ facimus, & accusatrix. Qui autem magis veretur hominum aspectum, quam Dei, & conscientia præcipue, & sanctorum Angelorum, non est castus amator boni. Eadem breuius habet Dorotheus, qui sic ait: Cum modestia egredere ad necessarios vsus necessariis. Venerare custodem tuum Angelum, in omnibus actibus tuis. Cum timore Dei omnia perice, teque ad orationem, meditationem, & contemplationem sæpe compelle.] His nihil addendum est, sed ea sunt mente retinenda, & diligenti actione præstanda. In quibus sine dubio aliqua corporis abnegatio est, quod cuperet liberè in omnibus vagari, & nulla disciplina regula contineri. At abnegatio hæc est vtilissima, non solum quia per eam multiplex imperfectio vitatur, sed etiam, quoniam mens corporis compositio componitur. Est enim tam arcta animæ corporisque coniunctio, vt sicut illa corpus pro voluntate regit, & mouet, ita & ab illo lato, vel tristi, sano, vel infirmo, decenter vel indecenter se habente, varias qualitates recipiat. Semper ergo hoc compositum, ac bene morigeratum teneamus; ne animam à proposito virtutis ad aliquam transferat leuitatem, & ab optimo suo statu dimoueat.

Vsus mortificationis motionum corporis.

Atque vt paucis verbis complectamur vniuersa, quæ in hac mortificatione diximus.

I. Membra corporis ita regenda sunt, vt vnumquodque suam solam actionem faciat, & à motibus cæterorum membrorum penitus superfedeat.

II. Quodlibet membrum decenter, & prout congruit statui & personæ operantis, suam actionem præstet.

III. Loca, & tempora cuique actioni conuenientia considera, & extra cuiusque proprium locum, & tempus, illam non assumas.

IV. Cum, laxandi animi gratiâ, seueritatem deponis, ita hilariorem faciem, & risum admittas, vt tamen semper modestiæ & circumspectionis memineris.

V. Hæc, non tantum aliis associatus, verum & solus, & in cella absconditus, propter præsentiam Domini vniuersa considerantis, & Angeli tecum astantis, obserues.

A Quæ tamen non ita accipienda sunt, vt ob desiderium componendi corporis, in vanam superstitionem declinemus. Nam pro temporis & occasionum exigentia, oportet ista mutare, & quod vno loco, aut tempore, aut cum quibusdam personis minus conueniens esset, cum aliis decens ac conueniens agnoscere. Pulchre enim dixit Bonauentura: Prudens, vt rerum varietas exigit, ita se accommodat tempori, non se in aliquibus mutans, sed potius aptans, sicut manus, quæ eadem est, cum in palmum extenditur, & cum in pugillum contrahitur.

Bonau. in prelogo speculi.

De mortificatione corporis quoad cultum eius.

CAPVT VIII.

SPONSA in Cantico Canticorum, Christi sponsi pulcherrimi consortium ambiens, & ab eo amari desiderans, seipsam vna atque eadem verborum serie, de nigredine & venustate commendat, dicens: Nigra sum, sed formosa, filia Ierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis; quod non putamus magno carere mysterio. Nam pulchritudo digna est, quæ in laudationem afferatur: de quo enim femina communiter seipsas, nisi de pulchritudine, laudant, quæ eas oculis insipientium amabiles, & cordibus desiderabiles reddit: An nigredo potius esset silentio suppressenda, quæ ipsam pulchritudinem fulcat, & non parum decorem corporis ex aliis confurgentem extenuat? Color ater, & in femina, apud Æthiopes forsitan habetur in pretio, apud illos scilicet qui concupiscentiæ desideris vruntur, at apud eos, qui à radiis huiusmodi caloris longè sunt positi, & desideria rerum mundanarum aufugiunt, non pretiosus, sed contemptibilis, non laude, sed vituperio dignus apparet. Quomodo ergo sponsa, id est, spiritualis anima in candidatorum regione nata, & inter sanctos enutrita, ad sui laudem simul cum pulchritudine colorem nigrum, cutemque atram ex caloris vehementia commemorat? Nisi velimus dicere, sponsam nequaquam se de atra cute laudare, sed potius eam ex adiuncta pulchritudine excusare; quasi dicat: Licet sim nigra, quod merito mihi vitio dari potest, tamen sum etiam pulchra, & ex partium debita proportione formosa; nec debeo ob nigredinem omnino contemni. At difficile est, perfectam pulchritudinem cum atro colore reperiri; præsertim non innato, sed extrinsecus accersito, cum pulchritudo non ex sola proportione, sed ex coloris quoque suavitate dependeat. Et esto, quod nigredo corporis perfectam secum venustatem admittat, sed nigredinem, & actionum insuauitas, de qua Canticorum liber sub illo cortice loquitur, non potest non cum mentis decore pugnare. Dicamus ergo sponsam simul se de vtroque laudare, nimirum de corporis nigredine, ac de mentis pulchritudine: ita vt dicat: Corpore quidem sum nigra, & squallida, quod mihi laudi tribuendum est, si mente sum pulchra, & decora; quia nigredinem sciens volensque suscepi, vt in itinere posita, securius pulchritudinem decoremque custodiam. Annon Cedarum tabernacula, qui semper loca mutant, & per deserta ac inuia discurrunt, eo pretiosiora sunt, quo interiores diuitias, & elaboratam pulchritudine coriacea ac sub nigra pelle cooperiunt? Annon tentoria Salomonis eo sunt illu-

Cantic. 1. 4.

striora,

Bonau. informat. mentis. 1. p. c. 16.

Dorothe. supra.

ltiora, quo magnam copiam auri, & argenti, & im-
mensam cortinarum pulchritudinem, ac ipsum re-
gem Salomonem intus quiescentem, sagis & ciliciis
contegunt, quæ interiora ab imbribus & cæli inju-
ria defendant? Ita prorsus & ego eo sum pulchrior
ac sapientior iudicanda, quo virtutum & donorum
cælestium abundantiam externa austeritate custo-
dio, & corporis deiectione cooperio.

Iam sponsa, id est, anima iustæ, sensum accepi-
mus: ipsa pulchritudinis nomine gratiam & virtutes,
nigredinis verò appellatione, corporis squalorem in-
telligit. Et merito de utroque se laudat: quoniam
si virtus eam pulchram, nempe iustam ac sanctam
facit, nigredo, quasi operimentum est virtutis, & vel-
ut murus sanctitatis, qui adeptam iustitiam tuetur,
atque conferuat. Hæc autem nigredo in duobus
posita est; scilicet in externo cultu vestium, qui humi-
litem ac sæculi contempionem redoleat; & in cas-
tigatione corporis, quæ illud menti subiiciat. Vnde
duplex est nigredo animæ iustæ admodum necessa-
ria, ad multiplicem virtutum pulchritudinem asser-
uandam: nunc de illa prima, & in sequentibus de hac
posteriori dicamus. Illa verò nigredo, quæ in ves-
tium paupertate consistit, quàm sit custodiendæ pul-
chritudini mentis necessaria, Bernardus egregiè tra-
ctat, huic in modum scribens: Si consideremus habi-
tium exteriolem Sanctorum, eum, qui in facie est,
quàm sit humilis utriusque & abiectus & quadam ne-
glectus incuria; cum tamen identidem intus reuelata
facie gloriam Dei specularantes, in eandem imaginem
transformentur, de claritate in claritatem tanquam
à Domini spiritu: nonne vnaqualibet talis anima
merito nobis videbitur, posse respondere exprobranti-
bus sibi nigredinem: [Nigra sum sed formosa?] Vis
tibi denique demonstrem animam & nigram pariter
& formosam? Epistole, inquit, graues sunt, sed
præsentia corporis infirma, & sermo contemptibilis.]
Exposita autem mirabili pulchritudine Pauli, exter-
na humilitate contecta, subiicit: Non planè con-
temnenda in Sanctis ista nigredo externa, quæ can-
dorem operatur internum, & sedem proinde præ-
parat sapientiæ. Et paulo post: Merito omnis cura
sanctorum, spreto ornatu cultusque superfluo exte-
riori sui hominis, qui certè corrumpitur, omni se
diligentia præbet, & occupat excolendo ac deco-
rando interion illi, qui ad imaginem Dei est, & reno-
uatur de die in diem. Certe sunt enim, Deo non
posse esse quicquam acceptius imagine sua, si proprio
fuerit restructa decori.] Hæc & multa alia Bernar-
dus. Et quidem ex alia ratione facillè elicimus, in-
dumentorum paupertatem augmento virtutis profici-
cere, quæ desumpta ex ipsorum natura statim occur-
rit. Nam vestimenta data sunt tum in erubescentiæ,
tum in infirmitatis humanæ remedium. Primò igitur
nobis fuerunt in subsidium erubescentiæ concessa;
quoniam corpora nostra aduersus animam rebel-
lantia, & contra voluntatem hominis in turpes se
motus efferentia, debuerunt, vt sine rubore in vnum
multi viteremus, indumentis operiri. Hoc autem
fuisse vsus indumentorum initium, constat ex Gene-
si, in quo de patribus humani generis post transgres-
sionem, dicitur: Cumque cognouissent se esse nu-
dos, conseruerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizo-
mata.] Deinde vestimenta sunt nobis propter indi-
gentiam prærogata, quia nimirum aestu fatigati, & fri-
gore afflicti, & imbribus, & niuibus, & grandine, ac
pruina, & aliis inclementis verberati, debuimus, in-
dumentis, veluti medicamentis, foueri, & veluti ar-
mis, ab incursibus seruitorum nostrorum, qui propter pec-
catum aduersum nos insurrexerunt, vtriusque de-

Bern. ser.
25. in
Cant.

2. Cor. 10.

Gen. 3. 9.

A fendi. Et hanc causam tangit Paulus, cum ait: Ha-
bentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti si-
mus. Ex his autem duabus causis statim sequitur, in-
dumentum esse veluti infamiæ notam, ac miseriæ &
infelicitatis insigne. Quia si fideles fuissetus Deo,
nec corpus, contra rationis imperium, in turpes mo-
tus profleret, nec nos molestia rerum naturalium in-
uaderet, vnde nec necessitas indumentorum accede-
ret. Ergo indumenta exquisitiora parare, & ex illis
aut oblectationem aut honorem querere, manife-
stè est à lege diuina exorbitare, & ab honesto sine,
propter quem sunt instituta, deficere. Id autem non
erit sine detrimento veræ virtutis, cuius regulæ hoc
peruerso vestimentorum vsu læduntur. Et quia hon-
or virtutem sequitur, & dedecus vitium comitatur,
fit vt eo ipso quòd homo excessum in indumentis
habens, virtutem lædit; & honorem apud alios per-
dat, ac infamiam incurat. Vnde in Ecclesiastico
dicitur: Amictus corporis, & risus dentium, & in-
gressus hominis, annuntiant de illo. Quia videlicet,
sicut immoderatus risus, leuitatem; & pompaticus
incessus, arrogantiam ac superbiam; ita exquisitus
corporis cultus vtrumque significat. Ad idemque
optimè Clemens Alexandrinus ait: Quemadmo-
dum fumus ignem, bonus autem color bonusque
pulsus sanitatem: ita etiam talis, qui est apud nos,
amictus indicat, qualis sit nostrorum morum con-
stitutio.]

Sponsa ergo Christi, id est, spiritualis anima, hanc
nigredinem in vestium moderatione positam, im-
pensè dilectam habeat, quæ se (si alia non desint) di-
gnam amore sponsi, & perfectionis amatricem, & ab
omni leuitate alienam ostendat. Et in hoc erga cor-
pus suum abnegationem sectetur, vt ab eo, quicquid
in indumentis status & vita spiritualis non appro-
bat, constanti stabilitate remoueat. Omnia verò,
quæ Hugo Victorinus, Bonauentura, & Humbertus
de habitu virorum spiritualium scribunt, sex possunt
documentis comprehendere, quæ qui serauerit, satis
(vt putamus) huic abnegationi satisfaciet. Hæc autem
memoriæ gratiâ ad genus vestis, ad qualitatem,
ad colorem, ad formam, ad coaptationem, & ad
munditiam pertinent. Circa genus vestis, illud
obseruandum est, vt vestimenta non sint pretiosa,
sed vilia, & ex panno, qui pauperes deceat, & mo-
dico ematur pretio, contecta. Abusus enim est, &
nullo modo ferendus, si religiosus ex panno optimo,
quem ditissimus & nobilissimus sæcularis indueret,
vestiatur. Christus Dominus, caput nostrum, ac
religionum supremus Prælati, & spiritualis con-
uersionis forma, nunquam in hac mortalitate habi-
tium pretiosum gestauit, sed semper fuit vilissima
pauperum illius temporis veste, nempe tunica &
pallio, contectus: quid nos miserabiles, qui eius imi-
tationem profitemur, in hoc ab eo fugimus, dum pre-
tiosas ad vsun vestes quarimus? Petrus Apostolus si-
delibus fœminis etiam coniugatis præcipit, ne vratur
veste pretiosa: Quarum, inquit, non sit extrinsecus
capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti ve-
stimentorum cultus.] Et Paulus per omnia Petro
conformis: Similiter & mulieres in habitu ornato,
cum verecundia, & sobrietate ornantes se, & non in-
torris crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pre-
tiosa.] An hæc Ecclesiæ capita, spiritualibus & reli-
giosis viris vestimenta pretiosa concederent, quæ fœ-
minis tanta seueritate prohibuerunt? Non puto: quo-
niam cum illa non ad necessitatem quarantur, cui
vile sufficit vestimentum, apertum est, quia ad fastum
& vanitatem quaruntur. Hoc est enim, quod Gre-
gorius quodam loco ait: Nemo vestimenta pre-

Ecc. 19.
27.

Clem. 30
Padag.
c. 11.

Hugo de
instit. no-
uit. c. 9.
Bonau. in
spec. p. 3.
c. 8.
Humb. li.
2. p. 3. c. 2.

1. Pet. 3.
3.
1. Tim. 2.
9.

Greg. hi.
40. in E-
uang. ad
med.

tiosa,

riosa, nisi ad inanem gloriam, quatit, videlicet vhorabilior ceteris esse videatur. Nam quia pro sola inani gloria vestimentum pretiosius quatitur, res ipsa testatur, quod nemo vult ibi pretiosis vestibus indui, vbi ab aliis non possit videri. Et alio loco: Nemo existimet, in fluxu atque studio pretiosarum vestium peccatum deesse: quia si hoc culpa non esset, nullo modo Ioannem Dominus de vestimenti sui asperitate laudasset. Si hoc culpa non esset, nequam Paulus Apostolus per epistolam, feminas a pretiosarum vestium appetitu compesceret, dicens: Non in veste pretiosa.] Pensate ergo quae culpa sit hoc etiam vitos appetere, a quo curauit pastor Ecclesiae & feminas prohibere.] Dominus quidem humanam animam luteo corpore textit, & carne, ossibus, & nervis corruptibilibus amicitur, vt nos ex hoc facto discamus, vilem materiam nostram vili vestimento circumdare, quod possit nuditatem operite, & temporis iniurias propulsare. Si vero haec materia de se vilis, nobis pretiosa est, eo ipso abiecta esset veste tegenda. Nam mercator pretiosam gemmam vili capsula contegit, & sic eam melius diligentiusque custodit. Ita prorsus & nos, corpus sub vili indumento melius custodimus, a quo incitamenta arrogantiae & lasciuiae separamus. Sic ergo indumentum nostrum ex panno vili & ctasso confectum, ex illo nimirum, qui ab aeterno, vel dispensatore domus pro tota congregatione coemittit. Hic enim panus pro omnibus comparatus, semper erit pauperum statui accommodus. Hic Praelatum vestiat, vt ad similitudinem boni pastoris, non alio quam ouium suarum vellere seipsum operiat. Hic denique magistros, concionatores, & alios quoscuque, quauis dignitate praefulgeant, contegat, ne diuersitas vestium illos paupertatem ac humilitatem deseruisse pratendat.

Circa qualitatem vestimentorum euanandum est, ne sint nimis mollia, neque subtilia, quibus corpus mollescat, sed talia, quae nonnulla crassitie & asperitate ipsum ad sanctos labores corroborarent. Neque enim nos Christo seruiamus, vt in ocio & segnicie putrescamus, sed vt mille modis pro eius gloria, & animarum salute laboremus. Huic autem labori manifeste obstat mollicie & subtilitas vestium, quae corpus laxitati assuefacit, & a duricie necessaria laboribus ferendis auertit. Optime ergo ait sanctus Ephraim: Ne vestis sit mollis, nec odoramenta in vestibus, feminarum more. Sed anima potius optime fragret odore Spiritus sancti per vitam bonam.] Feminis mollioribus, & quieti, ac minoribus laboribus a Deo factis, subtiliora, & leuiora indumenta ex vsu omnium ferentium data sunt; hominibus vero fortioribus ex eodem vsu denegata, & alia duriora concessa. Sed iam abusus magna ex parte hunc ordinem immutauit, & homines pariter ac mulieres delicatis vestibus amicitur. Si id in saecularibus abusum appellamus, & iuste reprehendimus; quanta erimus reprehensione digni, si eidem malo subditi inueniremur? Inuenimur autem, dum praeter ordinem regularem, subtilitatem & molliciem in nostris indumentis admittimus. In Deuteronomio scriptum est: Non vteretur vir veste feminea.] Quod non tantum de forma vestis, sed de qualitate quoque eius potest intelligi: vt scilicet vir more feminarum, vestem nimis teneram & delicatam non induat. Et Dominus per Sophoniam ait: Visitabo super omnes, qui induti sunt veste peregrina.] Hi autem, spirituales viri mihi esse videntur, qui mollioribus vestiuntur. Molli quippe vestis quasi cuius est saeculi, & in religiosa domo quasi aduena & peregrina; Nam qui mollioribus vestiuntur, in domibus regum sunt.] Ergo qui in

A vita religiosa positus, mollia ad indumentum quatit, is vestem peregrinam induit, ac proinde dignus est, vt a Domino visitetur, id est, acriter puniatur. Mollia enim indumenta, vt ait Bernardus, animi molliciem indicant. Non tanto curatetur corporis cultus, nisi prius neglecta fuisset mens in culta virtutibus.] Quis autem puret, mentem mollem, & virtutis contemptricem, non esse acriter castigandam? Ad fugiendum autem hoc vitium in vestibus, non aliud consilium do, nisi quod supra scripsi; vt ex panno, vel lino pro omni congregatione empto, vestiamur. Haec enim absque dubio pro omnibus empta non erunt nimis mollia, neque subtilia. Et, si aliquando, (quod de zelo boni Praelati non credimus) ad nonnullam molliciem accesserint, id nobis non imputabitur, qui cum veri pauperes religiosi, indumenta gestamus, quae a Praelato & Congregatione nobis data sunt.

B De colore vestimentorum illud dicere oportet, ne illa sint nitidiora aut splendidiora quam deceat. Quod vtiq; conuenimus, si pretium vestis, & nimiam subtilitatem vitauerimus, quibus solet extra ordinarius nitor adiungi. Sic ergo color indumentorum nostrorum, non alienus ab statu pauperum, qui omnia mundana contemunt. Nullam in se praeferat vanitatis aut arrogantiae notam, quae a nimio nitore nequaquam abesse conspicitur. Vestis quoque sit monachi, inquit Cassianus, quae corpus contegat tantum, ac repellat nuditatis verecundiam, & frigoris retundat iniuriam, non quae seminaria vanitatis aut elationis enutriet.] Haec ille. In qua re Augustinus, doctor sanctissimus, post susceptam etiam Episcopalem dignitatem, praebuit in signe moderationis exemplum. De quo haec scribit Possidius: Vestis eius, & calceamenta, & lectualia ex moderato & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abiecta plurimum: qua his plerumque vel iactare se insolenter homines solent, vel abiicere, ex vitroque, non quae Iesu Christi, sed quae sua sunt idem querentes. At iste Beatus medium tenebat, neque in dexteram, neque in sinistram declinans.] Quod si, nec Episcopos deceat nimis nitor, ac splendidus indumentorum color, quanto minus pauperibus, & mundo mortuis conueniet? Certè stultitia esset non ferenda, si quis nitidissimam & splendidissimam sindonem, qua cadauer suum obuolueretur, & in sepulchro recondideretur, quereretur. Et nos iam saeculo defuncti sumus, & in religiosi domibus, quasi in sepulchris, delitescimus, ad quid nitida concupiscimus vestimenta? Ridet Bernardus eos, qui huic subiacent ignorantiae, & inutiles eorum curas pulchre describit. At tu, inquit, quando cucullam empturus iustas vrbes, fora circuis, percunctis nundinas, domos scrutaris negotiarorum, cum etiam euertis singulorum suppellectilem, ingentes explicas cumulos pannorum, atrectas digitis, amoues oculos, solis opponis radios; quicquid grossum, quicquid pallidum occurrerit, respicis. Si quid autem sui puritate & nitore placuerit, illud mox quantolibet pretio fatagis tibi retinere. Rogo te ex corde facis haec, an simpliciter? Cum denique contra regulam, non quod vilius occurrerit, sed studiosissime quatit, quod, quia rariis inuenitur, pretiosius emittit, ignorans facis haec, an ex industria? Ex cordis thesauro sine dubio procedit, quicquid foris apparerit vitiosum. Vanum cor vanitatis notam ingerit corpori, & exterior superfluitas interioris vanitatis indicium est.] Haec tenus ille. Quo ostenditur miserabilissimum esse pro pulchritudine animae nitorem vestium corporis cupere, & curam poliendae mentis ad sollicitudinem carnis ornandae transferre.

C
D
E

Bern. in Apologia ad Gualterium.

Cassian. lib. i. de institut. c. 3.

In eius vita c. 21.

Bern. in Apologia.

Forma

Rom. 6. in Eua. g.

Ephraim, de abstinentia a cupiditatibus.

Deut. 22. 5.

Sophon. 8.

Mat. 11. 8.

Forma vestium talis sit, quam nullus ob exquisitum modum, aduertat. Nec nimis longa, quæ aliquid vanæ auctoritatis; nec nimis breues, quæ minus honestatis habeant: nec nimis amplæ, quæ animi laxitatem; nec nimis strictæ, quæ simulationem præcedant: nec denique ita fiant, vt vel in minimo à communi habitu aliorum eiusdem conuersationis differant. Iam enim vana cura sæcularium, quodammodo in nonnullos viros religiosos irrepit: vt sicut illi breui tempore formam vestimentorum demutant, & iam vno modo, & postea alio indui procedunt, ita isti nouas habitus formas in suas congregationes inuhere non verentur. Hi caudas vestibus adiungunt, vt puluerem colligant: illi collum, siue supremam vestis partem altiore faciant, vt corpulentiores appareant: alij manicas gestant ampliores, nescio an vti in eis quædam alibi custodienda recondant. Non est multa cura spiritualis profectus in illis, quos istæ curæ, & cogitationes indumenta mutandi, sollicitant. Ad formam ergo consuetam habitus efformandus est, ita scilicet, vt sicut semper serui Dei sumus, ita tales externa quoque veste appareamus. Si alia immutata seruamus, necesse est, vt vestem, etiam quoad formam, nunquam mutemus. Illa sit talis, quæ ex forma sua nos pauperes, & filios eorum, qui paupertatem propter diuitias sæculi venturi amplexi sunt, non curiositatis & vanitatis, aut alterius similis affectus, sectatores annuntiet.

Coaptatio vestis pertinet ad modum, quo eam portamus, & nostro corpori coaptamus. In quo illud querere debemus, vt vestes nos decenter operiant, vt modestiam quandam grauitatem præferant, vt non ad desiderium placendi aliis, sed ad augmentum modestiæ & humilitatis nos ornent. Verè enim qui modis insuetis pileum, aut capucium capiti adaptant, & vestes nimis curiosè plicant, aut circumuoluunt, vel quid simile, quod viri prudentes & graues non faciunt, inchoate præsumunt, homines sunt distracti & vani, qui ab aliis videri, & ad aliquam inanem laudem notari appetunt. Sed gratia Dei, vt optimè Hugo ait, omnes, qui talibus student, per hæc quibus placere cupiunt hominibus, apud omnes magis viles & contemptibiles fiunt. Qui propterea quod oculos ad suam vanitatem & leuitatem considerandam non habent, à Prælati sunt duriter increpandi. Doceantur itaque modestiam & necessariam grauitatem, vt quod alij boni & morigerati suo exemplo ædificant, isti tanta leuitatis ostensione non destruant. Proponatur illis prudentium sæcularium vsus, qui ob ipsum honorem sæculi ab his leuitatibus abstinere, vt ab illis externa grauitate ac modestia vinci erubescant.

In vestitu tandem vili, & paupere, & ab omni signo leuitatis alieno, decens mundicia seruetur. Sæpe neglectus vestis vsque ad immundiciam & sordes ex inani gloria solet procedere. Vnde Hieronymus: Ornatus, & sordes pari modo fugienda sunt: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Et rursus: Nec affectata sordes, nec exquisitæ deliciæ laudem capiunt. Illud ergo Salomonis ad litteram etiam seruati conuenit: Omni tempore sint vestimenta tua candida, id est, decenter munda & ornata. Sic sancti viri honestam curam indumentorum habuerunt. Vnde de quibusdam eorum legitur, vt de Bernardo & Ignatio nostro, quod paupertas in vestimentis semper illis placuit, sordes autem nunquam. Sic quisque in vestibus quoque nonnullam imaginem mentis suæ præferet, vt sicut mentis puritatem amat, ita corporis & vestimentum mundiciam non respiciat. Sic erga paupertatem, virtutem nobilic-

simam, tenerenter se geret, quam non in sordibus, sed in omni mundicia custodiet. Sic nescio quid pulchritudinis mundiciæ addet, dum illam indumento pauperi & vili coniungit. Sic denique proximos edificabit, quos Deo lucraturus est, quia eos à suo consortio per fetorem & vestium immundiciam non auerteret. Sed in hac mundicia modus etiam tenendus est, vt ad nimiam curiositatem non declinet, & dum animus immoderatè in sacco mundiciam querit, eius habendæ causâ, excessum aliquem in indumentis admittat.

In his omnibus aliqua reperitur nostræ carnis abnegatio, quæ semper in vestibus arrogantiam & delicias concupiunt: & cum ab ea omnis superfluitas submouetur, & ad modestiam & paupertatem restringitur, eius desiderium abnegatur. Sed hæc, quæ diximus, debita sunt, quia non potest culpa vacare, si aliquis pretiosiores, aut subtiliores, aut nitidiores vestem induat, quam suis deposcit status: si etiam in forma vestis, aut in coaptatione, aut in sordibus, vel exquilita mundicia imprudenter excedat. Quare in hac abnegatione vlti procedendum est, & aliquid non debitum sed spontaneum obsequium præstandum. Illud autem erit si aliquando, præsertim in ipso conuersionis initio, vestimenta vilissima, quæ nos apud homines contemptibiles faciant, & aliquem ruborem ingerant, induamus. Id sanè Franciscus fecit, qui discalciatus & vilissimis indumentis reclus, fracti, & famulus domus suæ, & omnibus suis ciuibus se in risum & ludibrium exposuit. Idem omnino multi perfecti viri fecerunt, quos sigillatim recensere non vacat, vt à sæculo exeuntes, ipsam abiectiori veste contemnerent, & seipsum abundantiùs crucifigerent. Nec is vsus in familiis religiosis excidit, in quibus tyrones, contemptibiles vestes, ad maiorem sui abnegationem, accipiunt. Hoc abnegationis genus in tyrocinio spiritualis vitæ libentissimè suscipiendum est, postea verò in vita decursu non penitus abiiciendum; sed dum se occasio obtulerit, amplexandum. Vestis lacera & pannosa, religiosum senem & grauem decet, qua iuuenibus præluceat, & paupertatem sibi cordi esse, demonstret. Interiora indumenta vetustate consumpta eundem interdum non dedecent: Si exteriora, propter eos sæculares, quibuscum ad Dei gloriam conuersatur, debeant esse meliora, vt in aliquo incommoditatem perferat. Moderatio in admittendis indumentis omnibus conuenit, vt non simul noua sint omnia, sed si vnum admittatur nouum, alterum retineatur lacera; ne pauperculus, ac si esset diues, nitidus omnino procedat. Hæc & alia, prout spiritus Domini suggererit, vnusquisque in cultu sui corporis obseruare poterit, quibus seipsum abneget, & omnem externam, quæ ex indumentis nasci solet, arrogantiam cohibeat. Sic implebit illud Ecclesiastici: In vestitu ne gloriaris vnquam, nec in die honoris tui extollaris. Assignat autem huius præcepti optimas causas: Quoniam mirabilia opera altissimi solius, & gloriosa, & absconsa, & inuisa opera illius. Amictus, inquam, hominis, aut opus quoduis ab eo factum, non est admirabile, sed solius Dei opera sunt admiranda, cui propterea omnis laus, ac gloria est tribuenda. Et incomprehensibilia sunt iudicia Domini, qui consuevit fortes commutare, & gloriosos in confusionem adducere.

Vsus mortificationis corporis quo ad cultum.

His itaque non multis documentis omnis hæc abnegatio continetur.

I. Vesti

Hugo su-
pra.

Hieron.
epist. iu-
pra.

Eccles. 8. 5.

Eccles. 11.

4.

I. Vestimenta non sint pretiosa, sed vilia, & modico pretio empta, & ab statu pauperum non aliena.

II. Non sint nimis mollia nec nimis subtilia, sed potius aliquantulum dura & crassa, quae corpora, non ad ocium sed ad honestos labores nata, cooperiant.

III. Non sint nitida nec splendida, sed talis coloris, qui statim lugentium & poenitentiam agentium, congruant.

IV. Non sint exquisitè composita, sed formam religiosam habeant, quae omnibus aedificatione praebent.

V. Non sint leuiter ac pueriliter corpori coaptata, sed tali modo, ut mentem seriam & grauem ostendant.

VI. Non sint sordida nec nimis munda, quae ad immoderatam curiositatem deficiant.

VII. Interdum, praesertim in initio conuersionis, vilissima indumenta accipienda sunt, quae mentem, se in superbiam erigentem, humiliant.

VIII. Omni tempore curandum est, ne omnia in hoc genere amictus corporalis sint commoda, ut pro amore Domini in hoc, sicut in ceteris, aliquid patiamur.

Atque illud in primis curare debemus, ut amictum corporis, propter eum finem tantum, ad quem ordinatus est, scilicet ob tegendam nuditatem & repellendas temporis iniurias, & non ad inanem gloriam, assumamus. Ad quod nos hortatur sanctus Ephraem hac pulcherrima oratione: Noli splendido ornatu vestiri gloriarum, memor quomodo ouinis pellibus indutus fuerit Helias, & facco Isaias propheta, de quo scriptum est: Vade, & solue sacco de lumbis tuis, & calceamenta tolle de pedibus tuis. Quali item Ioannes Baptista vestimento usus sit, ne obliuiscaris. Quare non vestium splendore studeas esse conspicuus, sed per bona sanctaque opera luceat lux tua coram omnibus, ut ubique glorificetur Dominus.

Ephraem, consil. de vita spirituali. c. 9. lja. 20. 3.

De mortificatione corporis quo ad asperitates.

CAPVT IX.

Nunc de altera nigredine sponse dicendum est, quae in spontanea carnis afflictione conspicitur: Non minus, quam praecedens, spiritui necessaria, quia corpus domat, & imperio rationis virtutisque submittit. Quae licet quodam modo ad abnegationem tactus pertineat, eo quod carnis afflictio tactu sentitur: tamen sciungenda fuit tractatione, quia specialem continet difficultatem, & quia non tam assumitur, ut superflua tactus rescentur, quam ut corpus edometur, & caro spiritui subiiciatur. Ad hanc corporis afflictionem spirituales viri, qui spiritus viam non segniter currunt, non sunt multum adhortandi: quia spiritui Dei acti, & dolore peccatorum incitati, & quotidianarum imperfectionum graue olentia percussi, satis se pronos sentiunt ad carnem multis modis affligendam, nisi forte (quod supra modum, omnem assumptam asperitatem superat) morborum ac dolorum grauitate vexentur. Sed alij monendi sunt, qui necdum suam agnoscentes paupertatem, nec carnis aduersus spiritum ferociam peruidentes, blandè corpus suum tractant, & illud, ut perfectioni seruiat, edomare non curant. Tales esse nonnunquam solent spiritualis vitae tyrones, qui dum veteranos, senes praesertim & imbecillos, confiderant, volunt illos in ratione vitae praesentis imitari. Non animaduertunt quid hi fecerint, quos labores pro virtute subierint, quas difficultates superauerint, sed vident, quod modò aegritudinibus affecti fa-

Aciunt, ibique curant incipere in cura sui corporis, ubi isti iam desinunt. Nullus tamen erit, etiam parum lucis habeat, qui istorum tepidorum errorem non videat. Volunt enim ante laborem ociari, ante ambulationem fessi sedere, & ante pugnam more victorum in pace quierereque persistere. Alij necessitate compulsi & aegritudinibus pragruati, ab afflictione corporis cessant, cum tamen à pugna interiori cum vitiis non cessent: ipsi verò corpore robusto, affectibus inordinatis, & sensibus ad quaeque illicita pronis, cupiunt, carnem suam, vniuersorum victorum fontem, molliter atrectare. Cum his loquutus videtur sanctus Bonauentura, cum ait: Feruorem nouitiorum non decet illa misericordes in seipsis discretiones, & discretionum dispensationes faciles, quia indulgentiae suo iudicio non sunt admittendae, nec tamen recusandae sunt alieno. A seipso in seipsum rigida debet esse censura & districta seueritas. In his ergo, quae ad corpus pertinent, obedientia illis necessaria est, ne in assumpta afflictione per indiscretionem excedant, sed dum ipsa non obsistit, in assiduam, non tamen indiscretam, corporis afflictionem illis incumbendum est, ne cum primo hoste & omnium infestissimo amicitias inisse videantur. Corpore enim viuo quoad seculum, id est, immortificato manente, non poterunt bella interiora aggredi, nec hostes in abscondito decerrantes prosternere.

C Hi autem & reliqui omnes, qui se pusillanimes ad affligendum corpus, sentiunt, non vno tantum, sed multis incitamentis, tum à necessitate, tum ab utilitate huius afflictionis percitis, mentem suam ad domandum corpus accendant. Et quidem satis illis deberet sufficere, omnium, quos imitari gestiunt, virorum perfectorum exemplum. Quis enim illorum, nisi non leuis aegritudo corporis impediret, corporis afflictionem non tenuit? Quis illorum cilicis, flagellis, ieiuniis, vigiliis, humicubationibus, & aliis similibus carnem suam non afflixit? Si euoluamus Sanctorum historias, neminem illorum reperiemus, qui aduersus proprium corpus, hoc mortificationis genere usus non sit. Immo videbimus sanctos reges, atque reginas, coniugatos, & tenerimas virgines (ut nunc de ceteris taceam, quibus maior erat huius afflictionis desumenda commoditas) corpora sua his sanctis asperitatibus domuisse, omnemque erga carnem indulgentiam repudiasse. Cilicium quidem vestem, Cassianus monacho minus congruam esse credit, sed illam extrinsecus apparentem, quam vana ostentatio sequeretur, illam etiam, quae in religiosis corpore laborantibus, laboribus ex obligatione vel ex charitate susceptis, obstat. At vestem aut zonam cilicium, lumbis harentem, communi habitu tectam, & orationi ac studiis proficientem, ipse non improbat, & innumerabiles viri perfecti, ea videntes approbant. Quod si sancti hoc & aliis multis afflictionis generibus carnem suam domuerunt non est cur hi, qui ad eorum perfectionem aspirant, corporis afflictionem fugiant, & se carnis suae stultos amatores efficiant. More enim eorum, quorum statum profitemur, viuendum est, & aulicus, cum aulicus se palpet, & saecularis mundanus, cum mundanis se molliter tractet, at spiritualis vir, cum viris perfectis & sanctis, corpus suum pia seueritate castiget. Hoc namque vitae tempus non ad indulgendum corpori, sed ad curandam animae salutem accepit. Tempus hoc, inquit Bernardus, animabus, non corporibus est assignatum, dies salutis utique non voluptatis. Omnia tempus habent: animabus nunc operam

Bonaui. in specul. 2. p. princip. c. 2.

Cassian. lib. 1. de instit. c. 3.

Bern. de clauar. ecce nos reliquimus, &c. post mediu.

Galat. 6. 8.

dare necesse est. Nam in carne qui seminatur, solum exinde metet corruptionem.] At nemo, inquit, carnem suam odio habuit: Verum est: sed zelum habens ab illa; scientia, dum prodesse festinat, inuenitur obesse. Cum enim iudicium carnis ex anima pendeat, carni nihil potest esse utilius, quam salus animae prouideri; ut videlicet in tempore sit respectus illius, & solacia passionis, felicitatis quoque consortium mereatur.] Hæc Bernardus. Ex cuius sententia ad amplectendam carnis castigationem, profectò valde constringimur. Nam si salutem animæ cupimus, hæc corporis punitione consequimur, quia corpus animæ subdimus, & admissa peccata purgamus. Si verò salutem, & voluptatem corporis concupiscimus, illam quoque, ipsum corpus castigando, tenemus; quoniam præmium breuis afflictionis est vita perpetua, & æterna delectatio, sicut merces breuis delectationis contra diuinam legem acceptæ erit nunquam destruta puniuntur.

Dion. lib. 1. de vita, & consuetudinibus. ar. 17.

Sed iam afflictionis utilitates corporalis sigillatim videamus. Dionysius Richelius octo utilitates breui sermone perstringit, quas nos paulo latius exponemus. Prima ergo utilitas corporaliū afflictionum est satisfactio pro peccatis. Qui enim corporis delectatione deliquimus, æquum est, ut corporis castigatione resurgamus. Si caro nos decipit, & ad transgressionem diuinæ legis adegit, iustum est, ut suorum factorum poenas luat. Si experta est cibum, qui adduxit mortem, experiatur & ieiunium, quod disponit ad vitam. In omni bene ordinata republica crimina ciuium dolore puniuntur: potro gubernatio humana hoc non ex se habet, sed ex imitatione gubernationis diuinæ. Vulgigitur Dominus, qui iustitiam misericordia temperat, ut in præsentia vita dolore & afflictione corporis crucietur, ne in vita futura dolores sine ulla cõparatione maiores experiamur. Ideoque per Ieremiam ait: Si poenitentiam egerit gens illa à malo suo, quod loquutus sum aduersus eam; agam & ego poenitentiam super malo, quod cogitauit, ut facerem ei.] O afflictionem salutarem, & omnibus deliciis præferendam, cuius fructus est, ut Dominus manum iam extentam ad percutiendum, contineat, & ultionem capiti nostro imminentem auertat!

Ierem. 18. 8.

Et per Ezechielem: Cùm auerterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, & fecerit iudicium, & iustitiam; ipse animam suam uiuificabit.] Quidnam est iudicium & iustitiam facere? Nonne carni, quam meretur, pro transgressionibus suis, poenam retribuere? Sed animæ vita hanc iustitiam sequitur, dum castigatio carnis assumpta, per gratiam Dei facta, veniam promeretur. Quantum autem inuit periculum peccatoribus, si non peccata sua debita ultione castigant, indicat Ecclesiasticus, dicens: Si poenitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, & non in manus hominum.] Ut quoniam horrendum est incidere in manus Dei uiuentis, id est, puniuntur & ultices, sciamus nobis nullum effugium esse, nisi corde peccatum deferere, & opere ipso pro commissis peccatis nos ipsos animosè castigare.

Exech. 18. 26.

Eccles. 2. 22. Hebr. 10. 31.

Secunda utilitas afflictionis corporalis est ad gratiam suscipiendam preparatio, quia cùm per inspirationem & gratiam Dei, quod ad nos pertinet, facimus, ad suscipiendam ulteriores Domini misericordiam, sinus cordis aperimus. Hoc nouit Daniel, qui ut se ad suscipiendam diuinam reuelationem pararet, luctu, & ieiunio, & corporea afflictatione se muniuit. Lugebam, inquit, trium hebdomadarum diebus, panem desiderabilem non comedi, & caro, & vinum non introierunt in os meum, sed nec uinguento unctus sum, donec compleretur trium hebdomadarum dies.] Hoc nouerunt & Niniuitæ, qui ieiunio & sacco

Iona. 3. 8.

Dan. 10. 3.

A afflicti, tantorum scelerum veniam impetrarunt, Quin & Achab: nam operus cilicio, & à cibis abstinentens, & dormiens in sacco, pro diebus regni sui, intentatas calamitates à se dimouit. Ut ergo milites ad aliquam dignitatem obtinendam, vulnera corporum suorum & cicatrices, reipublicæ tuendæ causâ acceptas, regi ostendunt, & ab eo quod cupiunt consequuntur: sic & nos corporis imbecillitatem ex ieiuniis prouenientem, cuius nigredinem ex cilicio contractam, vibices ictibus flagellorum fracti, & alia similia Domino commonestremus, ut aliquam nouam gratiam obtineamus. Hæc enim ostensio non ex superbia, sed ex cordis morore procedens, multum apud Dominum ualet, ut thesauros miserationum suarum nobis aperiat. Quin verò magni sint hi, quomodòque eos carnis afflictione queramus, docet egregiè Casarius Arelatenis Episcopus, qui sic scribit: Ait quodam loco sermo diuinus: In diebus solennitatum uelstarum affligite animas uestras.] Quare hoc dixit? Quia ieiunia, ac uigilia, & sanctæ afflictiones, humiliata corpora macerant, sed immaculata corda purificant. Membris subtrahunt fortitudinem, sed conscientias addunt nitorem. Nihilominus de contritione animi redimantur crimina uoluptatum. Per duræ crucis exercitia, deceptæ dudum carnis gaudia puniuntur: ac sic mortificatione præsentis, futura mortis sententia præuenitur: & dum culpæ auctor humiliatur, culpa consumitur: dumque exterior afflictio uoluntariæ districtiōis inferitur, tremendi iudicij offensa sedatur, & ingentia debita labor soluit exiguis, quæ uix consumpturus erat labor æternus.] Hec ille. Expendenda sunt sigillatim omnia bona, quæ non multis uerbis sanctus hic pater collegit, & uidebimus quàm immensos thesauros spiritualium diuitiarum in cor nostrum inferimus, dum illud per afflictionem carnis parua oblectatione uacuamus.

4. Reg. 21. 27.

Cas. ser. 2. Leuit. 16.

Tertia utilitas, est multorum malorum, tum spiritualium, tum corporalium abscissio. Nam afflictio corporalis cohibet carnis impetum, uitorum motus, & passionum appetitus: arceat etiam corporis morbos, & successus secundum speciem huius sæculi aduersos, quos Dominus in punitionem nostrorum peccatorum infligeret, nisi iram eius afflictio uoluntariè assumpta contineret. Quod hæc afflictio motus inordinatos comprimat, satis docet Paulus, cùm ait: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo; ne forte, cùm aliis prædicauerim, ipse reprobos efficiar.] Castigare corpus, inquit Ambrosius, est ieiuniis illud agere, & illa ei dare, quæ ad vitam proficiant, non ad luxum. Seruituti uerò subiicitur, dum non suam perficit, sed spiritus uoluntatem. Ideo se refranare corpus suum ostendit, ut remuneratione, quam aliis prædicat, etiam ipse dignus habeatur, ne aliis curatis, ipse remaneat in uulnere.] Ieiunia itaque, & alie corporis afflictiones uulneribus nostris medentur, illis nimirum, quæ inordinati affectus infligunt. Quod uerò hæc afflictio, mala temporalia nobis inferenda remoueat, ex historia Davidis agnoscimus. Cùm enim ob numeratos Israelitas pestis maxima grassaretur in populo, ad eum ut tribus diebus desiderarentur [septuaginta millia uirorum;] David, & nobiles eius uelstiti ciliciis, Dominum placauerunt, & maximum illud malum propulsarunt. Iudith quoque consuluit Israelitis, corporis afflictionem assumere, ut Dominum ad misericordiam inuocarent. Humiliemus illi, inquit, animas nostras, & in spiritu constituti humiliato, seruiamus illi.]

1. Cor. 9. 27. Amb. ibi.

1. Paralip. 21. 14.

Iudith 8. 16.

Quarta utilitas, est Christi Saluatoris nostri imitatio. Saluator enim noster in mundum ueniens,

uitam

vitam asperam ac duram elegit. Videas illum in stabulo natum, in domo pauperum enutritum, in ipsa infantia in comodis longi itineris & molesta peregrinationis affectu, fame, & siti, frigore, & calore variisque laboribus fatigatum: flagellis, spinis, clavis, & lancea confossum, & in durissimo crucis ligno euectum. Quisnam huius vitæ, & conuersationis Domini imitator existit? An qui blanda, & mollia, & suauia suo corpori parat? Non sanè: sed qui ipsum ieiunij & vigilijs atterit, flagellis percutit, vestis asperitate pungit, & alijs laboribus & carnis molestijs exercet. Nec sufficit hanc imitationem in animo gestare, nisi etiam eum ad eam facultas, gestemus in corpore. Nã Dominus, anima simul & corpore, pro hominibus passus est, vt vnusquisque pro eo, tum anima tum corpore aliquid molestiæ sustineat. Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, vt peccatis mortui, iustitiã viuamus. Pertulit ille pœnas à peccatis nostris committas, in corpore suo, ne homo sine aliquo dolore & pœna, pro delictis non alienis, sed proprijs, suum corpus velit manere: Immo dicat cum Paulo: Ego stigmata Domini Iesu in corpore meo porto; & de his pretiosis stigmatibus plus quam de maxima dignitate se iacet. Et Apostolus quidem de liuoribus, plagis, & vulneribus, quæ causa fidei accepit in corpore, gloriatur, tanquam de notis, ferri vitione in carne sua impressis, quibus se Christi seruum esse monstrabat. Sciebat enim, Christi seruitutem omnem huius sæculi potestatem excellere. Sic & nos, vt Apostolorum discipuli, de eisdem notis, id est, de laboribus & afflictionibus, quas in carne pro Christo & pro victoria nostrorum appetituum patimur, cum ingenui exultatione lætemur. Id autem iure, quoniam per afflictiones ad æternæ gloriæ exultationes currimus. Qui mihi ministrat, ait Dominus, me sequatur: & vbi ego sum, illic & minister meus erit. Si ministri ergo & serui eius sumus, sequamur eum: Sequamur mente, sequamur & corpore: mens ad similitudinem mentis eius, virtutibus & puritate resplendat; corpus verò ad similitudinem corporis eius, dolore & afflictione proficiat. Nam hæc sequela, hæc imitatio non est sine fructu. Fructus enim huius imitationis, est mansio æternæ beatitudinis.

Quinta vtilitas afflictionis corporalis, est gloriæ magnitudo, quæ eam pro Domino sufferentibus est promissa. De illis namque dictum est, [quia si compatiantur, & conregnabunt.] Ipsique experti dicunt illud Pauli: Sicur abundant passiones Christi in nobis, ita & per Christum abundat consolatio nostra. Expertus est & Dauid, cum cecinit: Secundum multitudinem dolorum meorum, in corde meo consolationes tuæ latificauerunt animam meam. Quæ enim est ista consolatio, corda afflictorum exhilarans, nisi illa, quæ de spe amplioris gloriæ procedit? Quanta verò futura sit ista gloria se affligentibus & castigantibus promissa, hic non cognoscimus, sed in futura vita videbimus. Quemadmodum enim, cum cortex nucis confringitur, apparet, quid intus habeat, & an inanis, an verò nuclei plena existat: ita cum saccus istius corporis discedatur, quid mercedis lateat, considerabitur. Tunc corpus purpure & bysso coniectum, ciborum suauitate lactatum, & omni genere oblectationis oppletum, mercede vacuum, immò putredine & fetore plenum erit: corpus verò cilicio punctum, flagellis luidum, ieiunij macidum, & alijs afflictionibus operum, gloria circumdatum apparebit. Hæc ergo meditatione, vir iustus se ad amorem asperitatis corporalis accendat, & carni suæ laborem detrectanti di-

A car cum Bernardo: Quid adhuc murmuras car miferâ; quid adhuc recalcitras, & aduersus spiritum concupiscis? Si te humiliat, si castigat, si redigit in seruitutem, id profecto in tuo genere non minus tua interest, quam ipsius. Quid eis inuides, qui de operibus vermium, & murium pellibus, ingloriam planè gloriæ mendicare non erubescunt, cultu indigno, viris interdicto & mulieribus, semet ipsos dehonestantes potius quam ornantes? Reformant ipsi, aut magis certè deformant corpora sua, te (si fueris corporis humiliari) reformabit idem artifex, qui formauit. Illam (si non desipis) præstolabere manum, vt quod fecit, ipsa reficiat. Sicille. Hac dignitè expectatione commoiti, corpus audacter affligamus, vt maior gloria & abundantior splendor cumulet maiorem, non tamen immoderatam asperitatis assumptæ mensuram.

B Sexta vtilitas, est proximorum ædificatio & instructio. Qui sanè dum vident spirituales viros, conuersationis asperitatem amantes, & omnem indulgentiam, etiam licitam, respuentes, valde eos admirantur, & trahunt in ædificationis exemplum. Discunt etiam quomodo debeant conuersari, & corporum suorum oblectationem contemnere, quam à viis verè sapientibus, id est, à sanctis & perfectis hominibus, vident non concupitam, sed omnino dis refutatam. Huius vtilitatis meminit Basilius scribens: Reliquæ quidem virtutes, cum in occulto exerceantur, minus sæpe illustres apud homines existunt. Continentia autem, in quo inest, cum vel primo ipso aspectu tantum, notum facit. Et cum dixisset, Christi seruum ex corporis macilentia cognosci, subdit: Quantum enim vel in solo continentis alicuius aspectu luci est: videre illum videlicet parè tennitèrque res, etiam ipsas necessarias attingentem, agrèque naturæ ministerium, perinde ac tributum molestiæ & angoris plenum, pendentem, temporisque, quod in hoc ipso consumitur, moram animo iniquo ferentem, celerrimè quæ à mensa ad obeunda munera sua resilientem? Si quidem opinor ad animum illius, qui ventris libidinibus feruiat, peruellendum, & ad frugem reuocandum, meliorem nullam cuiusuis generis orationem posse excogitari, quæ tantandem valeat, quam vel solum continentis alicuius aspectum. Hæc Basilius. Et quidem Paulus ait: Pro-

C uidentes bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. In libro autem regnorum scriptum est: Homo videt ea, quæ parent. Deus autem intuetur cor. Ergo & intus in mente, & extra in corpore virtus, & contemptus voluptatis tenenda sunt, vt coram Deo & hominibus, bona prouideamus. Ab his verò nulla gloria querenda est, sed sola diuina laus gloriæque captanda. Septima vtilitas, est nostrarum precum exaudicio. Quoniam sicut cum infans lacrymis & gemitibus vbera poscit, non potest mater se ipsam continere, quin ori eius lactis fontem admoueat: ita cum anima affligens corpus suum munera postulat, non claudit Dominus viscera sua, quin illi abundanter satisfaciat. Quare sacræ litteræ non semel illorum gesta commemorant, qui ieiunio, cilicio, & cinere capiti imposito, se affligentes, non tantum veniam peccatorum, sed & liberationem à magnis calamitatibus impetrarunt. Et Cyprianus ait: Quotquot viros virtutum vidimus, sine ieiunio non legitimus ascendisse: nec aliquid magnum moliti sunt: nisi prius abstinentia præcessisset. Quoties aliquid à Deo obtinere conati sunt, ieiunij incubere & lacrymis, & pernoctantes in orationibus,

E

1. Petri. 2. 24.

Galat. 6. 17.

Ioan. 12. 26.

Roma. 8.

1. Corin. 1. 5. Psal. 93. 19.

Bern. ser. 2. de uer. 1. 1. 6.

Basili. rog. 17. fus. disp.

Roma 12. 17. 1. Reg. 16. 7.

Cypria. de ieiunio Christi.

aliciis carni harentibus, supplices beneficia postularunt. Nec defuit proventus, ubi ad pedes Dei, sacrificium contiti cordis offerens, se prostravit humiliter, sed propè fuit inuocantibus se Deus, & porrexit manum naufragis, & subuenit afflictis. Sic ille. Antiocheni ut Saulum & Barnabam in opus, ad quod assumpti erant à Spiritu sancto, dimitterent, prius ieiunio & oratione se muniunt. Ieiunantes, inquit, & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos. Et ipsi Saulus & Barnabas orant cum ieiunationibus, ut Domino animas fidelium commendent. Sempèrque Ecclesia ab Spiritu sancto docta, censuit orationi afflictionem corporis esse iungendam, ut postulatio afflictione, quasi curru vecta, in conspectum Domini possit ascendere.

Ahor. 13

3.

Ahor. 14

22.

Climac. grad. 26.

Postrema vilitas, est nequissimorum spirituum fuga. Illi quippe spurcissimarum voluptatum amatores & libidinis incentores, illorum conspectum auerfantur, & timent, quos vident, per spontaneas afflictiones carni bellum indicere. Nullam se sperant requiem habituros in illis, quorum corpora ieiunio, vigiliis, & veste aspera, & aliis afflictionibus castigata conspiciunt. Vnde Climacus pulchre ait: Sicut exsiccatum lutum iam non porcis vsui esse potest, ut ibi se volent: ita & caro per abstinentiam marcida effecta, demonibus vltra non præbebit in se quiescendi locum. Afflictio ergo discreta corporis nostri, afflictio illorum est, dolor carnis nostræ illos torquet, & ut canes virga percussos, à nobis arceat, ne tentationes afferant, & profectibus nostris insidiantur. Ideo illi mille artibus curant, seruos Dei à carnis afflictionibus abstrahere, & ad non necessariam indulgentiam, timore ægrotudinis incurrendæ, permouere. Quod faciunt, non quidem ut corpus validum seruent, sed ut corpus pariter & mentem interimant. Egregiè Hugo Victorinus, expositis vanis rationibus demonis, quibus carnis afflictionem fugiendam esse suadet, hæc subdit: Ecce diabolus physicam docet: ecce medicus factus est, de complexionibus loquitur, infirmitates diuersas, si teneatur religio, generari prædicat. Sed quare hoc? Non ut mereri velit, sed ut occidere possit. Non ut ægrotudines curet, sed ut securius inferat mortem. Videt ex subtractione ciborum, luxuriæ vires posse minui, & ideo non tardat minari ægrotudinem. Timet ocium perire, & somnolentiam destitui, & ideo laboris intolerantiam & protensa vigiliarum spacia præterdit. Credit, ex paupertate humilitatem nutiri, & ideo quærit occasiones, quibus humilitatis impediatur aduentum. Hæc ille. Intelligamus ergo astutias demonis, & non facile carni nostræ superflua postulanti credamus, sed ad deiiciendos aduersarios, ad noua beneficia impetranda, & ad reliqua quæ diximus, obtinenda, eam assumpta afflictione domemus.

Hugo. 1. de claus. anime. c. 2.

vsus Mortificationis corporis quo ad asperitates.

Hæc autem sunt, o serue Dei, quibus poteris corpus tuum castigare, ut illud nõ iam seruum proterum, sed morigeratum & in omnibus subiectum possideas.

I. Cilicium ex feris animalium contextum, vel ex alia materia asperiori compactum, aliquot saltem hebdomada diebus induito.

II. Flagris, & funibus, vel alio, quod dolorem inferat, corpus tuum cædit.

III. In lectulo ab omni mollicie alieno semper: & aliquando, ut bis aut ter in hebdomada, in nuda tabula ad dormiendum cubato.

III. Cellam non ampliotem, sed angustiorem

& obscuriorem, quantum tui officij aut ministerij qualitas permiserit, ad habitandum eligit.

V. Ab alimentis suauitatem, ab aqua nimiam frigiditatem, quæ non parum delectat, amoueto.

VI. In vestibus, quæ semper nudæ esse debent, aliquam incommoditatem, & ad tempus ob tui vili-pendionem, nonnullam immundiciem admittito.

VII. Ieiunio & inedia carnem atterito.

VIII. Genuflexionibus & stationibus protelatis, tempore scilicet proluxæ orationis, te ipsum affligito.

IX. Frigus, & æstus, & corporis fatigationem ex itinere, aut alio labore profectam, libenter sustineto.

X. Quicquid aliud carni molestum occurrerit, ut gemmam pretiosam assumito.

His aliisque similibus viri sancti domuerunt corpora sua (quod ex eorum historiis constat) ut hostem, qui fuit multorum peccatorum causa, punirent, & merita cumularent. Quos imitari debemus, ita tamen, ut mensuræ gratiæ nobis data cooperemur, & vires nostras non excedamus. Sicut enim certum est, omnia ista vniuersis congruere, neminemque esse, qui non possit in his aliquod Domino gratissimum obsequium offerre: ita etiam est certissimum, multos ob corporis imbecillitatem, aut ob muneris obligationem, aut ob status qualitatem, satis modicum posse præstare. Quare in his omnibus, & in aliis quæ ad mortificationem pertinent, tum virtus discretionis, tum consilium viri sapientis, sunt necessaria. De quibus in fine huius tractationis dicemus.

De Mortificatione lingue: & primò de malis eius.

CAPVT X.

VM Potens aliquis rex, alterius principis regnum inuadit, & victor existens, non tantum paruula oppidula, sed fortes quoque vrbes expugnat; solent victi se in arcem munitissimam regni recipere, ut ibi se ab hoste defendant, & inde resumptis viribus exeant, omniaque loca amissa recuperent. Quos vt rex victor penitus prosternat, & vincat, compellitur quasi de nouo bellum incipere, ut scilicet arcem illam, in quam hostes confluxerunt, suæ subiciat potestati. Idque euenisse Dauid ex scriptura sacra cognoscitur; Occupato namque regno Iudæ & Israël, abiit in Ierusalem, quam Iebusæi illic vsque possederant, ut eam sibi subderet, & hostes Israëlitarum omnino deleteret. Idem profectò viro iusto, & proprij cordis expugnatori faciendum est, qui cohibitis sensibus, & compresso ac domito corpore, debet scire, adhuc munitissimam arcem expugnandam superesse, qua hostes, id est, vitia se tuerunt, & protegunt. Hæc autem arx non est alia quàm lingua, cuius subiectio ad eò spirituali viro necessaria est, vt sine illa nullatenus perfectionem obtineat. Nam quomodo perfectionem assequetur, qui originem innumerabilium imperfectionum fouet, qui initium tot malorum liberum seruat in corpore, qui inquietudinum seminarium non obturat? Hostes certè ex lingua, tanquam ex latebris, egredientes, ni ipsa peracti abnegationis curâ comprimat, victorem vincet, & quicquid magno labore quaesierat, sine difficultate diripient. Verba enim ociositatis, iactantiæ, & amarulentæ, & aliorum vitiorum, cor eisdem, à quibus dimanant, vitis subiciunt, tanto facilius, quanto suauius est, consensum voluntatis,

Infra. p. 3. c. 14.

2. Reg. 5. 6.

sensum

fenfum, & verba sequi, & in illis, quae laudat, haerere. Nihil ergo spiritualis vir se fecisse putet, si compresso per asperitatis corpore, linguam non cohibet; quia ipsa per se sufficit bella in mente suscitare, & flammam inanium desideriorum accendere. Quare eius mala dicamus, quorum consideratio sanctam indignationem, & odium salutare aduersus hunc hostem vincit, & vniuersos aliquo fraudis relo configit. Si Spiritus Dei per os Iacobi Apostoli, linguae mala, sacra scripturarum voluminibus declarata, ad eruditionem nostram in vnum collegit. Exorditur autem a generalitate detrimenti, quia lingua omnes vincit, & vniuersos aliquo fraudis relo configit. Si quis, inquit, in verbo non offendit, hic perfectus est vir; potens etiam frano circumducere totum corpus. Tanta, inquam, est ad peccandum lingua facilitas, tanta ad delinquendum sermone procliuitas, vt forte nemo fuerit, vno Christo Salvatore, qui omnino peccare non potuit, & vna Beata Virgine excepta, qui non aliquando leni sermone deliquerit. Idque verba praecedentia confirmant. In multis offendimus omnes. Qui omnes? Annon Apostolus est qui loquitur, & se reliquis annumerat, vt notauit Augustinus? Ergo etiam sancti, etiam Prophetae, & ipsimet Apostoli, in communi conuersatione aliquando verbo deliquerunt. Et Ecclesiasticus neminem excipiens ait: Quis est, qui non deliquerit in lingua sua? Quasi dicat: Non facile inuenies aliquem, qui non lingua deliquerit; quare si amicus labatur lingua, sed non ex animo, quia ex ignorantia aut inaduertentia peccauit, facile illi erit ignoscendum. Nec nobis obicitur Ioannes Baptista, de quo canit Ecclesia, quia in desertum secessit, *Ne leui saltem maculare vitam. Famine possit.* Aliud enim est velle, aliud perficere: aliud conari, aliud exequi: & forte ille postquam desertum petiit, vt linguam custodiret, ad homines regressus, nonnulla lingua imperfectione peccauit. Aut si non peccauit, nec etiam deuotissime, erit ille, de quo subinfertur, quia lingua non offendens, perfectus est vir. Nec etiam in oppositum afferendi sunt elingues, & muti; quoniam istis facultas delinquendi per linguam subtracta est: & si non loquendi potestate, at voluntate peccarunt. Mala igitur lingua generalia sunt, quia omne genus humanum peruadunt. Si quis vero post multum labore, ac diligentissimam curam in eliminandis linguae vitis adhibuit, iam eoque processit, vt verbo non offendat, & sermone non cadat, is in virum perfectum ac omni virtute consummatum euasit. Nec vtrumque perfectus est, sed plane potes, totum corpus, id est, omnes animae facultates, omnes habitus, omnes affectus, & desideria frænare. Nam quilibet horum excessus statim sermone patefactus existit, & oblata occasione, verbo manifestatur. Et bene poterit quis per aliquod tempus silentio vitia mentis obtegere, & alium se fingere: sed si diu cum illo conuersetur, ex verbis, quid intus habeat, nullo negotio venabimur. Vnde oportet, perfectum virum esse illum, qui de thesauro cordis sui semper per linguam bona promit, & nunquam aliquid vitiosum aut imperfectum edicit.

Sed malum linguae, ex eo quod sit generale, non esset admodum extimescendum, si simplex & modicum esset, paruūque damnum ac molestiam ingereret. At multiplex & magnum est, ac propterea omni est diligentia vitandum. Est quidem multiplex, quoniam omnes affectus & vires animae in praecipis trahit. Annon frantum paruulum instrumentum est? Sed illud ad gubernandum equum est magni momenti, quoniam ori eius iniectum, totum equi

A corpus in quam volueris partem circumfert. Annon clauus naui modicus est? Sed ipse sufficit magnam nauim onerariam, a validis etiam ventis agitatam, in eam partem, qua voluerit gubernator, impellere. Ita lingua, si formam eius ac quantitatem spectes, modicum quidem membrum est, quod in ore quasi in sua cauernula latitat, & licet inde, velut si mus paruulus ex suo latibulo progrediatur, nihil mali inferendum praefert. At si fructus eius, id est, verba consideres, magnifice se iactat, & viros sermones effundit, quibus & manus, & pedes, & cor ad mille facinorum patracionem impellit. Est velut frantum, quod Dominus in os hominis misit, vt laude eius lingua prolata, secundum sententiam scriptam in Isaia, [infrænaret eum, ne intereat.] At si diabolus habenas huic frano affixas accipiat, & sermonibus a se dictatis linguam moueat, totum hominem, quasi equum furis agitatam, in barathrum multorum peccatorum coniciet. Adeo vt dicat Ecclesiasticus: Multi ceciderunt in ore gladij, sed non sic, quasi qui interierunt per linguam suam.] Est etiam lingua tanquam nauis gubernaculum, quod in partibus nauis, si ad eius magnitudinem attendamus, ferè postremum locum obtinet. Sed ex eius ductu maxime pender bona aut mala nauigatio, & in opatum portum appulsio, aut misera nauigantium nauisque submeritio. Sic lingua temon est vitae nostrae, cui Dominus, nisi reluctemur, gubernator assidet, iuxta illud quod ait Salomon in Proverbiis: Hominis est animam preparare, id est, quid in aliquo negotio dicturus est, cogitare, [& Domini gubernare linguam.] Si vero nos è manibus sapientis gubernatoris temonem eripiamus, & aduersario committamus, absque dubio submergemur. Quod amicus quidam Iob significauit, dicens: N

B Nunquid qui multa loquitur, non audiet, aut vir verborum iustificabitur? Est enim propriū loquacis hominis velle omnia loqui, & nihil audire; qui, vt inquit Gregorius, iustificari nequaquam poterit, quia dum quisque per verba disfluit, perdit grauitate silentij, mentis custodiam amittit. Quod amicis Iob euenisse, idem sanctus doctor testatus est. Nam cum tacent, iusti habentur, cum loquuntur, a Domino reprobantur, & praecipiti locutione perdidit bonū, quod multo labore mercati sunt. Vide quo pacto modica lingua instar nauis gubernaculi merces nostrorum meritorum iniustitiae naufragio submergat.

C Nec solum lingua multiplex malum affert, sed quodlibet etiam illorum ita solet augere, vt incaute loquentem omnino consumat. Nam sicut modica scintilla ignis magnam syluam incendit, & nemus densissimus in cinerem vertit: ita vnum verbum, quod ex lingua, tanquam ex igne, resultat, labores pro virtute antea susceptos adurit. Vnde Bernardus: Leuis res est sermo, sed grauitate vulnerat, aptissimum euacuandis cordibus instrumentum. Scintilla hinc accenditur, & post modicum ventis impulsā, in loca distantissima flammam consumentes effundit. Ita verbum incaute prolatum hinc dicitur, & non tantum praesentes libenter audientes vrit, sed absentes quoque nihil timentes vorat. Quod profecto idem Bernardus non siluit: Vnus, inquit, est, qui loquitur, & vnum tantum verbum profert, & tamen illud vnum verbum vno in momento, multitudinis audientium dum aures afficit, animas interficit. Cui addit Humbertus: Nocet his, de quibus loquitur, etiam valde remotis; vt lingua eius, qui est in Gallia, nocet etiam, qui est ultra mare, vel in Hispania, dum eum infamat. Immo lingua eius, qui est in terra, quodammodo nocet etiam, qui est in caelo, dum

Iacobus

Isaia 48

Ecclesiasticus 28

Proverbia 16.1

Iob 11.2

Gregorius 10

Idem 3

Bernardus sermo de triplici custodia manus, etc.

Idem sermo 24. in Cant.

Humbertus lib. 2. p. 3. c. 5.

Iacobi 3.

2.

Augustinus ser. 122. de diuers. c. 1.

Ecclesiasticus 19.

17.

Jerem. 11. 3.

Iob. 6. Greg. 7. mor. c. 17.

Isaia 5. 24.

Psalm. 139. 4.

Psalm. 56. 5.

Ecc. 29. 26.

Deum blasphemat.] Ideo Ieremias linguam comparat arcui: Extenderunt linguam suam, quasi arcum mendacij & non veritatis:] quoniam sicut arcus à longè ferit, ita lingua absentibus etiã & longè diffitis nocet. Scintilla denique principio modicum ignem accendit, sed non magna interiecta morula, magnam flammam & inextinguibilem ignem excuscat. Sic verbum incircumpectum à paucis incipit, sed ex his ad pestilentiora procedit. Audiamus hoc ex ore Gregorij, explicantis illud Iob:] Et inventum verba proferis.] In ventum, inquit, verba proferre, est ociosa dicere. Nam sæpe dum ab ociosis verbis nequaquam lingua compescitur, ad temeritatem quoque stultæ increpationis effrænatur. Quibusdam enim ruinæ suæ gradibus desidiola mens in foueæ lapsus impellitur: Nam dum ociosa verba cauere negligimus, ad noxia peruenimus: vt prius loqui aliena libeat, & postmodum detractionibus eorum vitam, de quibus loquitur, lingua mordeat, quandoque autem vsque ad apertas contumelias erumpat.] Hæc ille. Est ergo magna similitudo inter verbum malè prolatum atque scintillam, quòd sicut hæc serpit quàm latissimè, & ingentem flammam excitat ita illud loca remotiora peruadit, in illisque corda minùs cauta succendit. Vnum verbum Arij, vnus sermo Sabellij, vna peruersa doctrina Pelagij aut Lutheri, quasi vna scintilla fuit, sed quas strages non intulit, quas calamitates Ecclesiæ non attulit?

Quòd si verba scintillæ sunt, & scintillæ ex igne solent erumpere, vide tu quid de lingua debeas cogitare? Certè lingua ignis est, & ignis vorax atque consumens, quòd & eius forma, & color, & motus, & effectus declarant. Nam si formam eius spectes, in figuram cuiusdam flammæ, ex fornace erumpentis, extenditur. Quare Isaia flammam ignis, linguam eius appellauit, cum dixit: Sicut deuorat stipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit.] Si colorem aspicias, igneam colorem habet, & rubore suo satis designat, se vitæ innocentium non parcere, & proximorum sanguine delectari. De linguis enim iniquorum dictum est, quòd [acuerunt linguas suas sicut serpentis: venenum aspidum sub labijs eorum.] Et rursus: Lingua eorum gladius acutus.] Quare hoc nisi quia lingua crudelis ad modum serpentis mordeat, & sicut gladius, sanguinem fundit? Si motum consideres, ceu flamma, hue & illuc voluitur, & si quæ tangat, illis non parcat, sed quasi ignis vorat, aut fumo & fuligine tingit. Meritoque de ea ait Ecclesiasticus: Lingua tertia, id est, debita simplicitate carens, multos commouit, & disperit illos de gente in gentem: ciuitates muratas diuitum destruxit, & domos magnatorum effodit. Ex quo constat eam habere effectus ignis: Quoniam cum iste in domo alicuius accenditur, omnes turbat, & in varias domus partes spargit, vt quærant, quibus ignem extinguant. Si autem ignis præualuerit, omnia vastat, vicinas etiam domos ditissimorum inuadit, & opes eorum absument: Sic profus lingua, si incipiat præter ordinem & extra metas rationis volitari, præsentibus & absentibus commouet, & nisi eius verba citò compresserint, virtutibus fratrum damnum affert, & quicquid tangit, sua malignitate peruertit.

Est igitur lingua ignis, & nõ solum hoc, sed & vniuersitas iniquitatis. Nam si nunc vniuersitatem pro eo, quod vulgo sumitur, scilicet pro Academia, sumamus, merito vniuersitas iniquitatis à Iacobo dicitur, quæ quicquid iniquum & perversum est, edocetur. In amplissima Academia, qualis est Salmanticensis aut Complutensis, omnes scientiæ, & iura ca-

nonica, & ciuilia ad amissim explicantur: sic in lingua mala, quasi in vniuersitate malorum, omnes iniquitates, omnia delicta, & vniuersa iniuriæ contra leges diuinas & humanas exponuntur. Annon solæ iniquitates sunt, quæ hominem forðant & inquinant? sed has Dominus ex ore & corde exire pronuntiat? Quæ autem procedunt de ore, inquit, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem.] Aues scite, quæ mala in hac iniquitatis vniuersitate legantur? Audi igitur. In ea explicantur adulationes, blasphemias, calumnia, detractiones, excusationes peccatorum, fraudes, gloriationes vanæ, hæreses, iurationes falsæ, lamentationes iniustæ, mendacia, nugæ, obstruktionem veritatis, periuria, querelæ, rixæ, susurationes, taciturnitates pusillanimes vituperationes, & zelus amarus. Hæc vniuersitas indignos honorat, & ornat sapientiæ & virtutis insignibus: dignos vero, debito honore spoliat, & apud omnes infamat. In hac tandem vniuersitate malorum, ferè non est malum quod non inueniatur. Peccatum, quod per linguam admittitur, inquit Basilius, omnium ferè propensissimum, & idem multiforme. Iratus es? Mox lingua occurrit. Concupiscentia teneris? Habes & hæc linguam ante omnia, quasi lenam & conciliatricem, quæ cooperetur peccato, quæ per simulationem proximis imponat. Est tibi lingua quoque vice scuti ad iniquitatem, cum non ex corde loquitur, sed ea promit, quæ ad fraudem & imposturam faciunt. Denique quid opus commemorare quæ per linguam peccentur? Vita nostra referta est linguæ delictis: Turpiloquio, vrbantate, stultiloquio, & quæ non conueniunt, detractione, ocioso sermone, periurio, falsis testimonijs. Hæc mala omnia, & adhuc illis plura, sunt linguæ opera. Qui verò aduersus Dei glottam os aperit, & iniquitatem in excelsum loquuntur, aliõne quàm linguæ organo impietatem suam perficiunt?] Sic Basilius. Lingua maculat totum corpus, id est, omnes affectiones nostras: Quia enim per eam omnia mala concinnantur, vt supra & latrocinia, aut patrantur, vt periuria & falsa testimonia, aut iniquis prætextibus defenduntur, ideo nihil est in nobis, quod non maculet, & à sua puritate deturbet. Vel maculat totum corpus, quia testis est macularum cordis, & quæ mala intus lateant, ostendit. Et inflammatur rotam natiuitatis nostræ, nempe omnem vitam nostræ cursum: quoniam hæc adolècentes decipit, iuuenes inflammatur, viros prouocat ad malum, in senibus indignationem suscitatur. Inflammatur rotam natiuitatis; quia dum ipsa voluitur, prauos affectus iræ, inanis gloriæ, & pusillanimitatis accendit. Nec mirum quòd tot mala inferat: siquidem ipsa inflammatur à gehenna, id est, à diabolo incitatur, qui sicut per se ipsam & per prauas suggestiones ad omne malum prouocat ita per iniquam linguam ad omne peccatum instigat.

Id verò maximè auget linguæ nequitiam, quòd est supra vires humanas, huc hostem vincere, & moderari. Homo quidem arte & industria feras immanes domat, vt viros, elephantes, atque leones, serpentes subdit, dum aspides & basiliscos interficit; volucres mansuefacit, & cicures reddit: pisces capit, & in suum quotidie vium assumit; at linguam nullis hominum proprijs viribus domuit, nec suo imperio ac potestati subiecit. Solus Deus est, qui hanc bestiam domat, & in eius subiectione talem rationem inuit, vt ea ipsa linguæ ferocitatem & sauitiam ostenderet. Nam sæuum mare, quo nihil terribilius ac indomabilis inuenitur, solo præcepto voluntatis suæ & infirma arena coërcuit. Nihilque aliud significat, cum per Iob ait: Circumdedit illud terminis meis,

Matth. 15. 18.

Basil. hom. in Psal. 33.

Iob. 38. 10.

& posui

& posui vectem & ostia, & dixi: Vsq; huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes ruentes fluctus tuos.] Quinam sunt termini maris? Qui vectes & ostia, quibus eius ira comprimitur? Illi profecto, qui statim explicantur. Dixi, vsq; huc venies. Solum enim preceptum Dei, quod etiam insensibilia audiunt, cui rationis expertia obediunt, illud tenet, & ne terram habitabilem obruat, in mobili arena concludit. At linguam, vt eam cohiberet, ori, id est, perpetuo carceri, mancipauit, & quasi in cauea collocauit, dentibusque, quali fortissimis militibus, communiuit. Nec solum hac custodia circumdedit, sed & compedibus ac catenis vinxit (quæ sunt varia ligamenta, quorum gratia, lingua dicta est) & salua, quasi ceno, inuoluit, vt minus facile possit officere. Et quia hæc necdum sufficiunt, intellectu regit, & gratia protegit, ne terminos iustitiæ transfiliat. Vides linguam à Deo ipso ligatam & dominantam? Sed qui eam probe cognoscunt, maiorem illi in dies ab ipso Domino adhiberi custodiam cupiunt. Quamobrem? Eccelesiasticus orans & optans, ait: Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, vt non cadam ab ipsis, & lingua mea perdat me?] Et David: Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis.] O sancti & sapientes viri, quid petitis? Nonne linguam dentibus & labiis, tanquam muris fortissimis, satis custoditam habetis? Adhuc respondentis crudelitatem timemus, quia labiis & dentibus oclusa lingua solet ingentia damna inferre mortalibus, & ideo maiorem custodiam postulamus. Signaculum autem certum & ostium circumstantiæ, idem mihi significat, id est, debitam circumspeditionem: quam Deus ponit, sine quo incerta & inuites prouidentia nostra: & homo ponit, quia debet linguam suam diligenter obserare. Cui in Eccelesiastico dictum est: Ori tuo facito ostia & seras: & verbis tuis facito stateram, & frenos ori tuo re. Hos, & attende ne forte labaris in lingua.] Ostium, dicit, vt faciamus ori, & non murum, quem admodum notauit Hugo: quia non omnino loquendi facultas negatur, sed illicitus linguæ vsus prohibetur. Iure ergo viri in linguam adeo timent, quoniam iniquitum malum est, ex vno peccato saltans in alterum, & ex vna detractione aut maledictione in aliam proflitens. Iniquitum malum, non in eo, qui stultè loquitur, se continens, sed nunc hunc audientem, & statim illum, & postea omnes in similia verba deiiciens. Est quoque plena veneno mortiferò, scilicet peccatis, quæ iam retulimus, & omnium iurgiorum & rixarum seminarium. Cuius causa de impiis dicitur, quod eorum os amaritudine plenum est: & venenum aspidum sub labiis eorum.] Quis negat linguam, in se membrum pestilens esse? Quæ, vt Bernardus ait, ligat, & ligari non potest, labilis est, & teneri non potest, sed labitur, & fallitur. Labitur, vt anguilla; penetrat, vt sagitta; tollit amicos, multiplicat inimicos, mouet rixas, seminar discordias. Vno ictu multos percutit, & interficit. Blanda est, & subdola, lata, & parata ad exhaurienda bona, & miscenda mala.] Quis ambigat, eam plenam esse veneno, quæ non iam ictu, sed libilo ferit, & miserum susurationibus audiendis intentum interimit?

Sed hæc omnia postremo linguæ malo vincuntur, quia est velut quoddam monstrum, quasi ex naturis oppositis coagmentatum. Annon prodigij loco haberetur, si idem omnino fons aquam dulcem & amatam emitteret? Annon esset ostentum, si ficus uuas faceret, aut vitis ficus? Annon homines præ admiratione stupefierent, si viderent aquam salam per

A se, in dulcem aquam conuerteret, aut dulcem in amarum commutat? At hæc omnia prodigia, in vnam tantum linguam conueniunt. Eâ enim Deum benedicimus, & homines ad Dei imaginem factos maledictione profcindimus: eâ veritatem & fallitatem, sermones viles & noxios profcimus. Ac propterea dictam est à Salomone: Mors, & vita in manibus linguæ: qui diligunt eam, comedent fructus eius.] Quia videlicet lingua bona, loquens vitam & fructus vitæ; & lingua pessima, loquens mortem, & fructus mortis subministrat. Lingua quoque vt arbor bona, à Deo creata est, vt bonos fructus veritatis ferat, & vt aqua dulcis, quæ bonis consiliis maculas proximorum abstergat, & tamen culpâ & incuriâ hominum fructus mendaciæ facit, & prauis consiliis audientes ad peiora conuertit. Opimè itaque ille philosophus, quem Plutarchus refert, interrogatus, quid esset in victimæ carnibus optimum & pessimum, linguam ostendit, quam, si bona loquat, vt principium multorum bonorum, optimam dixit, & si mala proferat, vt seminarium omnium malorum, pessimam pronuntiauit. Egregiè quoque Chrysostomus: Media vtriusque partis lingua est, & si vtriusque est, tu dominus es. Nam & gladius in medio positus, si quidem fuerit aduersus hostes atreptus, salutis accipienti reperitur: si verò tenentis visceribus inferatur, mortem præparat inferenti: non quia talis ferri natura, sed quia vtenis tale consilium est: ita & lingua æstimetur gladius in medio positus. Armetur aduersus peccata tua, non ad fratris plagam præparetur.] Et hæc linguæ qualiter Dominus exponens, ait: Ex verbis tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.] Quia si fons iste sermonum, puram aquam sanctorum verborum scaturierit, ad loquentis iustificationem conferet, si verò ex illo aqua fœtida prauorum verborum eruperit, ad eiusdem damnationem conducet. O igitur monstrum admirandum, quod ex vna quidem parte pulcherrimum, ex alia verò turpissimum apparet: ex illa vitam promittit, ex ista mortem irrogat! ex illa amicitiam nobis & vtilissimum, ex ista autem inimicitiam & infestissimum inuenitur! Linguam Deus bonam & naturæ congruentissimam fecit, quia ad necessariam manifestationem sensuum nostrorum, eam in ore collocauit, sed nos monstrum & ostentum fecimus; quia illi, quas Deus non fecit, culpas addidimus. Ipsa de se bona est, si eius naturam consideres, quia pars nostro corpori debita, sine qua in multis rebus muta animantia imitaremur. Ipsa quoque, si ad mores referatur media seu indifferens est, quam possumus in bonum & in malum voluere. At incautus & incircumspectis hominibus pessima est, quia eâ ad omnem perniciem & iniquitatem se armant. Nam quis, vt Nazianzenus ait, quor mala ex ea oriuntur, oratione consequi possit? Domini cum domo; si ira voluerit, urbem cum vire, principem cum populo, populum rursus cum principe, statim ac sine vilo negotio committit, non aliter atque igniculus stipulam ad mortis, in magnum incendium citò excresecens. Conuictores, filios, parentes, fratres, amicos, vxores, maritos, omnes denique, per facile in mutuum perniciem armat. Sceleratum hominem bonum asserit; bonum contra calculo suo perdit, subindeque sententiam suam tetexit, atque inuertit. Quis parem linguæ vim habet? Quamuis ea tenuis & exigua sit, nulli tamen rei tantum roboris inest.] Hæcille. Si tantum malum est lingua, & tam multum, lex malum, non naturâ suâ, sed vitio nostro, oportet, vt per uigiliam eam cohibeamus, & eius super-

Prou. 19. 21.

Plutar. li. de aud. en. lo.

Chrys. h. 4. ad B. priz. an. d. 1. To. 5.

Matth. 12. 57.

Nazian. orat. u. 2. de s. g. 1. m. a. 1.

Eccle. 22. 33.

Psal. 140. 3.

Eccle. 28. 29.

Hugo. 2. de clas. s. r. an. m. a. c. 20.

Psal. 133. Psal. 39. 4.

Bern. lib. de inter. r. do. mo. c. 50.

flua, non gladio fetreo, sed gladio mortificationis refecimus.

De Peccatis Linguae in speciali, quae sunt abneganda.

CAPVT XI.

Iacobi 3.

BEATVS Iacobus Apostolus linguam, vt vidimus, fonti comparauit, ex quo dulcis aqua diuinarum laudationum, & amara multorum peccatorum, emanat.

Tom. 3. li. 11. p. 2.

Ad nos autem, qui linguae aegritudinibus mederi volumus, non pertinet nunc, rationem laudandi Dominum, illum edocere (quod suum inferius habebit tractatum) sed tantum a peccatis & lapsibus auocare. Communia ergo linguae peccata in medium proferenda sunt, & statim remedia pro eorum curatione describenda, quibus haec exterioris mortificationis tractatio concluditur. Nec polliciti sumus, omnia huius membri delicta proponere, quod inmensi laboris esset, & scopum nostrae tractationis excedit, sed tantum illa, in quae etiam iusti solent incidere. Quare nunc haereses, blasphemias, periuria, infamationes proximorum, contumelias, discordiarum seminationes, dolos & deceptiones in re graui, & alia similia monstra taceamus, & ea solum, quae solent inficere timoratas conscientias, explicemus. Haec vero duobus possunt comprehendi; nam aut dicimus, quae dicenda non sunt; aut tacemus, quae dicenda sunt. De quibus Gregorius sic ait: Duo- bus modis labiis delinquimus, cum aut iniusta dicimus, aut iusta reticemus. Nam si aliquando & tacere, culpa non esset, propheta non diceret: Vae mihi; quia taceui. Solum probat Beatus hic Pater silentio & taciturnitati culpam inesse: quod verò loquelae culpa saepissime adhaereat, ideo non probauit, quia apud omnes certum esse cognouit. Si quidem cum bona dicimus, ex multitudine tantum verborum peccamus: vt constat ex illo Salomonis: In multiloquio non deest peccatum; & cum sanam doctrinam effundimus, delinquimus, si non ordinatè & debito fine proximos edocemus. Quin & delicto non vacat, (quod certè absque timore & rubore scribendum non esset,) si quae aliis ingerimus, nequaquam aut sopore aut desiderio praestamus. Quod idem Salomon aureo prouerbio confirmat: In omni opere erit abundantia: vbi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas. Est ac si diceret: non in loquendo, sed in agendo virtus sita est: nec iustus est, qui bona dicit, sed qui bona bene actione complet. Quod patentiùs docuit Dominus: Non omnis, qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum caelorum, sed qui fecerit voluntatem Patris mei, qui in caelis est, hic intrabit in regnum caelorum. Et ob eandem causam illos reprehendit, qui verbis suis alligant onera graui, & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere. O quantum iudicium nos manet, qui multa dicimus, & pauca complemus; at saltem ad nonnullam excusationem nostram multa praestare cupiamus. Sed relinquamus ista, & consideremus, quod si in ipsa quoque locutione boni, culpa se immiscet, quanto magis in locutione malorum & inutilium, dominatum obtinebit. Possumus ergo dupliciter lingua delinquere: nimirum si mala aut bona non bene dicimus, aut si bona, cum oportet proferte, tacemus. At quia haec nimis generalia sunt, ad specialia, & eo ipso magis vtilia, descendamus.

Gregor. 3. mor. c. 8.

Isaia. 6. 5.

Prouer. 10. 19.

Prouer. 14. 28.

Matth. 7. 21.

Matth. 23. 4.

Primum linguae peccatum, Detractio, §. I.

Delinquit igitur lingua, primò, si adhuc de rebus leuioribus fratrum detrahat, & se non à leuissima quoque murmuratione custodiat. Pessimum vitium est, detractio, quam pessimus pater genuit, & infamis ac putidissima mater parturuit. Pater detractio est, peruersus appetitus, ex corruptione naturae progenitus, quo ad gesta aliorum carpenda, & vitas fratrum rodendas inclinatur: Mater esse solet inuidia, qua de bonis aliorum dolemus: aut superbia, qua ipsos in corde nostro despiciamus. Ex his autem parentibus, quae soboles nisi pessima & absurda succreant: Certè magna est detractiois foeditas, quam Dominus ad incutiendum nobis timorem, oculis etiam carnalibus patefecit. Cum enim Maria, soror Moyfi fratri suo misericorditer detraisset, apparuit candens lepra, quasi nix: non solum profecto, vt detractiois poenam sentiret, sed vt in qualitate poenae illi illata, Dominus huius vitij foeditatem demonstraret. Nam sicut lepra carnem depascit: ita detractio mentem detrahentis inficit, atque consumit. Hoc autem fuisse consilium Dei, Ephraem manifestè fatetur: Descriptione Mariae Prophetissa, nobis veritatis exemplum exhibuit. Nam aperte corpus illius lepra occupauit, quia clam lepra peccati animam suam infecerat. Ex manifesto eius malo peccatum innotuit, quod latebat. Ex teterrima illius lepra docemur, quam graue ac detestabile vitium sit, obretractio. Corpus, quod lepra infectum cernebatur, velut speculum quoddam fuit animae, quae non respiciebatur, cuius indicabat maculam: Ex illa carnis corruptione patefactum est, quomodo hominis maledici ac detractoreis corrumpatur animus. Per hominem vero detrahentem, hominem suum interiore intellexit. Nam sicut illa defecerat à fratre suo, ita & ab ipsa proprium corpus defecit, vt ex semetipsa charitatem addisceret. Hæc ille. Optima est leprae & detractiois comparatio; quia sicut lepra omnes corporis partes inuadit; ita detractio totum detractorem exedit. Cor detractoreis percutit, iuxta illud, quod scriptum est: Malus homo de malo thesauro cordis sui profert malum. Ipsa detractio hominem malum fecit, & abditum cordis eius pessimum reddidit. Linguam inficit: vnde Ecclesiasticus laudans Dominum dicit: Liberasti me à lingua coinquinata, & à verbo mendacij. Quid enim, nisi detractio linguam contaminat, quae omnes fordes, id est, peccata, & defectus fratrum sub detractoreis lingua recondit: Virtutes destruit, secundum illud: Flagelli plaga liuorem facit, plaga autem linguae comminuet ossa. Ossa enim, secundum Gregorium, virtutes significant, quas lingua maledici non tantum in proximo eleuat, sed & in semetipso consumit. Ac tandem detractio nihil sanum in misero detractore relinquit. Quare Paulus de detractoreis ait: Multum proficiunt ad impietatem, & sermo eorum, vt cancer, serpit. Nam quemadmodum cancer, paulatim cuncta membra corporis occupat: sic detractio cuncta interiora corrodit.

Cum tantum malum sit detractio, à iustorum familiis penitus releganda est. Et vt dixit Basilii de detractore, ac de illo qui detractorem auscultat: Exterminandi à reliquorum societate ambo: Detrahentem enim secreto proximo suo, hunc persequeretur. Et alibi dictum est: Detrahentem noli libenter audire, ne suscollaris. Nec homo se excuset, dicens, quia de rebus leuissimis ac nullius te-

Numer. 12. 10.

Ephr. de verbo lingua.

Lucæ. 6. 45.

Eccle. 51. 7.

Eccle. 28. 21.

Greg. in Psal. 7. parit.

2. Timoth. 2. 17.

Basil. reg. 26. ex breuioribus. Psal. 100.

re momenti detrahit, & nunquā graua crimina que inter suos fratres non videt, in medium profert. Hoc enim certa quadam ratione detractorem detestabiliorem efficit. Si enim fratres sui iusti sunt, qui pro humana fragilitate leuia non vitant, quare illos non reueretur? quare illis maledica lingua non parcat? quare superba mens, ipsorum vitam ob leues defectus & vix euitabiles, inuerecundē profcindat? In cogitatione tua, inquit Salomon, regi ne detrahas, & in secreto cubili tuo, ne maledixeris diuiti: quia & aues celi portabant vocem tuam, & qui habet pennas, annuntiabit sententiam.] Quisnam est hic rex, nisi iustus, qui se ipsum moderatur & regit? Quis diues, nisi qui virtutibus & meritis abundat? Sed huic detrahere, huic etiam in leuibus maledicere, insignis inuerecundia est. Quia aues celi, id est, Angeli, vt interpretatur Gregorius Neocæsariensis, summo calorum regi annuntiabant verba detractoris, & inuocentis infamiam. Hic autem supremus Dominus, qui pennas habet, quem nemo potest effugere, maledicum debita castigatione mulcabit. Quid refert, ò frater, quòd leuia tantum canino dente rodis, si tuam malevolentiam foues, si fratrem laedis, si pacem turbas, si charitatem dissipas, si vnitatem scindis, si alios te audientes scandalizas? Tot mala in eos, qui te audiunt, aggeras, vt Ecclesiasticus eum beatum prædicet, qui à lingua tua vulnus non lenit: Beatus, inquit, qui tectus est à lingua nequam, qui in iracundia illius non transiit, & qui non attraxit iugum illius, & in vinculis eius non est ligatus: iugum enim illius, iugum ferreum est, & vinculum illius, vinculum areum est.] Quid tandem interest, quòd leuia dicis, si hac detractioe leuiorum, tuæ indignationi satisfacias, aut tuæ inuidiæ vel superbiæ respondes: si fratri, de quo detrahis, quantum mali potes, liuore possessus infers: & si manifestum apud te testimonium habes, quia si grauiora de illo scires, grauiora proparales? Letia dixi. Sed quid dicturus eras, si frater tuus Dei gratia protectus, solum leues defectus habet? Leuia dixi. Sed quare prolaturus eras, si tantum leuia mala de illo cognoscis? Leuia dixi. Sed quid refert, si leui detractioe fratris, bonam opinionem non leuiter denigrasti? Certum est enim, quòd leuia de viro graui & spiritali dicta, magis eum vulnerant, quam hominem perditum graua percellerunt. Nolite igitur detrahere alterutrum, fratres mei, ait sanctus Iacobus: Qui detrahit fratri, aut iudicat fratrem suum, detrahit legem, aut iudicat legem.] Multoties namque quod de fratre ob ignorantiam nostram detrahimus, lex non damnat, sed approbat; non verat, sed laudat; non reicit, sed tāquam magis perfectum amplectitur. Quare dum opus fratris bonum, nos malum dicimus, legem, illud opus probantem, damnamus. Ac proinde cohibendus est maxime hic appetitus detrahendi, & de nullo malum pronuntiandum. Dicamus de proximo, quod bonum de eo dicitur: quod verò malum ab aliis profertur, suppressamus. Sic omnino fecerunt Apostoli, necdum ad magnam sanctitatem aduecti. Nam interrogati à Domino: Quem dicunt homines esse filium hominis?] non responderunt. Dicunt esse Samaritanum, aut demoniacum, aut potatorem vini; sed sic: Alij dicunt esse Ioannem Baptistam, alij autem Eliam, alij verò Ieremiam, aut vnum ex prophetis.] Imitemur illos, & defectus fratrum tacentes, bona tantum eorum pronuntiemus. Maxime autem detractio maiorum & Prælatorum fugienda est. Scriptum est enim: Dis non detrahas, & principi populi tui non maledices.] Ne simus ex illis, [qui posuerunt in cælum os suum, & lingua

A eorum transiit in terra.] Nam si per celos, ministros Domini, & per terram, iustos habitates in terra, cum Chaldaica paraphrasi intelligamus, quid infelicius, quam Deum, & eius vicarios, & iustos lingua percutere, & nos ab illorum consortio per detractioem semouere?

Secundum peccatum lingue, mendacium. § II.

D Einde peccat lingua, si mendacia, quæ officiosa dicuntur, id est, quæ nullum damnum afferant, vel iocosa, quæ ad lulum dicuntur, proferat: & vel leuissime veritatem eloquij deponat. Si enim mendacium etiam pro salute aliorum prolaturum, vt Augustinus, Gregorius, & Bernardus aiunt, & omnes Theologi vno ore clamant, peccatum est, quanto magis pro rebus nihili dicendum non est? Audi ex Dorotheo, quàm ridiculis ex causis soleant aliqui viri religiosi mentiri: Sermone, inquit, quis mendax est, cum, verbi gratia, torpescens aliquis, ad nocturnas vigilias surgere, & sibi ipsi parcens, non ait postmodum: da veniam obsecro pater, quia desidia & negligentia non assurrexi, sed febrem passus sum & vertiginem, nec quui vlllo pacto surgere: deficibam, debilis eram, caput dolebam, stomachi tormina patiebar. Et decies mentitur, ne vnam poenitentiam agat, atque humilietur. Alius in aliqua re accusatus, verba peruertit, expolit sermonem, ne ferat accusationem. Si quis item cum fratre contenderit, non cessat sophisticè arguere, & noxam omnem in fratrem reflectere, dicens: Hoc tu dixisti, hoc tu fecisti, non ego, atque alia plurima in hunc modum, ne humilietur. Alius quoque, cum rem vllam desiderauerit, non audet aperte dicere, quòd eam desideret, sed circuitibus vitur, dicens: Hoc patior, hac re mihi opus est, hoc mihi debetur, & toties mentiri pergit, dum desiderium suum expleat, dum voti sui compos fiat.] Sic ille. Hæc & similia mendacia non sunt peccata graua, sed leuia, fateor; at sunt, (si scienter dicantur) vilissimarum mentium signa, si verò minus aduertenter proferantur, mentium negligentium, & suam putitatem parum curantium indicia. Ideoque opprobrium & infamiam adiunctam habent. Vnde Ecclesiasticus: Opprobrium nequam in homine mendacium, & in ore indisciplinatorum assidue erit. Potior fur, quàm assiduitas viri mendacis, perditionem autem ambo hæreditabunt. Mores hominum mendacium sine honore; & consilio istorum eum ipsis sine intermissione.] Et sanè mendaces semel cogniti, hanc ignominiam satis sibi debitam sustinent, vt semper audientibus suspecti sint, & nec in veris fides illis adhibeatur. An verò eam patienter sustineant, nescio: hoc autem vnum scio, quia viles sunt, qui occasionem mendacio præbent, vt sibi credulitas denegetur. Omnia ficta apud homines contemptui habentur: quare mendaces æstimari non possunt, qui fictionibus & simulationibus suis eos decipiunt, quibus cum conuersantur. Semper ergo veritas, licet dolorem, aut ruborem ingerat, dicenda est, quia melius est dolorem aut increpationem sentire, quàm mendacij vilitate notari.

E Non pauca verò sunt, quæ vitum iustum ab hoc infami vitio auocant. Nam mendacia, etiam leuia & per iocum dicta, aduersa sunt legi Dei, ab eoque in scriptura prohibita. Qui enim dixit: Mendaciū fugies.] Et, Non metiemini, nec decipiet quisque proximum suum.] Et, Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem vnuiquisque cum proximo suo; quoniam sumus inuicem mem-

Eccles. 10. 20.

Eccles. 18. 23. 24.

Iacobi. 4. 11.

Matth. 16. 13.

Exod. 23. 7. Leuit. 19. 11. Ephef. 4. 25.

Aug. in Psal. 5. Gregor. 18. mor. c. 4. Bern. ser. 31. ad fororem. Dorothe. doct. 9.

Eccles. 20. 26. 27. 18.

Exod. 23. 7. Leuit. 19. 11. Ephef. 4. 25.

Coloss. 3. 9.

2. Paralip. 18. 21.

Joann. 8. 44.

Eccles. 2. 14. Prover. 12. 22.

Ephrem de virtute & civitate.

Eccles. 7. 14. Eccles. 37. 20.

Prover. 30. 8.

Eccles. 5. 11.

Eccles. 37. 23.

bra. Et nolite mentiri invicem.] Qui, inquam, hæc dixit, non propter sola gravia mendacia, sed propter quæcumque, siue gravia siue levia, dicta esse voluit. Mendax diabolus imitatur, qui ad decipiendum Achab, seipsum inuitavit, dicens: Egre diar, & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius.] De eoque dictum est à Domino: Cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est & pater eius.] Similiter verò atque diabolus pater est mendacij, qui illud pronuntiare non timet. Et sicut daemon odibilis est Deo, ita mendax dignus est, quæ ipse Dominus auerferet. Væ duplici corde, ait Ecclesiasticus & labijs scelestis.] Et abominatio est Domino labia mendacia.] Nec mirum: Quoniam cùm Deus summa veritas sit, quidni mendacem abominetur? Multum autem confert ad detestationem mendacij (quod iam diximus) ab alijs mendacis dicta non suscipi, neque eis fidem adhiberi. Quod pulchre testatur est Ephraim, dicens: Miser atque infelix, qui mendacis addictus est, quoniam ab initio diabolus mendax est. Qui autem delectatur mendacijs, hic in verbis suis omnem perdit auctoritatem, odibilis enim Deo pariter & hominibus redditur. Et quis hominem mendacem non deplorat? Hic enim in nullo opere probatur, & in quacumque reponione sua suspectus est. Hic rixas & iurgia in monasterijs suscitatur, & in mutua familiaritate est, vt in ferro rubigo.] Hæc ille. Ne ergo, o frater, vt Ecclesiasticus ait, velis vti mendacio vilo, sed ante omnia opera quæ aggressus fueris, verbum verax præcedat te:] attende tua verba considera, & nihil dicas, quod fallitatis argui possit, & quod non punctum veritatis attingat. Roga Dominum cum Salomone: Vanitatem & verba mendacia longè fac à me. Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi; tribue tantum victui meo necessaria.] Formido maxime, o Domine, cor vanum, & rebus sæculi addictum, ac linguam mendacem, quæ vt fugiam, deprecor, vt à multis opibus & mendicitate me liberet. Multæ enim opes, id est, multa naturæ dona, & hominibus mirabilia talenta, me fortassis in vanitatem deiciunt: & multa mendicitas, id est, virtutis vacuitas, me, vt placeam hominibus, ad mendacium impellent.

Tertium lingue peccatum, duplicitas. §. III.

Deficit etiam lingua, si verbis ambiguis loquatur, quæ in simplici & consueto sensu, ab audientibus acceptantur, & in alio sensu à simulatore proferuntur. Quamvis enim secundum Theologos liceat, iustitia charitateve poscente, aut proximi liberatione à graui malo postulante, verba quæ secundum communem hominum usum duas significationes habent, in vna earum dicere, licet in alia tyrannus aut iniquus iudex intelligat; tamen in communi conuersatione, cùm licite interrogamur, verba ab assueto sensu extrahere, & ad alienam significationem retorquere, duplicitas est, & merito ab audiente reputatur iniuria. De qua dictum viderur: Omnis peccator probatur in duplici lingua:] quia sicut duplex lingua, id est, vnum dicens, & aliud inuoluens, dolosum cor denotat: ita loquentem peccatorem demonstrat. De eadem quoque potest & illud eiusdem Sapientis intelligi: Qui sophisticè loquitur, odibilis est.] Ille namque proprie loquitur sophisticè; qui captiosus & fallacibus vtitur sermonibus, vt vnum dicens, aliud persuadeat. Et quidem hominis ambigüe & simulatè loquentis, sicut eadem est culpa atque mendacis; ita eadem est pæ-

na, vt semel cognitos ab alijs, in nullo ei fidem adhibeant. Quod idem Ecclesiasticus statim indicat, dum subdit: In omni re defraudabitur: non est illi data à Domino gratia, omni enim sapientia defraudatus est.] Ac si diceret: Qui ambigüe & per simulationem loquitur, nullo honore dignus habebitur; nullam apud homines inueniet gratiam; quia, verbis suis fallam veritatem & mendacium verum amplectens, os suum vacuat omni sapientia. Merito proinde Laurentius Iustinianus de iustis loquens, ait: In eorum sermonibus debet esse simplicitas copulata prudentiæ, vt non aliud lateat in corde quam sonet in ore.] Et Ambrosius: Turpis est omnis fraus. Denique etiam in rebus vilibus, execrabilis est statera fallacia & fraudulenta mensura. Si in foro rerum venalium, in vsu commerciorum fraus plectitur, potestne irreprehensibilis videri inter officia virtutum? Ne ergo conuictui humano obicem opponamus, qui certe hac ambiguitate loquendi maxime impeditur, simplicitatem in loquendo sectemur. Cohibeatur lingua, & frano mortificationis reprimatur, ne inuoluto & ambigüe sensus animæ proferat, sed sine vilo inuoluto simplicissimam & purissimam edicat veritatem.

Quartum peccatum lingue, contentio. §. IV.

Verus delinquit lingua, si contentionibus vacet, si nimirum vel prætextu indagandæ veritatis, vel operis alicuius melius gerendi, vel alicuius commodi luctive captandi, cum alio verbis contendat. Sanctus Abbas Isaias, contentionem, omnium malorum seminarium putat: ait enim: Noli esse contentiosus, ne omnis in te habet improbitas.] Vt ergo eam à lingua eliminemus, considerandum est, ita omnia cum fratribus esse transigenda; vt sine pugna verborum finis optatus eueniat. Et, si quidem finis hic veritas fuerit, quam discursu disputationis inquirimus, vel illa necessaria est ad sciendum, vel ad bene agendum, vel ad aliquod malum propulsandum: vel è contrario penitus necessaria non est, quam sola ociositas, aut curiositas, aut libido loquendi vestigat. Si veritas necessaria est, tunc ex honesto fine eam inueniendi, licet rationum momentis & aliorum auctoritatibus, cum modesta disputare, non verò clamore, & in composito sermone, & verbis arrogantiæ aut contumeliæ contendere. Id namque prohibet Paulus, dicens ad Timotheum: Noli contendere verbis, ad nihil enim vtile est, nisi ad subuersionem audientium.] Quo loco Anselmus ait: Non ait Apostolus: Noli rationibus contendere, (id est, ad inuestigandam veritatem disputare, sed noli contendere verbis, vbi prociac garrulitas est.) Rursusque idem Paulus huiusmodi contentiosos, imperfectos appellat. Cùm sit, inquit, inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis?] Si autem veritas nullus est momenti, vt si frater dicat aliquid manè dictum factumve esse, cùm non nisi prope meridiem factum fuerit, & nihil omnino interest, qua diei hora contigerit, tunc nec rationibus nec verbis agendum est, sed omnino tacendum, ne disputatio, nulla necessitate suscepta, in contentionem transeat, & aliquam turbationem aut inquietudinem gignat. Quod profectò monuit Ecclesiasticus cùm dixit: De ea re, quæ te non molestat, ne ceteris. Pro re scilicet, quæ non interest, ne verbis cum alio contendas; sed spiritum cohibe, & ab inanium

sermonum

ibid.

Insim. de vita Jo. Ambros. 3. officior. c. 9.

Insim. orat. 8. Tit. 3. Ethior.

2. Timot. 2. 14.

1. Corin. 3. 3.

Eccles. 11. 9.

sermonum contentione caue, ne pro eo, quod nullius momenti est, pacem ad tuum fratrem amittas.

Si verò aliquid operis agendum est, nullus prohibet, ut in spiritu lenitatis rationes afferantur, quæ illud sic aut aliter faciendum suadeant: at cum res iam ad contentionem procedit, silendum est, & aliis mediis, incommode, si emergat, occurrendum, verba autem, & clamores omnimodis amputandi. Ita Abraham discessione à cognato suo Loth similitates & rixas vitauit. Quare dixit illi: Ne quæso sit iurgium inter me, & te, & inter pastores meos, & pastores tuos, fratres enim sumus.] In quem locum egregiè Chrysostomus: Quomodo rationi consentaneum est, quòd homines, qui fratres sunt, qui eandem naturam sortiti, qui eiusdem sunt familiæ, qui eodem loco habitaturi sunt, quos mansuetudinis, lenitatis, & omnis philosophiæ doctores esse oportebat, inter se contendant, & digladientur? Huc etiam pertinet illud Pauli: Nihil per contentionem neque per inane gloriæ.] Et enim operandum est & laborandum, nunquam tamen quicquam ob studium contentionis, sicut nec ob vanitatem, faciendum.

Tandem, si commoditas aliqua aut lucrum intercedat, potius aliquid detrimenti sustinendum est, quam ad contentionem veniamus. Nam & Paulus vitio vertit Corinthiis, quòd in iudicio contendere. Iam, inquit, omnino delictum est in vobis, quòd iudicia, id est, lites, habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis, quare non magis fraudem patimini: Dominus quoque conducibilis censet, lucrum temporale perdere, quam cum aliquo iudicio contendere. Qui tecum, inquit, vult contendere in iudicio, & tunicam tollere, dimitte ei & pallium.] Ac si diceret: Melius est, partem substantiæ surripere gelientis, quicquid habes relinquere, quam ad rixas & contentiones venire.

Iuuabunt autem nos ad contentiones vitandas considerare, mala ex illis exorta, quæ Laurentius Justinianus more suo pulchre scribit. Contentio est, inquit, ignita diaboli sagitta ad perdendas animas. O quanta iurgia, quanta odia ex contentiosis oriuntur sermonibus! O quoties veritas occultatur, & falsum pro vero defenditur timore confusionis! Pessimum namque malum est, contentioni vacare, per quam amicitiarum compago dissoluitur, & animorum dulce vinculum dissipatur. Qui contentiosus existit, antiqui hostis in se immisionem admittit, diaboli ministerium operatur, ditumpit pacem, rixas concitat, parit odium, furorem nutrit, pacem, honestatem, sapientiam perdit, rationem confundit, oculum mentis obnubilat, gratiæ lumen repellit, fraternam dilectionem frangit, & ipsam cælestem in se occidit charitatem.] Sic ille. Iure optimo sanè Ecclesiasticus ait: Abstine te à lite, & minues peccata:] quia ex vna contentione inter nos semel vniuersa, quæ hic sanctus pater in vnum collegit, peccata manant. Nec solum contentio causa peccatorum est, sed & fructus peccati: solent enim contentiosis verba ex appetitu inanis gloriæ procedere, aut ex immoderata cupiditate, vel ex duricie iudicij generari. Interdum ex sola praua inclinatione promanant, qua quis pronus est omnibus se opponere; his, quæ dicuntur, contradicere, & eo ipso quòd aliquid dictum est, veluti falsò aut imprudenter dictum improbare. Hæc igitur vitia procul abicienda sunt, ut à contentionibus temperemus; & charitas ac modestia præ omnibus conseruanda. Tace frater, & linguam tuam nexibus silentij contine; nam si ad vitandam contentionem taces, non victus ab alio, sed victor exilis, & actum insignis humilitatis facis. Contentiones, &

A pugnas verborum deuita; generant enim lites, & pro ratione tui status non lites quæris, sed concordiam & pacem diligis. Honor est homini, inquit Salomon, qui separat se à contentionibus: omnes autem stulti miscentur contumeliis.] Ergo si honorem quæris, contentionem fuge: quia Deus pro te pugnet, & homines te prudentem & cordatum iudicabunt, & immunis eris à multis verbis amaris, quæ inter contendendum proferres.

Quintum peccatum lingua, iactantia. §. V.

A D hæc peccat lingua per iactantiam, cum scilicet quis se aut sua verbis imprudenter extollit. Iactantiamque propriè ad vitia sermonis pertinere, in illa descriptione Hugonis apparet, qua dicit: Iactantia est, fastu mentis id agente, maiora quam sunt de te inaniter prædicare, & promittere. Dupliciter autem solet lingua hoc vitio delinquere. Primo quidem, cum quis se ipsum & suos progenitores laudet, sanguinis nobilitatem prædicat, & dona naturalia sibi aut suis data magnificat. Quo, in viro religioso, vix poterit aliquid vel imprudenter vel stultius inueniri. Ut nempe, qui sæculum & sæcularia deseruit, ea laudet & exaltet, quæ contempnit. Et fortassis sanctus Tobias ab hoc iactantiæ genere filium auocare voluit, cui hanc inter alias salutarem monitionem ingessit. Superbiam in tuo sermone nunquam dominari permittas.] Eoque peccati genere infecti, apud Sophoniam, magniloqui superbiæ appellatur: quoniam ex tumore superbiæ intus abditò, superbi & elati sermones exterius erumpunt. Secundo verò lingua per iactantiam deficit, cum quis vel scientiam suam, vel virtutem, vel merita, vel labores pro Deo susceptos exaggerat. Oblitiuiscitur illius dicti Salomonis: Laudet te alienus & non os tuum, extraneus & non labia tua.] Et ideo non tam curat præstare ob Dei gloriam, quæ alij laudent, quam loqui in approbationem sui, & minima, quæ agit prædicare. Optime Paulus Apostolus, inanes sui ipsorum laudatores irridet, cum Corinthiis scribens ait: Non enim audeamus inserere, aut comparare nos quibusdam, qui se ipsos commendant: sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, & comparantes nosmetipsos nobis.] Non audet se inserere illis, quia dum isti se laudant, merita sua & mercedem accipiendam euacuant. Nec dignum est, ut illis comparetur, qui in suo gradu consistens gloriam Deo debitam non sibi arrogat, & dum vanam laudem ab hominibus non quærit, veram à Deo sibi laudem conciliat. Fugiendi ergo sunt huiusmodi sermones, qui propriam continent laudem, & semper de nobismetipsis modeste loquendum, quia laus in proprio ore sordet, atque vilescit. Et non tantum propria laus signum superbiæ est, sed etiam index in signis stultitiæ: quam Dominus in Nabuchodonozore debita profecto stultitiæ pœna multauit. Nam cum ille se de Babylonis edificatione iactasset, eadem hora ex hominibus abiectus est, & fœnum ut bos comedit, & rore cæli corpus eius infectum est. In bestiam ille commutatur, qui in tantam stultitiam procedit, ut se ipsum laudet, ac si suorum bonorum non Deus, sed ipse auctor existeret.

B illa descriptione Hugonis apparet, qua dicit: Iactantia est, fastu mentis id agente, maiora quam sunt de te inaniter prædicare, & promittere. Dupliciter autem solet lingua hoc vitio delinquere. Primo quidem, cum quis se ipsum & suos progenitores laudet, sanguinis nobilitatem prædicat, & dona naturalia sibi aut suis data magnificat. Quo, in viro religioso, vix poterit aliquid vel imprudenter vel stultius inueniri. Ut nempe, qui sæculum & sæcularia deseruit, ea laudet & exaltet, quæ contempnit. Et fortassis sanctus Tobias ab hoc iactantiæ genere filium auocare voluit, cui hanc inter alias salutarem monitionem ingessit. Superbiam in tuo sermone nunquam dominari permittas.] Eoque peccati genere infecti, apud Sophoniam, magniloqui superbiæ appellatur: quoniam ex tumore superbiæ intus abditò, superbi & elati sermones exterius erumpunt. Secundo verò lingua per iactantiam deficit, cum quis vel scientiam suam, vel virtutem, vel merita, vel labores pro Deo susceptos exaggerat. Oblitiuiscitur illius dicti Salomonis: Laudet te alienus & non os tuum, extraneus & non labia tua.] Et ideo non tam curat præstare ob Dei gloriam, quæ alij laudent, quam loqui in approbationem sui, & minima, quæ agit prædicare. Optime Paulus Apostolus, inanes sui ipsorum laudatores irridet, cum Corinthiis scribens ait: Non enim audeamus inserere, aut comparare nos quibusdam, qui se ipsos commendant: sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, & comparantes nosmetipsos nobis.] Non audet se inserere illis, quia dum isti se laudant, merita sua & mercedem accipiendam euacuant. Nec dignum est, ut illis comparetur, qui in suo gradu consistens gloriam Deo debitam non sibi arrogat, & dum vanam laudem ab hominibus non quærit, veram à Deo sibi laudem conciliat. Fugiendi ergo sunt huiusmodi sermones, qui propriam continent laudem, & semper de nobismetipsis modeste loquendum, quia laus in proprio ore sordet, atque vilescit. Et non tantum propria laus signum superbiæ est, sed etiam index in signis stultitiæ: quam Dominus in Nabuchodonozore debita profecto stultitiæ pœna multauit. Nam cum ille se de Babylonis edificatione iactasset, eadem hora ex hominibus abiectus est, & fœnum ut bos comedit, & rore cæli corpus eius infectum est. In bestiam ille commutatur, qui in tantam stultitiam procedit, ut se ipsum laudet, ac si suorum bonorum non Deus, sed ipse auctor existeret.

E Illi verò primæ iactantiæ, qua nos de genere, de proavis, & de nobilitate laudamus, consideratione humanæ vilitatis occurrimus. Quod remedium adhibuit Augustinus his verbis: De diuitiis, & honoribus, & maiorum nobilitate te iactas, & exultas de patria, & pulchritudine corporis & honoribus, qui tibi ab hominibus deferuntur: Respice te ipsum, quia mortalis es, & quia terra es, & in terram ibis.

Gene. 13. 8.
Chrysof. hom. 33. in Genes.
Phil. 2.
1. Cor. 6. 7.
Matth. 5. 40.
Iulian. li. de disciplina, & perfect. monast. conseruat. c. 13.
Erel. 28. 10.
Tit. 3. 9.

Prou. 20. 3.
Hugo li. de fructibus carnis c. 4.
Tobia 4. 14. Sophon. 3. 11.
Prou. 27. 2.
1. Corin. 10. 12.
Daniel. 4. 30.
Aug.

Circumspice eos, qui ante te similibus fulsere splendoribus. Vbi sunt, quos ambiebant civium potentatus: Vbi insuperabiles imperatores? Vbi qui conuentus disponebant & festa? Vbi equorum splendidi inuectores? Vbi exercituum duces? Vbi satrapæ tyrannici? Nunc omnia puluis, nunc omnia fœcula, nunc in paucis verbis eorum vitæ memoria est.] Alij verò iactantiæ generi, quo nostra merita extollimus, efficaciter medebimur, si eorum auctorem cognouerimus. Vnde idem Augustinus: Caue ne extollaris de meritis tuis. Nulla enim fuerunt, cum ad te erigendum Dominus venit. Denique nudum inuenit, non vestitum; plagatum inuenit, non sanum; iacentem inuenit, non stantem; errantem reperit, non reuertentem. Caue iactantiam, quia qui te minimum à terra sustulit, humilem portat, præcipitat extollentem.] Hæc ille. Humilitas ergo ita cor nostrum regat, vt linguam quoque & verba possideat; & si de nobis modeste sentimus, modeste etiam & caute loquamur, ne dum inanem gloriam apud homines quaerimus, ab ipsis despiciamur, & à vera gloria deturbemur. Si quando verò, necessitate cogente, propria laus assumenda est, iuxta regulam inferius dandam admittatur, & ita, vt neque nostræ modestiæ neque ædificationi aliorum officiat.

Aug.

Infrà hoc eodẽ lib. P. 3. c. 6.

Leuit. 15. 2. Greg. 23. mor. c. 9.

Ecl. 19. 11.

Ambr. de obitu Satyri.

Sextum peccatum linguæ, secreti reuelatio. §. VII.

Aliud linguæ peccatum est, secretorum detectio, cum quis aliqua occulta aliorum agnoscens, amicis suis aut familiaribus, nulla intercedente causa, reuelat. Huius delicti fœditatem adumbravit Dominus in Leuitico, dicens: Vir, qui patitur fluxum seminis, immundus erit.] Verba seminis appellatione significati Gregorius palam docet: Quid est sermo, inquit, nisi semen? Qui dum ordinate emittitur, audientis mens, quasi concipientis uterus, ad boni operis prolem fertatur. Si verò importunè defluit, emittentem polluens, generandi virtutem perdit.] Quis ergo propriè fluxum seminis patitur, nisi, qui sermonem occultum, propt oportet, non continet? Hic sanè immundus est, quem omnes fugere deberent, ne immundiciem eius participaret. Nam sicut ille impurum fluxum sustinens, secundum illam legem, qui quid tangit fœdat: ita secretorum reuelator se audientes & recipientes, ad minus immunda curiositate contaminat. Pulchris quidem similitudinibus Ecclesiasticus hunc arcanorum detectorem expressit: A facie verbi, inquit, parturit fatuus, tanquam gemitus partus infantis. Sagitta infixæ femori carnis, sic verbum in corde stulti.] Est, ait, fatuus, qui nescit occulta suppressere, instar mulieris parturientis, cui nihil gratius est, quam prolem effundere. Est etiam velut ille, cuius femori, satis tenero ad dolorem sustinendum, sagitta infixæ est, qui supra omnia, desiderat sagittam euellere. Sic stultus secretum, prolem se disperentem, & lanceam ferientem existimat, quam nisi pariat, nisi è corde eximat, quiescere nequaquam potest. E contra prudens animus quod secretum est, continet, & ab amicissimis, immò & à fratribus sibi dilectis abscondit. Sic faciebat Ambrosius, qui de se & de fratre suo Satyro loquens, hæc ait: Cum omnia nobis essent nostra communia, indiuiduus spiritus, indiuiduus affectus, solum tamen commune non erat secretum amicorum: non quò conferendi periculum vereremur: sed tenendi seruaremus fidem. Sane si consilio pendenda res esset, erat semper commune consilium, non semper commune secretum.] O insignem fidelitatem mirabilemque prudentiam! à fratre & tali fratre secreta

tegebat, ne in aliquo voluntatem alterius læderet, ad quem res occulta pertinebat; ne licet non periculo, at factò ipso à circumspicione deuiaret.

Alio verò loco idem Ambrosius causas non seruandi secretum exponit, quarum commemoratio vel solâ satis efficax est ad infame vitium detestandum. Periculum, ait, non est falsa solum dicere, sed etiam vera, si quis ea insinuet, quibus non oportet. Quod vitium quadripartitum est, vel adulationis, vel auaritiæ, vel iactantiæ, vel loquacitatis incauti. Quia dum adulari vult aliquis ei, cui loquitur, effundit mysterium. Nonnulli etiam studio lucri, mercedem proditiõis sequuntur, vt tegenda silentio, vendant loquendo. Alij vt plura nosse videantur, & scientiam suam iactent, aperiant quod celare deberent. Plerique dum sine præiudicio loquuntur, verbum emittunt, quod reuocare non possunt.] Hæc ille. Vade frater, & tuæ erga res proximi infidelitatis initia cognosce; & si illa erubescis, & te vel adulatorem, vel auarum, vel arrogansem, vel loquacem esse confunderis, libertati noxiæ reuelandi secreta modum impone. Scito immoderatum vsum vini à Salomone fuisse prohibitum, [quia nullum secretum est, vbi regnat ebrietas:] & te ignominiosum, sicut ebrium, reputa, si leuitate animi ductus secreta non contines. Extraneus ab eodem sapiente vocaris, non frater, non amicus, si alterius arcana reuelas. Vnde ait: Causam tuam tracta cum amico tuo, & secretum extraneo ne reueles, ne forte insultet tibi, cum audierit, & exprobrare non cesset.] Quid autem peius, quam in facie amicum esse, & in abscondito cor inimici gestare? & cum alterius damno arcana eius prodere?

Nec solum est linguæ vitium, secretum alterius detegere, sed etiam proprium secretum imprudentibus commendare, qui illud, à quibus debent, non celant. Quare Abbas Antiochus, doctor grauis & petantissimus, qui ferè mille ab hinc annis floruit, egregiè ait: Vnicuique obuiò concedere sui pectoris arcanum, id peculiare est animæ profusè ineruditiæ, & quæ nihil dum experta est decoris atque honestatis. Pleurosque cõtingit in perplexas atq; vix tolerabiles incidere afflictiones, ex eo, quod quibus non debebant, nimis quam temerè se crediderunt. Necessè igitur sit, circumspicere & comite consilio agere omnia, nec inconsultè, vt ferè fit, secretum cuiquam committere: vt ne demum per tuam temeritatem, fructus demeritas doloris.] Sic ille. Qui & addit Samsonem ob imprudentiam detecti secreti, quod Dalila reuelauit, fortitudinem ac vitam perdidisse: sic multos, quia secreta sui infideli commiserunt, famam suam & multa bona dilapidasse. Occulta ergo ei dici possunt, qui alicui malo, quod imminet, obistere potest, qui que ius habet interrogandi. At sine causa proprium vel alienum secretum detegere, opus est insignis imprudentiæ ac leuitatis. Itaque lingua est moderanda, vt ex corde secreta non extrahat, nec quod clausum esse debuit, imprudenter effundat.

Ahuc de aliis linguæ defectibus cohibendis.

CAPVT XII.

DE sex vitis linguæ grauioribus inter leuiora egimus, nunc alia sex minus grauias, non tamen parvipendenda, videamus. Illa annumerantur leuioribus, non quia aliquando grauias esse non possint, aut saepe grauias apud homines non sint, sed

Idem in Psal. 178. ser. 2. ver. 34. 3.

Prov. 31. 4.

Prov. 25. 9.

Antioch. hom. 65. habet 2. Pr. Bibliothece.

Indic.

quia

quia eatenus illa tractata sunt quatenus reperiuntur in iustis, qui in rebus leuibis ac parui momenti, aut detrahunt, aut mentiuntur, aut ambigunt loquuntur, aut contendunt, aut se iactant, aut minime secreta custodiunt. Hac autem, quæ subiciemus, licet minora, parvipendenda non sunt; quoniam non minima detrimenta in profectum vitæ spiritualis important. Sed iam illa sigillatim, sicut & reliqua profecturamur.

Septimum lingue peccatum, scurrilitas. s. I.

EST ergo septimum peccatum lingue, scurrilitas, iocosaque dicacitas, quod eo perniciosius & damnabilius est, quo magis debita severitate religiosi status opponitur. Quis enim ferat, hominem animæ salutem curantem, & perfectionis consequendæ sollicitudinibus inhaerentem, scurrilam agere, & verbis risum prouocantibus cum aliis ocitari? Vit linguosus, inquit sanctus David, non dirigitur in terra. Annon linguosus, qui non contentus sermonibus ad suum statum pertinentibus, scurrarum & blateronum verba corradit; & se inter seruos Dei non religiosum, non circumspectum, non grauem, sed prophanum, sed impudentem, sed quasi scenam agentem ostendit? Sed huic, neque in terra morientium, neque in terra viuientium, res ex voluntate succedet. Nam in hac vita ab audientibus vilis planè & stultus parabitur, & in futura, vt pœnas luat, acri igne purgatorij comburetur. Dicat tibi Chrysostomus, ô frater, quàm cum tuo statu scurrilia depugnent? Tu verò, inquit, leuiter verbanis faceris iocularis? Quis athletarum stadium ingressus, relicta sollicitudine cum aduersario certandi, faceris vitur? Instat diabolus, ciretit rugiens, vt rapiat, omnia mouet, ac tentat, omnia aduersus caput tuum inuertit, extrâque nidum eicere te molitur, dentibus stridet, ac fremit, ignem spirat aduersus salutem tuam; & tu sedes facietas effundens; & quæ stulta sunt, & ad rem non conueniunt, effutis? Poteris itaque ipsum bene superare? Et post pauca: Belli tempus est, & tu quæ tripodantium sunt, vsurpas? Non vides bella gerentium facies, quomodo sint tristes, contractæ, supercilij terribiles, & horrore plena? Vidè sine aciem oculorum austeram? Cor excitatum, saltens, & palpitans? Animum collectum, tremementem, ac trepidantem? Vt multam disciplinam rerumque concinnitatem taceam. Itaque apud illos non licet verbum tupe dicere, immò ne loqui quidem temere, multum silentij illis, qui in exercitu sunt, sibi inuicem mandantibus. Si ergo illi, quibuscum sensibilibus & carnalibus hostibus, bellum est, quisque nihil ex sermonibus noceri poterunt, tanto vtuntur silentio: tu, cui in sermonibus bellum est, immò potior pars belli, eam tibi partem incautam relinques & nudam? An ignotas quòd hinc potissimum pluribus insidijs obuiatur? Ludis, delicatis, facietas dicis, ac risum moues, nihil ista curans? Hac & multa alia pulchre Chrysostomus. Verba hæc faceta & scurrilia graues etiam seculares auersantur, quæ reputant sibi prorsus indigna: quanto potiori ratione vir spiritualis declinabit, & ab his tanquam à minime conuenientibus nocuisque diffugiet? Similibus verbis, loquentis conscientia scœdat, & mens lenitate & vana læticia polluitur. Simul etiam cum inanis admissione læticiæ salutarem compunctionem, & cœlestem consolationem abiicit. Nam compunctio & cœlestis consolatio men-

Psalm. 139. 12.
Chrys. lib. 17. ad Ephes.

A ti pura, & seria ac salubria meditant, non iocularia & leuia loquenti se inferunt. Si autem, vt Saluator ait, ex abundantia cordis os loquitur; Iudicus sanè & vilis est animus, què ludicra risumque mouentia ore effutire delectat. Consecrasti os tuum Euangelio, inquit Bernardus, iam talibus aperire illicitum est, assuescere sacrilegium. Quis tam acuto telo percussus, à talibus verbis deinceps non abstineat? Cum planè irreuerentia sit minime toleranda, os, & labia diuinis laudibus promendis consecrata, & prædicationi Euangelij dicata, scenicorum hominum verbis inficere, & ex eodem sermonum fonte purissimam aquam veritatis, ac lutulentam scurrilium sermonum proferre.

B Rogo igitur te, quisquis statum & vitam spiritualem habes, ne nugis & iocularitatibus dicendis os tuum, Deo & rebus diuinis consecratum, aperias. Hæc enim verba te apud fratres tuos contemptibilem reddunt. Quare dixit Salomon: Os stulti confusio proximum est. Quia inter iocularia verba vnus & contemptum, quo audientes illum despicunt, nihil nisi cortina simulationis interiacer. Et si corda illorum, qui ridet, videres, & tua verba tanquam scitè dicta concelebrant, ibi te despectum & nihili æstimatum aspiceres. Sæpe etiam apud illos non parum offendis, dum verbis mordentibus in aliquem defectum audientium impingis. Quod tetigit Ecclesiasticus, dicens: Sapiens in verbis seipsum amabilem facit; gratiæ autem factorum effundentur. Annon gratiæ factorum sunt sales, lepores, atque facietas, quibus sæpe, vel vt sagittis, audientium corda transigunt? Sed hæc effundentur, id est, ab eo, qui audit, & pungitur, cum indignatione & non sine simili dictorio, quod in fatuum intorqueat, repellentur, eumque à sua amicitia reiciet. Nec facile est explicare, quàm graues ex his verbis sint inter fratres similitates exortæ, & sæpe ex ludo ad bellum; ex risu ad luctum, & ex verbo nullius ferè momenti ad apertas iniurias contumeliasque proceditur. Ad eod vt quotidie verum reperiamus aliud dictum eiusdem sapientis: Est odibilis, qui procax est ad loquendum. Ac statim: Qui multis vitur verbis, lædet animam suam, & qui potestatem sibi sumit iniuste, odietur. Istos procaces, qui voluptatem ex insillis verbis captatam, fratrum quieti præponunt, omnes odio habent, nec solum proprias animas peccatis & scrupulis lædunt, sed in offensionem & iram aliorum incurrant. Sint ergo tua verba seria, vtilia, & ab omni scurrilitate quàm alienissima, & qui te in communi etiam animi laxatione audierint, virum religiosum audiant, qui intra modestiæ & religionis limites, ad tempus curas abiciet, non scurrilam scenam agentem te esse coniciat.

Octauum lingue peccatum, ociositas. s. I.

Octauum lingue peccatum, ociositas dicitur, cum scilicet verbum ociosum inutileque profertur. Quod licet scurrilitate minus sit, tamen prout fieri poterit, fugiendum est, quoniam ex illo ad maiora incommoda peruenitur. Sed intelligamus quòd sit verbum ociosum, in cuius definitione Gregorius Basilidique conueniunt. Ille ait: Ociosum verbum est, quod aut ratione iuxta necessitatis, aut intentione piæ utilitatis caret. Hic verò vberius, sed ad idem pertinens: Verborum ex opinor utilitas fuerit, si aut de virtute in loco disseratur, aut si rei alicuius, quæ facienda instet, vigeatque vsum, ser-

Mat. 12. 34.
Bern. lib. de conf. derat.
Prou. 10. 14.
Ecclesi. 6. 13.
Ecclesi. 20. 57.
Gregor. 7. in eccl. 3. p. cura pastor. ad mont. 15.
Basili. cōf. mō. nōst. c. 11.

Hierony.

mo accommodetur, aut etiam denique ad audientium
 ædificationem referatur. Qui autem in alio quouis
 genere sermonis versentur, ij reiici, tanquam super-
 uacanei ac inutiles, debent.] Verbi autem ociosi
 & scurrilis discrimen Hieronymus patefecit, qui sic
 scribit: Ociosum verbum est, quod sine utilitate
 & loquentis dicitur & audientis: si ommissis seriis, de
 rebus frivolis loquamur, & fabulas narremus an-
 tiquas. Caterum qui scurrilia replicat, & cachin-
 nis ora dissolvit, & aliquid profert turpitudinis, hic
 non ociosi verbi, sed criminosi, id est, gravioris cul-
 pæ, tenebitur reus.] Sic ille. Habemus itaque quod
 sit verbum ociosum, quod scilicet ob nullam utili-
 tatem, nec spirituales nec temporales, prolatum
 est. Quòd si aliquam habeat, licet non ex se, ta-
 men ex ordinatione loquentis, vt esset animi bene-
 uoli, ei qui offensionem suspicabatur, ostensio: ami-
 citiæ reconciliatio, ægroti recreatio, licet aliquantul-
 um factum sit, dummodo minimè regulas mode-
 stitiæ transiliat, iam non ociosum, sed vtile reputa-
 bitur.

Matth. 12. 36.

Basil. reg. v. 23.

Quatuor verò sunt præcipua, quæ nobis ocioso-
 rum sermonum timorem incutiunt. Alterum, quòd
 ipsi sunt peccata, Deo ingrata, lege eius verita, de
 quibus sumus rationem reddituri. Neque istud ex
 alio quàm ex ore ipsius iudicis accepimus, dicentis:
 Dico autem vobis, quoniam omne verbum ocioso-
 rum, quod locuti fuerint homines, reddent ratio-
 nem de eo in die iudicij.] Quæ quidem ratio, in
 die iudicij & apud tam districtum iudicem reddenda,
 non est parum formidanda. Quantamque habeat
 timoris causam, animaduertit Basilus his ver-
 bis: In vniuersum, omne verbum, quod ad propo-
 situm in Domino vsum non facit, ociosum est: &
 adeò magnum est huiusmodi verbi periculum, vt li-
 cèt genere ipso, de numero bonorum sit, quod dicatur,
 tamen, nisi ad ædificationem fidei diuigatur,
 (quo nomine omnes sermones aliquo modo neces-
 sarios amplectitur,) nequaquam, propterea quòd
 bonum sit, liber sit à periculo, qui illud loquutus sit:
 quippe qui videlicet ex eo quòd ad ædificationem
 illud non accommodauerit, contristasse noscitur Spi-
 ritum sanctum Dei.] Hæc ille. Si quis autem amator
 est Dei & Spiritus sancti ipsum habitantis venera-
 tor, fat scio, timebit, tantum hospitem vel in mi-
 nimo contristare, minúsque reuerenter erga illum se
 gerere.

Prov. 25. 28.

Henri. li. 1. in Cât. p. 2. c. 35.

Ecc. 28.

Alterum nos à verbis ociosis auocans est, facili-
 mū esse ex ociosis ad scurrilia & noxia dilabi. Quem-
 admodum enim iter agens, dum paruum in lapidem
 offendit, solet occasione illius paræ offensionis ca-
 dere, & seipsum grauius vulnerare: ita modica of-
 fensio verbi ociosi, casum in detractiones & scurrili-
 tates inducit. Sicut vrbs patens & absque muro-
 rum ambitu, ait Salomon: ita vir, qui non potest in
 loquendo cohibere spiritum suum.] Nam dum se in
 minimis non cohibet, facile ad damnabiliora pro-
 cedit. Et qui circumspectionis, & sancti timo-
 ris vallo infirmos hostes non arceat, nullo nego-
 tio, fortioribus irrupentibus se submitter. Meritoque
 Henricus Harpius ex multiloquio, quo nomine ociosorum
 verborum intelligitur multitudo, multa mala orti censuit.
 Multiloquium, ait, est argumentum insipientiæ, minister mendacij, ma-
 nuductor scurrilitatis & leuitatis, portator detra-
 ctionis, extinctor compunctionis, conditor aecidiæ,
 dissipator deuotionis, obscuratio orationis, frige-
 factio caloris & feruoris, extinctor pacis, & euer-
 sor totius rectitudinis.] Hæc ille. Verba illa Ecce-
 listici: Sepi aures tuas spinis,] septuaginta aliter

A transtulerunt! Nempe: Sepi possessionem tuam spi-
 nis; & aurum & argentum tuum alliga; & ori tuo
 fac ostium & vechem; & verbis tuis iugum & sta-
 teram. Quæ sententiâ monemur verba omnia no-
 stra ponderare, & nullum eloquium sine exami-
 natione proferre. Ad quem locum Ambrosius
 ait: Possessio tua, mens tua est. Aurum tuum,
 cor tuum est. Argentum tuum, eloquium tuum
 est. Eloquia Domini, eloquia casta, argentum
 igne examinatum.] Et post pauca. Alliga sermo-
 nem tuum, ne luxuriat, ne lasciuiat, & multilo-
 quio peccata sibi colligat. Sit restrictior & ripis
 suis coercetur. Citò lutum colligit amnis exun-
 dans.]

B Tertium verba ociosa restringens est, quòd ea
 conscientiam turbant, mentem obnubilant, & spi-
 ritum deuotionis extenuant. In libro quippe Nu-
 merorum scriptum est: Vas, quod non habuerit
 operculum necligaturam desuper, immundum erit.]
 Istud autem vas hominem loquacem signat, cuius
 os nec circumspectio tegit, nec funis timoris Domini
 deuincit, ne in vana & superflua decidat. Qui
 immundus per legem reputatur, quoniam in illum
 raro, aut nunquam pretiosus liquor deuotionis ini-
 citur. Et Laurentius Iustinianus ait: Pacifica mens,
 cultrix Dei, & virtutum amatrix, atque in ora-
 tione purè ardentèrque Domino altare desiderans,
 prouida gubernatione intra claustra silentij cohibet
 linguam. Nihil enim sic dissolvit mentem, com-
 punctionem dissipat, confusionem adducit, deni-
 grat honestatem, & interioris gustus dulcedinem te-
 pefacit, sicut inanis & præsumptuosa loquacitas.]
 Hæc ille.

C Quartum denique verba ociosa maximè damnans
 est, quòd ipsa tempus auro pretiosius, quod nobis
 ad salutem animæ datum est, sine spe recuperatio-
 nis surripiunt. De quo verba Bernardi subiuciam,
 & quidem non tantum lectione, sed intenta confi-
 deratione dignissima: Volat verbum irreuocabile,
 volat tempus irremediabile, nec aduertit insipiens,
 quid amittat. Libet confabulari, aiunt, donec ho-
 ra prætereat. O donec prætereat hora! ô donec
 prætereat tempus! Donec hora prætereat, quam
 tibi ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam veni-
 niam, ad acquirendam gratiam, ad gloriam pro-
 merendam, miseratio conditoris indulget? Donec
 prætereat tempus, quo diuinam tibi repropitiare de-
 bueras pietatem, properare ad Angelicam societa-
 tem, suspirare ad amissam hæreditatem, aspirare ad
 promissam felicitatem, excitare remissam volun-
 tatem, flere commissam iniquitatem? Sic niui-
 rum sit agricolæ, cum diu desiderata affuerit oppor-
 tunitas seminandi: sic vinitores cum expectatum
 tempus putationis aduenerit, inuenisse occupatio-
 nes, & quasi ireprehensibiliter sine opere diem
 transegisse lætantur? Sic instantibus nundinis in-
 stitiores necesse moras, occasiones quærere solent,
 ne quem fortè sibi ex eis questum prouenire con-
 tingat? Sic denique pauperes mendicantes, cum
 multis clamoribus euocatus tandem affuerit elec-
 mosynatum distributor, diuerticula captant, & cur-
 rentibus sociis vacuos ambiunt occupare recessus,
 & fouere latebras in angulis platearum? Vtinam
 tandem vel solum tempus vitæ amitteretur in ver-
 bis; sed multi in his etiam vitam amittere com-
 probantur, nec modò ipsi amittere, sed adimere
 quoque & hoc fratribus suis.] Huc vsque ille. His
 sententiam Hieronymi libet adiungere, in hunc
 modum scribentis: Breue est vitæ istius curriculum:
 hoc ipsū quod loquor, quod dico, quod scribo, quod

Ambros. 1. officio. 3. Psal. 11.

Numer. 19. 25.

Tass. li. de discip. mo. n. 5. 15.

Bern.

Hiero. in ep. ad Gal. lat. 6.

emendo,

emendo, quod telego, de tempore meo mihi aut crescit, aut deperit. Titus filius Vespasiani, qui in vltionem Domini sanguinis subuersis Hierosolymis. Romam victor ingressus est, tantæ recedat in cœna, quod nihil boni die illa fecisset, dixerit amicis: Hodie diem perdidit. Nos putamus non perire nobis horam, diem, momenta, tempus, ætates, cum ocio sum verbum loquimur, pro quo redditi sumus rationem in die iudicij: Quod si hoc ille sine lege, sine Euangelio, sine Saluatoris & Apostolorum doctrina naturaliter & dixit, & fecit; quid nos oportet facere?] Ne igitur aditum spiritui deuotionis ocludamus, aut iam adeptam euacuemus, & ne in maiora incommoda dilabamur, & iudicium, ac cruciantem purgatorij ignem nobis paremus, tempusque pretiosissimum amittamus, necessarium est, linguam ab ociosis sermonibus mortificatione restringere, & spiritualium verborum amore cohibere. Neque enim, vt inquit Ambrosius, parui periculi est, de rebus secularibus & ociosis loqui, cum tam mirabilia Dei opera habeamus, de quibus loquamur. Ac proinde statuat iustus apud semetipsum cum sancto Dauide: Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum; quia omnia mandata tua æquitas.] Et verba ociosa & vana relinquat, siquidem præceptum Domini æquum iubet ab his temperare, & sola vtilia verba proferre.

Nonum lingua peccatum, imprudentia. §. III.

Non satis est, à malis & inutilibus verbis cauere, & bona dicere, nisi etiam bona bene dicamus, & prudentium circumspectionem in loquutione sectemur. Quamobrem nonum linguæ peccatum est indiscretio vel imprudentia, cum scilicet bona, quæ loquimur, aut nostræ personæ aut statui audientium non congruant. De quo multa Hugo & Humbertus optimè, nos paucis ea colligemus. Debet ergo qui loquitur, suam personam, statum, & ætatem considerare, & de his, quæ in se viderit conuenientia, loqui. Senes enim non imprudenter consilia aliis inferioribus dabunt, si debitam modestiam teneant; iuuenes verò satis imprudenter & arroganter consilia ac documenta dare præsumunt. Quibus in Proverbiis dicitur: Non decent stultum verba composita.] Pro quo Hebræa habent; non decet stultum labium excellentiæ vel auctoritatis: quia minori prudentia pollens; qualis est iuuenis, non debet consilia prudentium vlturpare, nec se ad docendum ingerere. Ne tamen omnino iuuenes ab hoc honore excludamus, quos scimus frequenter supra senes tepidos intelligere, considerandum est; quia cani sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata; & multa sanctum iuuenem decent, quæ senis superbi & tepidi statui officerent. Similiter sapientes ab dita difficultum quæstionum edisserunt; indocti & idiotæ temerariè tentant exponere, quæ non assequuntur. Vnde & Salomon: Quomodo pulchras frustra habet claudus tibiæ: sic indecens est in ore stultorum parabola.] Id est, quemadmodum pulchræ tibiæ claudus non sunt ornamento, quoniam illis rectè vti non potest; ita subtilis doctrina non congruit ori hominis imperiti, qui eam non nisi insipienter exponet. Item Prælati datum est errata corrigere, & præposterè facta reprehendere: subditis verò pares suos reprehensione ferire, nequaquam ordinariè conceditur. In hoc namque se maiores aliis faciunt, cum maiores non sint, & munus Prælatorum vlturpant.

A Oportet etiam expendere personam, cui loquimur. Nam vel cupimus ab eo instrui, vel ipsum nostris verbis instruere. Si propriam instructionem quærimus, illum interrogemus, audiamusque, ex cuius doctrina, vel ob maiorem scientiam, vel ob sublimiorem virtutem, vel ob liberiorem ab affectibus animum, aliquem profectum haurire confidimus. Ideoque Ecclesiasticus ait: Cum stulto ne multum loquaris:] atque adeo cum illis loquendum ad accipiendam eruditionem est, qui nos scientia & virtute præcedunt. Si verò alium instruere peroptamus, ille talis sit, quem speremus nostris monitionibus posse corrigi: & nos tales sumus, ne ob teneram virtutem timeamus prauis eius suggestionibus posse corrumpi. Illud sonant verba Salomonis: In auribus insipientium ne loquaris: quia despicient doctrinam eloquij tui.] Et rursus: Noli arguere derisorem, ne oderit te. Argue sapientem, & diliget te.] Et Dominus ait: Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis.] Itud verò significat illa spiritus diuini sententia: Verba impiorum insidiantur sanguini.] Illa quoque: Verbum nequam immutabit cor, ex quo partes quattuor oriuntur: bonum, & malum; vita, & mors.] Et quidem licet superfluum sit illum admonere, quem nequeas corrigere; pessimum tamen est cum illo verba miscere, qui te valeat ad malum pertrahere. Ibi enim labor sermonis perditur, hic verò profectus noster perditur; immò & salus ipsa animæ periclitatur.

C Tandem videndum quid & quomodo cum fratribus verba faciamus. Nam non tantum bona dicenda sunt, sed quæ materiæ, de qua agimus, congruant, & audientium capacitati conueniant. Dicenda sunt apta inchoatæ disputationi, quæ scilicet illi lucem afferant: quæ animum ad amplectendum id, quod tractatur, vel fugiendum, pro rei exigentia, conferant; quæ falsitatem se ingerentem, expellant: Si hæc non suppetant, tacendum est, iuxta illud. Si est tibi intellectus, responde proximo: sin autem, sit manus tua super os tuum, ne capiatis in verbo indiscretum.] Dicenda sunt etiam, quæ auditores capiant, & quæ suæ capacitati accommodata non difficulter intelligant. Cuius rei Dominus ipse magistrum se præbuit, dum dixit: Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò.] Iure altiora conticuit, & tantum accommoda captui auditorum expressit, ex quo discimus non minoris imprudentiæ esse sublimiora mentibus abiectis proponere, quàm iumentum supra vires à natura concessas onerare.

E Modus quoque in his, quæ loquimur, tenendus est: vt scilicet modeste, humiliter, demisse, saauiter, verè dalciterque loquamur. Modeste loquimur, si nullus motus minus ordinatus oculorù, manuum, aut aliorum membrorum, sermonis placiditatem imminuat: iuxta illud: Fons vitæ eruditio possidentis:] ipsam scilicet eruditionem, vt interpretatur Beda, quia eam quasi possessor moderatè & non præcipitanter effundit:] doctrina stultorum, fatuitas,] quoniam illam stultis motibus ingerit:] Cor sapientis erudiet os eius,] vt recta rectè proferat,] & labijs eius addet gratiam.] Fauus mellis, cõposita verba,] id est, decenter prolata:] dulcedo animæ, fanitas osium,] Humiliter loquimur, si nullum elationis aut arrogantia signum, nostræ doctrinae simplicitatem inficiat. Excelsa enim stulto sapientia, in porta non aperiet os suum.] Ac si diceret sapiens: Stultus doctrinam suam excelsis sermonibus

Ecc. 21. 14.

Prou. 23. 9. Prou. 9. 8. Matt. 7. 6.

Prou. 12. 6. Eccl. 37. 21.

Eccl. 5. 14.

Ioan. 16. 12.

Prou. 16. 22, 23, 24.

Prou. 24. 7.

Ambr. in Psal. 118. ser. 22.

Psal. 118. 172.

Hugo. in insir. nouit. c. 13. Humbertus lib. 2. p. 3. c. 5. parte 3. illius.

Prou. 17. 7.

Sap. 4. 9.

venditat, & arroganter declarat, ac propterea in porta, in conuentibus, in locis publicis contemptui habebitur, adeo vt iam os aperire non audeat. Atque id superborum esse docet idem Salomon, dicens: *Prou. 18. 25.* Cum obsecrationibus loquetur pauper, & diues, id est, qui se diuitem iactat, [effabitur rigidè.] Demissè verba facimus, cum vox importunis clamoribus caret, & immoderato strepitu auditores non terret. De quo per Isaiam laudatus est Dominus: Non clamabit, neque accipiet personam, nec audietur vox eius foris. Ita, inquam, vocem suam moderabitur, vt nunquam clamoribus agat, nec in plateis more vilium hominum, cum aliis rixetur. Idemque monet *Ephef. 4. 31.* Paulus: Omnis clamor, inquit, & ira, & amaritudo auferatur à vobis. Suauiter sermocinamur, cum prolationis asperitas altantium aures iniucundè non ferit. Quod etiam in stultis, non in viris prudentibus, inueniri, testis est Salomon: Labia stulti miscent se rixis, & os eius iurgia prouocat. Ex quo quale capiat emolumentum, aperit statim, subdens: Os stulti, contritio eius; & labia ipsius, ruina animæ eius. Veraciter dicimus, si sermonem nostrum ob falsitatem aut ambiguitatem nemo contemnat. Qui enim mendacia loquitur, non effugiet. Et qui tantum verba sectatur, id est, ornatum verborum, & non veritatem sequitur, nihil apud alios honoris, neque apud se fructus solidioris habebit. Demum dulciter loquimur, si veritatem, non sine ratione, nec sine delectatione prolatam, libenter auditores suscipiant. Vnde scriptum habemus in Ecclesiastico: Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos: & lingua eucharis, id est, gratiosa, in bono homine abundat: id namque præter alia consequetur, vt alij ei dulciter & blandè respondeant. Hæc omnia vitia in sermonibus rerum bonarum facillè attendi possunt, quæ contrariis documentis à nobis propositis, censura mortificationis in lingua viti spiritualis expoliatur. Quod faciet, si naturam gratia & industria, etiam si aliquam molestiam sentiamus, emendet.

Decimum lingua peccatum, importunitas. §. IV.

EX alia etiam parte potest bonis sermonibus admisceri peccatum, si illi non in loco debito, aut inconuenienti tempore proferantur. Et ideo decimum linguæ peccatum vocatur à nobis importunitas, cum scilicet quis ad loquendum, nec loci nec temporis commoditatem obseruat. Ergo vt importunitatem fugiamus, locus in primis inspicendus est, an verbis & sermocinationi det locum. Quidam enim locus perpetuum silentium exigit, vt Ecclesia, in qua orationi & diuinis laudibus vacandum est, & à colloquiis penitus temperandum. Ad quod celebre est dictum Augustini: In Oratorio nihil agendum est, præter id ad quod factum est: Nec decet ab hoc loco sine magna reprehensione mei ipsius aliorumque discedere: qui sæpe in choro, dum tempus psallendi tantisper expectamus, linguam ad proferenda minimè necessaria dissoluimus, cum tamen debuissimus taciti, & timore ac reuerentia pleni nos ipsos ad orandum parare, & ante diuinam maiestatem, non confabulantes sed trementes assistere. Seraphim assistentes Domino, dum Isaiæ in templo per visionem apparuit, timore concussi & amore succensi clamabant: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum: & nos eidem Domino in templo frigidi & minimè trepidi astamus, & de rebus confabulamur, nec erubescimus? Tanta ir-

Prou. 18. 25.

Isa. 42. 2.

Ephef. 4. 31.

Prou. 18. 6.

Prou. 19. 5. inf. n. 8.

Eccle. 6. 5.

Aug.

Isa. 6. 3.

reuerentia inulta non erit. Alius locus disputationibus & veritatis inquisitioni deputatus est, & in eo licet disputare, interrogare, respondere, & quicquid ad docendum vel dicendum confert, sermone proferre. Alius item locus exhortationibus & spiritualibus colloquiis destinatur, in quo licitum, iuxta personarum qualitatem, aut dicere, aut tacentes audire. Ac demum sunt loca communia, in quibus de rebus exterioribus, necessariis tamen aut vtilibus, non negatur loquendi facultas. Cum verò nullus locus verbis ociosis & iocularibus deputetur, relinquatur hæc esse omnino ab ore spiritualium virorum releganda, & sola necessaria aut vtilia, pro loci exigentia, in medium proferenda.

Tempus etiam considerandum est, an locutionem admittat, quod tanti momenti est, vt ex eo solo non obseruato, verbum nostrum, malum reddatur. Multaque sunt in prouerbis, quæ verbis tempestiue prolata virtutem & pulchritudinem declarant. Vt illud: Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo. In quam sententiam Beda ait, huiusmodi verba esse mala; quia de arbore vitæ, hoc est, de Dei sapientia orta: & aurea; quia charitatem menti audientium infundunt: & in lectis argenteis; quia requiem præstant animabus audientium, & splendore fulgent veritatis. Item & illud: Ex ore fatui reprobabitur parabola; quia non dicit illam in tempore suo. Et homo sapiens tacebit vsque ad tempus: lasciuus autem & imprudens non seruabit tempus. Aliquando ergo tempus loquendi non est, vt cum ex præscripto regula silentium indicitur: cum alius cepit loqui, nec decet, vt nostra loquela sermonem eius interrumpat: cum non habemus in promptu quod loquamur. Nam & stultus quoque, si tacuerit, sapiens reputabitur, & si compresserit labia sua, intelligens. Similiter tacendum est, cum irati sumus, & affectu indignationis possessi minus ordinatè loquemur. Vnde Dauid: Obmutui, & humiliatus sum, & filii à bonis, & dolor meus renouatus est. Atque etiam cum alij immoderato affectu deuincti, nostram admonitionem spernent, aut non cum fructu suscipiant. E contra, aliquando est tempus loquendi, cum obedientia iubet, cum charitas poscit, cum necessitas urget, cum vilitas sperata ex verbis, fructum non contemnendum promittit. In his temporibus loqui secundum virtutem est, nec apud Dominum mercede carebit. Studium ergo mortificationis, locum tempusque perpendat, & verba aut loco aut tempori incongrua præcidat.

Vndecimum lingua peccatum, irreuerentia. §. V.

ALIUS linguæ defectus irreuerentia dicitur: qua quis maiori non desert, aut erga alterum, quem in veneratione habere par est, aut erga rem, quam tractat, respectum debitum non custodit. Est namque maiori aut ætate aut dignitate deferendum, & sæpe coram illo, nisi interrogemur, à sermonum prolatione cessandū. Ecclesiastici enim vox est: Prius quam audias, ne respondeas verbum; & in medio seniorum ne adicias loqui. Aut si legamus sermonem, vt omnino legendus est, ad idem potest referri; Ne, scilicet, cum maior loquitur, interruptus eius sermonem, sed attentè illum auscultemus. Eandemque vocè seruabunt cõcives sancti Iob, de quibus ipse ait: Qui me audiebant, expectabant sententiã, & intentè tacebant ad consilium meum. Verbis meis addere nihil audebāt, & super illos stillabat eloquium meum. Et Prosper, temperantiæ officii hanc maiorum ad

Prou. 25. 11. Beda ibi.

Eccle. 20. 22. Eccle. 10. 7.

Prou. 17. 28.

Psal. 38. 3.

Eccle. 11. 8.

Iob 29. 21.

verba

verba pertinentem venerationem adiungit: Temperantia est, inquit, quod reuerentiam senioribus exhibemus, æquales gerimantis honoramus, iunioribus gratiam paternæ dilectionis impendimus, quod prælatam loquenti seniori silentium, quod ipsius ad loquendum præstolamus imperium. Sic ille. Eo vsque verò expectandum est ad loquendum, præceptum senis, quo nulla adest interrogandi necessitas, nulla eius, qua velit à nobis præueniri, voluntas. Nam si necesse sit aliquid interrogare, vel potior aut ætate maior gratum habet nostrum alloquium, nullam irreuerentiæ vituperationem meremur, si illum modesto sermone præueniamus.

Erga alios etiam æquales aut minores est suo modo reuerentia tenenda, ita vt nullam sermone nostro illis iniuriam inferamus. Est autem quoddam iniuriæ genus, cum illis, seu verbo seu scripto, quasi per iocum & minus seriò agere, & alloquium nostrum ad scurrilitatem reuocare. Illum enim minus grauem putamus, quem minus grauitè, minus reuerentè alloquimur. Quod in litteris quoque ad alios à nobis datis fugiendum esse, docet Bonauentura, dum ait: In verbis suis aut litteris, si quas aliquando dixerunt, puerilibus vel adulatoriis non vtantur blandicis, sed tanquam religiosi suam breuiter & veraciter intentionem exponant. Ita ergo cum omnibus conuersemur, vt & nostræ grauitati & reuerentiæ illis debite consulamus.

Erga res tandem, quas verbis exponimus, est debita reuerentia seruanda. Quia nec seria quasi per iocum tractanda sunt: vnde Seneca: Vitiosum est in re seria, delicatum inferre sermonem: nec diuina & spiritualia prophanis historiis & vilibus similibus explicanda. De qua re Humbertus ait: Non decet, cum de diuinis loquimur, vt exemplis vilibus vtamur. Sed hoc malum ex inferiori radice procedit, quod qui spiritualis non est, spiritualia abiecit & ruditer concipit, & qui abiecit concipit, viliter sua sensa depromit. Ideoque multi hodie in Ecclesia Dei, qui è suggestu populos exhortantur, & diuinas scripturas edicimus, instar aris sonantis aut cymbali tintinnantis, ferè nihil efficiunt, quia minime per experientiam cognita ac opere completa proponimus. Quare vt reuerentè de diuinis loquamur, opus est ea coram Domino meditari, nos ipsos ad eorum amorem afficere. Si enim cæcus aut non iudicat, aut ineptè iudicat de coloribus, pariter rerum spiritualium imperitus, ineptè ea verbis patefaciet, & quod in patribus bene scriptum est, sua ignorantia vitabit, & à natio splendore diuellet. Nec vir doctus & eloquens in sua scientia aut eloquentia confidat: quia diuina non sola eloquentia humana explicantur, sed vita inculcata & adiutorio Sancti Spiritus aperiuntur. Aliud namque est, vt Cassianus ait, facilitatem oris & nitorem habere sermonis, & aliud, venas ac medullas cœlestium intrare dictorum; ac profunda & abscondita sacramenta purissimo cordis oculo contemplari. Quod nullatenus humana doctrina, nec eruditio secularis, sed sola puritas mentis per illuminationem sancti Spiritus, obtinebit.

Duodecimum lingue peccatum, falsa taciturnitas. §. VI.

Postremum lingue vitium à nobis explicandum, falsa aut noxia taciturnitas dici potest: Falsa quidem, dum quis exterius à verbis abstinens, interius verba non pauca nec parum iniqua loquitur: noxia verò, dum ob silentium nostrum, fratèr, quem

A debere corrigere, minime à suo errore reuocatur. De illa prima sic inquit Gregorius: Sed inter hæc sciendum est, quia cum pauore nimio à locutione restringimur: interdum plus quam necesse est, intra claustra silentij coarctamur; & dum lingue vitia incautè fugimus, occultè deterioribus implicamur. Nam sæpe, dum ab eloquio immoderatè compescimur, graue multiloquium in corde toleramus: vt eo plus cogitationes in mentè ferueant, quo illas violenta custodia indiscreti silentij angustat: & plerumque tanto latius defluunt, quanto se esse securius æstimant, quia foris à reprehensoribus non videntur. Vnde mens nonnunquam in superbiam attollitur, eosque quos loquentes audit, quasi infirmos conspicit. Cumque os corporis claudit, quantum

B se vitis superbiendo aperiat, non agnoscit. De secunda verò, scilicet de falsa taciturnitate, post pauca subiungit: Plerumque nimis taciti, dum quorundam mala respiciunt, & tamen in silentio linguam premunt, quasi conspectis vulneribus vsum medicaminis subtrahunt, & eo mortis auctores fiunt, quo virus, quod poterant euicere loquendo, noluerunt. Vnde & immoderatum silentium, si culpa non esset, propheta non diceret: Væ mihi, quia tacui. Quid ergo inter hæc, nisi studiosè lingua sub magni modestaminis libratione frænanda est; non insolubiliter obliganda, ne aut laxata, in vitium defluat, aut restricta, etiam ab vtilitate torpescat? Hactenus ille. Hinc perspicitur, in taciturnitate quoque nonnunquam non parum esse periculi, cum videlicet aut veritas necessaria supprimitur, aut exhortatio indigentibus denegatur, aut increpatio, ne delinquentes, cum opus est, seriat, funibus pusillanimitatis vel negligentia quasi ligata retinetur. Sed quia hæc præcipuè ad Prælatos pertinent, quos alio loco commodius alloquemur, nunc ab his superlegendum est, & ad illam primam taciturnitatem redeandum, qua quis exterius silens, interius cogitationis ore multa superuacua verba profundit. Commune hominum malum, quod in tantum mentis tranquillitati obest, vt, vel victis passionibus affectibusque compositis, hoc solum optatæ paci vehementer obstat. Sicut ergo ratio linguam carnis frænât, ne se in verba illicitè aut vana præcipitem agat: ita & hanc interiorè linguam deuinciat, ne in scopulos inaniam cogitationum illidat. Cogitationes enim, vt etiam

C alio loco sapienter dixit Gregorius, ancillis merito comparantur, quæ, si domina ratio à domo cordis per incuriam exeat, miris vocibus perstreperunt, silentium deserunt, & à deputati operis officio discedunt. Adhuc proinde cordi ratio, quæ, has pedissequas comprimat, & vt verum seruemus silentium, in taciturnitate continèat. Sed quia de mortificatione cogitationum inferius dicendum est, iam calamitatem à longa, supra quam putabamus, disputatione contineamus.

D *Vsus mortificationis lingue. §. VII.*

Solum superest, quæ late diximus, ad breuè summam redigere. Spiritualis ergo vir, qui, grauioribus lingue criminibus eliminatis, cupis etiam minora vitare, & membrum pestilens cohibere, hæc sunt tibi omni diligentia seruanda.

I. Detractiones proximorum, etiam de rebus leuissimis, & quæ nullius apparent momenti, fugito.

II. Mendacia iocosa & officiosa, quamuis ex illis magnum speretur emolumentum, declinato.

Greg. 7. mor. c. 17.

Isa. 6.

Greg. 1. mor. c. 13.

P. 3. 6.

Bonau. in spec. part. 3. 6. 3.

Seneca.

Humb. li. 2. p. c. 5. p. 3. allus.

Cassian. col. 1. 4. c. 9.

III. Duplicitates sensuum, & ambiguitates verborum, sermoneque obscuritates deponito.

IV. Rixas & contentiones, siue pro indaganda veritate, siue pro aliquo negotio gerendo, prudenter abiicito.

V. Omnem iactantiam, verborum arrogantiam ac laudem in proprio ore ferentem, vitato.

VI. Quae secreta esse oportet, nemini, nisi ex causa & in concessis euentibus, reuelato.

VII. Scurrilia, & nugatoria, & statui spiritualis vitae minime congrua, loqui erubescito.

VIII. Ociosa & vana ociosis & vanis hominibus profari relinquito.

IX. Quae te deceant, quae audienti conueniant, quae materiae congruant, per prudentiam ad loquendum quaerito, & modum in sermone tenendum custodito.

X. In loco ad loquendum non destinato, & in tempore taciturnitati deputato, silentium custodias.

XI. Erga alios, quibuscum loqueris, & erga res diuinas, quas exponis, reuerenter te habeas.

XII. Ita lingua taceas, ut intus vana non cogites, & cum opus est loqui, propter amorem silentij, vtilem sermonem non omittas.

In his omnibus lingua est per mortificationem cohibenda, ut quories aliquid huiusmodi, vel aliud quippiam rationi & virtuti contrarium occurrerit, illud Domini timor depellat, & si in aliquo peccatum fuerit, ferula mortificationis sine debita castigatione elabi non sinat.

De documentis ad mortificandam linguam.

CAPVT XIII.

ICET in fine huius tractatus, communia remedia simus tradituri, quae nos ad mortificationem capessendam iuuent, tamen linguae pericula tanta sunt, ut praeter documenta generalia, etiam nonnulla specialia requirant, quae hoc loco operae pretium duximus exponenda. Quemadmodum enim, si princeps aliquis regnum, subiectionis iugum detrectans, expugnet, praeter communem totius regni custodiam, fortissimos milites in munitissima arce constituit, qui eam absque vlla defensione seruantes, totius regni pacem tueantur: ita spiritualis vir regnum cordis sui, quod a virtute descuerat, eidem virtuti ac sanctitati subiiciens, vltra communem curam, qua toti regno prospiciat, debet specialibus remedijs linguam, ex qua tota pax pender, moderari, & sollicita circumspectione munire. Quod sane durum non aestimabit, si consideret ad hoc, inter alia, vitam spiritualem attipuisse, ut linguae suae circumspectionis seras constituat. Ut enim dixit Eusebius Emisenus: Non ad securitatem, sed ad pugnam huc venimus, ut contra vitia praelitemur, ut linguae gladios retundamus, id est, verba pungitiua, contentiosa, maligna, detractoria euitemus: ut non solum inuicem non inferamus iniurias, sed nec sentiamus illatas.] Haec Dionysius ex illo.

Euseb. refert Dionys. opus de profess. monast. ca. 7.

Iacobi. 1. 26.

I. Qui ergo cupis linguam frenare, & hanc bestiam indomitam cohibere, magnas silentij utilitates considera. Silentium est veluti status religiosi fortis atque substantia, non quia in illo situs sit, sed quia sine illo penitus eius profectus euanescit & perit. Si quis enim putat se religiosum esse, non refranans

linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio.] Silentium est frantum, quod ori nostro iniectum, omne corpus actionum nostrarum moderatur & regit. Est quasi murus & antemurale, quod urbem animae bellis cinctam & hostibus circumseptam, munit & protegit. Nam, & memento belli, ait Dominus ad Iob, nec vltra addas loqui.] Ac si dixisset: In has angustias disceptionis meae te coegit nonnulla verbositas. Sile ergo, ne iterum mea verba te obruant, & mihi ob loquacitatem iniusum, (quam, si vltra loquaris, incurres) te hostes tui maioribus malis immergant. Idem clarius confirmat Salomon, dicens: Sicut urbs patens, & absque muro- rum ambitu, ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.] Silentium foueam obstruit, cuius causa innumerabiles perierunt. Vnde & ipse Salomon ait: Propter peccata labiorum ruina proxima malo: effugiet autem iustus de angustia.] Iustus, inquam, effugit de angustia, quoniam se peccatis labiorum non implicat. Et rursus Ecclesiasticus ait: Qui odit loquacitatem, exinguit malitiam.] Tandem silentium est deuotionis custos, caelestis consolationis pronubus, & sanctae orationis incentor. Bonum est enim praestolari cum silentio salutare Dei.] Quod qui non seruant, & vanis sermonibus ora laxant, neque spiritu proficiunt, neque diuinam suauitatem, tacentibus & Deo intentis paratam, percipiunt.

Iob 40. 27.

Prou. 25. 28.

Prou. 12. 13.

Eccles. 19. 5.

Thren. 3. 26.

Cum os aperis ad loquendum, cogita (quod verissimum est) verba tua ab ipso Domino & conditore yniuersorum audiri. Timeque apud illam supremam Maiestatem ea sermone proferre, quae coram Praelato aut inculpatae vitae homine loqui erubesceres. Istudque lingua continendae remedium scripsit Gregorius Neocaesariensis his verbis: Lingua parce uti praclarum, atque ad loquendi studium grauitatem constantiamque cordis adhibere. Non enim nos inconsulto loquendi studio teneri oportet, eaque quae in mentem veniant, quamuis absurda, proferre, atque emittere: verum cogitare, quod licet magno intervallo a caelo distemus, certum est tamen sermones nostros a Deo exaudiri, atque vtile est lapsum in loquendo cauere.] Sic ille. Si ergo Deus ipse summus sermones nostros audit, si Angeli custodes auscultant, si hostes nostri astant, ut inutilia verba dispungant, & in die rationis nos apud rectissimum iudicem acriter de illis accusent, quamam ratione aude ob modicam loquendi voluptatem, & oculis Dei ac angelorum displicere, & te in pericula inimicae accusationis conuicere?

II.

Gregor. Neoc. in Eccles. serm. 5.

D Firmiter statue apud teipsum, consortium illorum fratrum vitare, quibuscum soles frequenter lingua delinquere: Itemque illa loca fugere, in quibus periculum est debitum frangendi silentium: Atque etiam in illis horis, in quibus facilius lingua laberis, maiori custodia te in taciturnitate continere. Quod verò semel statueris, firmiter exequere, & stabiliter imple. Haec namque proposita sunt illa, de quibus Salomon: Et iudicia quasi vestes vrbium.] Quae si firma sint & inuolabiliter custodita, nullo modo a demone superantur, immò verò mentem, ut in plurimum, a lingua lapsu, qui alicuius sit momenti, custodiunt.

III.

Prou. 18. 19.

E Cum e cella egrederis, teipsum ad verba inania fugienda praemuni. Id ita facies, si auxilium ad declinandos linguae lapsus efflagites: si data occasione loquendi, aliquid vtile praemeditatum proponas. Si ceptum nullius utilitatis sermonem alio diuertas.

IV.

Bonau. in speculo p. 3. c. 3.

Huius documenti salutaris Bonauentura assertor est in hunc modum: Processurus in publicum, prae-
munni te ipsum, & animo statue à verbis inanibus ab-
stinere. Prouide tibi, antequam prodas vile ali-
quid, vnde si expedierit, sermo texatur familiaris, pru-
dentique consideratione omnia praeueni.] Orandus
igitur est Dominus semper, sed praecipue cum ad
conuentum aliorum vadis, vt ipse, qui bestias domat,
& mansuefacit, linguam timore suo regat atque con-
tineat. Praeueniendum est aliquid non inutile, quod
in loco ad sermocinandum destinato, te & alios oc-
cupet, ne ipsa mens vili consideratione vacua vanis
intendat, aut se in vana & ociosa diffundat. Filium
inepti sermonis, vel vultus seueritate, vel rei vilis,
quae audientes allicit, commemoratione, rumpen-
dum, ita vt sentim altantes corrigat, & à te delin-
quendi occasionem auerrat.

V.

Imitare in profuerendis sermonibus spirituales vi-
ros, in quibus manifestè perspicies, quia sunt ad lo-
quendum tardi, & ad tacendum proni, & in vtroque
ratione temperati. Sis ergo, vt inquit Iacobus, ve-
lox ad audiendum, tardus autem ad loquendum.]
Propterea enim, vt scire annotauit Basilus, natura, lo-
quendi audiendique modum ad proportionis regu-
lam metiens, duas aures, linguam vnam nobis effin-
xit, quasi & duplum, disciplinae causà, audire debeat-
mus; & ad ea quae rogamur, sequaltera proportio-
ne, contractum referre sermonem. In quo non pos-
sumus non illos damnare, qui vniuersa loquuntur,
qui in conuentu fratrum politici, soli & semper au-
diuntur, qui alios sua importunitate obruunt, & eo-
rum ora nimia garrulitate occludunt. Id profecto
non tantum spiritui, sed etiam vrbانيتati aduersa-
tur, quae semper modestè segerit, & si non primas,
saltem aliquas partes alius concedit. Si etiam ad ta-
cendum pronus; & hi, quibuscum conuersaris, sibi
persuadeant, te libentius audire, quam loqui, &
quam libentissimè à sermone superfedere. Sic nam-
que verba tua magis aestimabunt, sicut illi amici Iob
nimis expectabant eius verba, de quibus ipse ait:
Expectabant me sicut pluuiam, & os suum aperie-
bant, quasi ad imbrem serotinum.] Quod (vt opi-
nor) non facerent, si verba eius pro nihilo venditari
cognoscerent.

Iacobi 1. 19. Basil. lib. de Virgi-
niis.

Iob 24. 23.

VI.

Sermonem tuum praecedat mentis deliberatio,
qua scilicet diiudices, an verba, quae proferre aues,
sint vera, sint vtilia, sint virtuti & rationi consona, vt
si ab his defecerint, ab ore non exeant. Hoc docent
multa dicta Sapientis, vt: Ne temerè quid loquar-
is. Noli citatus esse in lingua tua. Verba pru-
dentium statera ponderabuntur. In ore fatuorum
cor illorum; & in corde sapientium os illorum.] Qua-

Ecl. 5. 7. Ecl. 4. 34. Ecl. 21. 28. Ibi. m. 29.

A] nihil aliud significant, nisi quòd prouerbum dicitur:
verba prius veniant ad limam, quam ad linguam. Li-
ma verborum est ratio, est prudentia, est considera-
tio. Haec ergo prius sermonem examinent; & ab ea
probatum os dicat, improbatum verò reiciat. Et qui-
dem licet vniuersas actiones hominum debeat men-
tis deliberatio praecedere, maxime ad loquendum re-
quititur: qua facillimum est lingua labi, & mentem
se verborum effusione distrahere.

B

Quia verò nunquam poteris tanta circumspectio-
ne linguam moderari, quin interdum per ignoran-
tiam, aut per inconsiderationem, aut aliis modis ser-
mone delinquas, enitendum est tibi, sanctis operibus
iugiter & seruenter instare, vt illicitam locutionem
bona operatio tegat, & sermonis ineptias aliquando
nobis nolentibus irrupentes, multitudo studiosa-
rum actionum absorbeat. Hoc remedio vsus est Bea-
tus Iob, qui de se ait: Manum meam ponam super
os meum.] Vsu enim sacri eloquii, inquit Grego-
rius, in manu operatio, in ore loquutio solet intelli-
gi. Manu ergo super os ponere, est virtute boni ope-
ris culpas tegere incauta loquutionis. Et infra: San-
cti viri ante Dei oculos student culpas lingua tegere
meritis vitae, student bonorum operum pondere pre-
mere immoderata verborum. Vnde in sancta Ecce-
lesia manus super os ponitur, dum in electis eius quo-
tidie ociosa loquutionis vitium bonae actionis vir-
tute operitur.] Haec ille: Bonas igitur operationes
Domino pro vitio incauta loquutionis non semel
offeramus. Vt quoniam operatio est loquutione pra-
stantior, in hoc magis eluceat nostra compunctio,
quòd pro leui verbo, quod vento rapitur, minus cir-
cumspectè prolato, non iam solo verbo, sed etiam
actionibus solidis satisfacimus, & veniam maioris
obsequij oblatione postulamus. Nec in hoc tantum
sanctus vir imitandus est nobis, sed & in ratione
quoque, qua ipse se à paulo liberiori & minus mo-
desta loquutione mundabat. Quid enim ipse ait?

VII.

Iob 39. 34. Greg. 12. mor. c. 2.

C

Vnum locutus sum, quod vti nam non dixissem, &
alterum: quibus vltra non addam.] Vnum loquutus
sum & alterum: ecce sincerissimam oris confessio-
nem. Quod vti nam non dixissem: ecce verissimam
cordis detestationem. Quibus vltra non addam: ec-
ce stabilissimum emendationis propositum. Verba
ergo nostra minus cauta, verè & ex animo deteste-
mur: non quasi ex consuetudine, sed cum dolore &
gemitu fateamur: & firmo proposito ab illis abstinere
deliberemus. Sic enim iam incautè effusa purgan-
tur, & similia in posterum ab ore nostro remouen-
tur. A quibus ipse Dominus, in cuius ore nunquam
inuentus est dolus, liberet nos per suam misericor-
diam. Amen.

Iob 39. 35.

D

PARS TERTIA

De Mortificatione hominis interioris.

Huius tractationis exordio duo mortificationis genera esse didicimus: alterum,
quod exteriorem hominem & carnis oculis obiectum perficit: alterum, quod homi-
nem inuisibilem interiorèmq; componit. Illud primum haecenus exposuimus: si stud-
erit postmodum, nunc prout nobis à Domino datum fuerit, in hac vltima huius libri parte tra-
ctabimus. Ad quod mortificationis genus, vitæ spiritualis munus extendi, immò praecipue in

